28 พ.ย. 2550

คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

สารนิพนธ์

ของ

อุดม แสงสว่าง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

ตุลาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

บทคัดย่อ

ของ

อุดม แสงสว่าง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
ตุลาคม 2550

อุดม แสงสว่าง. (2550). *คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทา สู้รักษา

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย (1) เพื่อสร้างคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 (2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยโดยรวมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในระยะเส้นฐาน สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลอง (3) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 แยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม ในระยะเส้นฐาน สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลอง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่มีอายุ 7 - 9 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนแอ็ดเวนตีสเอกมัย เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 71 คน ได้มาโดยวิธีเลือกนักเรียนระดับชั้นที่มีวินัยน้อยที่สุด จำนวน 1 ห้องเรียน และนักเรียนที่มีคะแนนความมีวินัยน้อย 12 อันดับสุดท้าย มาเป็นกลุ่มทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 และแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One-way Repeated-Measures ANOVA และ Turkey's (a) test)

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความมีวินัยโดยรวม และเมื่อจำแนกรายด้านของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยการใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในระยะเส้นฐาน สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

A HANDBOOK TO DEVELOP DESCIPLINE FOR FIRST LEVEL-PRIMARY EDUCATION STUDENTS

AN ABSTRACT

BY

UDOM SAENGSAWANG

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the

Master of Education Degree in Guidance and Counseling Psychology

At Srinakharinwirot University

October 2007

Udom Saengsawang. (2007). *A Handbook to Develop Discipline for First Level-Primary Education Students*. Master's Project, M.Ed. (Guidance and Counseling Psychology) Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University

Master Project Advisor: Asst. Prof. Dr. Nanta Sooraksa

This research is aimed (1) at building a handbook to develop discipline for first-level primary education students (2) and on comparing the overall average discipline behaviors of students, baseline and using a handbook on 1 – 4 weeks, (3) and on comparing individual discipline behaviors of students. The disciplines are self-control, responsibility and follow the social guidelines. The sample group for this research is a 12 boys and girls, age between 7-9 years old from grade 1 - 3, Adventist Ekamai School, Wattana District, Bangkok. The pupils are in the educational year of 2007, first semester. The group was random from a target classroom basing on the teacher observation selecting the last 12 students with the lowest disciplinary in classroom. Tools used in this research are A Handbook to Develop Discipline for First Level – Primary Education Students and The First Level – Primary Discipline observation measurement. Statistics used in analyzing data are The One-way Repeated-Measures (ANOVA) analysis and Turkey's (a) test.

The result of this research is found that discipline behavior change significantly different at 0.01 level on the overall average and individual discipline the rate of change level on baseline and during the activities is constant and increasing all through 4 weeks period.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ของ อุดม แสงสว่าง ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.นันทา สู้รักษา)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.นันทา สู้รักษา)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.นันทา สู้รักษา)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์ ไพศาล อั้นประเสริฐ)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ชูชาติ)

วันที่ ๑๑ เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2550

ประกาศคุณูประการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดี เป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทา สู้รักษา อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่า เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการทำงานวิจัยนี้ทุกขั้นตอน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ไพศาล อั้นประเสริฐ และอาจารย์ ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง ที่ได้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือพร้อมทั้งให้คำแนะนำ และช่วยเหลือตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ ของสารนิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์สมโชติ จุลกเสตต์ ผู้อำนวยการโรงเรียนแอ็ดเวนตีสเอกมัย ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการใช้สถานที่ในการพัฒนาเครื่องมือการวิจัย อาจารย์สมพร ลัมภโมกข์ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนแอ็ดเวนตีสเอกมัย ที่คอยดูแลให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ตลอดจนครูอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวกด้วยดีในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ วิชาเอกจิตวิทยาแนะแนวทุกคน ที่คอยให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการทำวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ และขอขอบคุณหลานสาว นางสาวสิริขวัญ แสงสว่าง ที่ให้ความช่วยเหลือ ความรัก และความห่วงใยและให้กำลังใจที่ดีต่อผู้วิจัยโดยตลอด

ขอขอบคุณคณะผู้บริหารโรงเรียนนานาชาติเอกมัยทุกท่าน ที่อนุญาตให้โอกาสได้ศึกษาต่อ อีกทั้งเพื่อนร่วมงานทุกคนที่ให้การสนับสนุน

เหนือสิ่งอื่นใดขอขอบคุณพระเจ้าในการทรงนำ และพระพรอันประเสริฐในการทำการวิจัยครั้งนี้

คุณค่า ความดี แ ละประโยชน์ใดๆ ที่ผู้อ่านได้จากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นคุณงามความดีของบิดา มารดา คณาจารย์ทุกท่านผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และประสบการณ์แก่ผู้วิจัย

อุดม แสงสว่าง

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	**บทนำ**	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
	ความสำคัญของการวิจัย	3
	ขอบเขตของการวิจัย	3
	นิยามศัพท์เฉพาะ	4
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
	สมมติฐานในการวิจัย	6
2	**เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**	7
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1	8
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม	8
	ทฤษฎีการเกิดวินัยแห่งตนของเมาเรอร์ (Mowrer)	11
	ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม	12
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัย	15
	ความหมายของวินัย	15
	ความสำคัญของวินัย	16
	ประโยชน์ของวินัย	17
	ลักษณะของวินัยที่ดี	18
	หลักการสร้างวินัยที่ดี	19
	การพัฒนาความมีวินัย	22
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัย	23
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือ	26
	ความหมายของคู่มือ	26
	ประเภทของคู่มือ	26
	องค์ประกอบของคู่มือ	28

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)		
	ลักษณะที่ดีของคู่มือ	30
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือ	31
	เทคนิคที่นำมาใช้ในการพัฒนาความมีวินัย	31
3	**วิธีดำเนินการวิจัย**	44
	การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	44
	การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	45
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	52
	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	54
4	**ผลการวิเคราะห์ข้อมูล**	57
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	57
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	58
5	**สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ**	67
	สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการ	67
	สรุปผลการวิจัย	70
	อภิปรายผล	70
	ข้อเสนอแนะ	73
บรรณานุกรม		75
ภาคผนวก		80
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์		132

บัญชีตาราง

ตาราง หน้า

1 แบบแผนการทดลอง..... 50

2 วันและกิจกรรมที่ทำการทดลองการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียน..... 51

3 การหมุนเวียนลำดับการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1..... 53

4 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในระยะเส้นฐาน และระยะทดลอง..... 58

5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1..... 59

6 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในแต่ละสัปดาห์..... 59

7 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกรายด้าน ในระยะเส้นฐาน และระยะทดลอง..... 61

8 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกรายด้าน 62

9 การเปรียบเทียบคะแนนความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ด้านการควบคุมตนเอง..... 63

10 การเปรียบเทียบคะแนนความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ด้านความรับผิดชอบ..... 64

11 การเปรียบเทียบคะแนนความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ด้านปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงของสังคม..... 65

12 แสดงการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ของแบบสังเกต..... 129

13 คะแนนจากแบบสังเกตความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1..... 130

14 คะแนนจากแบบสังเกตความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกรายด้าน..... 131

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ หน้า

1 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในแต่ละช่วงสัปดาห์..... 60

2 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกรายด้าน ในแต่ละช่วงสัปดาห์..... 66

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษา เป็นกระบวนการหนึ่งที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาคนให้มีคุณภาพ อีกทั้งมีความสามารถในการปรับตัวให้อยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาคนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางรากฐานการพัฒนาความมีวินัยของเด็กและเยาวชนในสังคม เนื่องจากวัยเด็กและเยาวชน ยังไม่สามารถเข้าใจความมีวินัยในตนเองและสังคมได้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้นการปลูกฝังให้รู้จักรักษาไว้ให้คงอยู่ และส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ที่กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. 2542: มาตรา 6 และมาตรา 7)

การส่งเสริมและพัฒนาคนนั้น เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาจะต้องเร่งให้เกิดขึ้นกับประชากรทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กวัยประถมศึกษา เพราะเป็นวัยที่เริ่มเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายที่เน้นการพัฒนาเด็กให้มีความเสียสละ มีระเบียบวินัย มีความขยัน ซื่อสัตย์ อดทน รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีน้ำใจนักกีฬา รู้จักทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และยังเกี่ยวเนื่องถึงการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน ที่มีแนวทางการจัดการศึกษา โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กเป็นคนดี คนเก่ง สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นพลังในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป (หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. พุทธศักราช 2544: 9-19)

การปลูกฝังความมีวินัยเป็นสิ่งจำเป็นและควรมีการปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเป็นการปลูกฝังกฎระเบียบข้อบังคับในตัวเอง สังคมและพัฒนาบุคลิกที่ดีให้แก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัย ดังที่ ฟรอยด์ (Freud) กล่าวว่า ประสบการณ์ในวัยเด็กจะส่งผลต่อบุคลิกภาพของเขาเมื่อโตขึ้น หากเด็กไม่ประสบผลสำเร็จขั้นใดขั้นหนึ่งแล้ว อาจทำให้การพัฒนาในขั้นต่อไปเกิดการชะงักและมีอิทธิพลต่อบุคคลนั้นไปตลอดชีวิต (พัฒนา ชัชพงศ์. 2540:13; อ้างอิงมาจาก Freud. n d.) ซึ่งสอดคล้องกับเฮอร์ลอค (Herlock) ได้กล่าวว่า วัยเด็กเป็นวัยสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพเป็นระยะสร้างพื้นฐานของจิตใจในวัยผู้ใหญ่ต่อไป บุคลิกภาพในวัยผู้ใหญ่ แม้ว่าจะมีความแตกต่างไปจากวัยเด็ก แต่ก็เป็นความแตกต่างที่เกิดขึ้นมาจากพื้นฐานของวัยเด็ก ที่แสดงให้เห็นว่าประสบการณ์ในระยะแรกของชีวิตนั้นมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของมนุษย์มาก และบุคลิกภาพนี้ไม่ใช่สิ่งที่จะพัฒนาขึ้นเมื่อมนุษย์เติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว หากแบบแผนบุคลิกภาพจะได้รับการวางรากฐานมาตั้งแต่วัยเด็กและส่งผลมาถึงวัยผู้ใหญ่ (ประณต เค้าฉิม. 2529: 217-219) และสอดคล้องกับ ธีราพร กุลนานันท์. (2544: 303-304) ดังนั้นถ้าเด็กได้รับการปลูกฝังและส่งเสริมให้มีพัฒนาการทางสังคมที่เหมาะสม จะทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่รู้บทบาทหน้าที่ของตน มีวินัยทั้งต่อตนเอง สังคม และปลูกฝังให้รู้จักรักษาสิ่งที่ดีมีประโยชน์ของความมีวินัยในตนเองเป็นลักษณะสำคัญของผู้บรรลุวุฒิภาวะทางจิต ฉะนั้นการมีวินัยในตนเองจึงสามารถจะใช้เป็นเครื่องมือวัดระดับพัฒนาการทางจิตของบุคคลได้ด้วยเด็กต้องการวินัยเพราะวินัยทำให้เรียนรู้ที่จะประพฤติปฏิบัติตามที่สังคมปรารถนา และเมื่อทำตามแล้วสังคมก็จะยอมรับ นอกจากนี้วินัยยังช่วยให้เด็กได้รับสิ่งที่ต้องการหลายประการ

จากปัจจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาค้นคว้าสร้างคู่มือพัฒนาความมีวินัย ของนักเรียนช่วงชั้นที่1 (ประถมศึกษาปีที่ 1-3) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังขั้นพื้นฐานชีวิตของความมีวินัยให้กับนักเรียนตั้งแต่แรกเริ่มให้เป็นบุคคลที่มีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคม ซึ่งลักษณะการพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนในด้านการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ความมีเหตุผล เคารพกฎกติกา การควบคุมกาย วาจา ใจ รู้หน้าที่ของตนเอง รวมถึงการเคารพสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน โดยใช้เทคนิคการเล่านิทาน เกม สถานการณ์จำลอง และบทบาทสมมติ และการใช้เทคโนโลยี สื่อการพัฒนาที่เหมาะสมแก่วัยของเด็กนักเรียน เพื่อให้บรรยากาศในการพัฒนาเร้าใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และเห็นคุณค่าสามารถนำคุณลักษณะของความมีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคมไปปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวันในการดำเนินชีวิตของตนเองได้ ด้วยกระบวนการประเมินผลการพัฒนา ด้วยวิธีการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้วนำมาใช้กับเด็กนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่มีคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยอยู่ในระดับน้อย 12 อันดับสุดท้ายมาเป็นกลุ่มทดลอง เพื่อประโยชน์สำหรับผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์ผู้สอน ครูแนะแนว ผู้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยโดยรวมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในระยะเส้นฐาน สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลอง

3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 แยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม ในระยะเส้นฐาน สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลอง

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ได้ คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ และเป็นแนวทางแก่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ตลอดจนบิดามารดาและผู้ปกครอง ที่จะนำคู่มือพัฒนาความมีวินัยไปใช้ในการพัฒนาและปลูกฝังความมีวินัยให้มีในตัวนักเรียนที่อยู่ในความปกครอง อันจะเป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียนเอง ต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย และหญิง ช่วงชั้นที่1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนแอ็ดเวนตีสเอกมัย เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 71 คน ประกอบด้วย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 24 คน เป็นนักเรียนชาย 13 คน เป็นนักเรียนหญิง 11 คน

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 25 คน เป็นนักเรียนชาย 15 คน เป็นนักเรียนหญิง 10 คน

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 22 คน เป็นนักเรียนชาย 12 คน เป็นนักเรียนหญิง 10 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย และ หญิง ที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนแอ็ดเวนตีสเอกมัย เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร เลือกมาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample) ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นที่มีความมีวินัยน้อยที่สุด คือ นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเป็นผู้ที่ได้คะแนนความมีวินัยต่ำที่สุด จำนวน 12 คน เป็นกลุ่มทดลอง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
   2.1 การควบคุมตนเอง
   2.2 ความรับผิดชอบ
   2.3 การปฏิบัติตามระเบียบของสังคม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1 ความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 หมายถึง การประพฤติ ปฏิบัติให้อยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นเพื่อความสงบสุขในชีวิตของตน และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม โดยมีพฤติกรรมที่แสดงออก 3 ด้าน ได้แก่

1.1 การควบคุมตนเอง หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเหมาะสมและเป็นระเบียบแบบแผนในการรอคอย อดทน อดกลั้นจนกว่าจะถึงโอกาสของตน ได้แก่ ไม่พูดคุย ไม่เล่นในขณะที่ครูสอน ใช้วาจาสุภาพในการถามและตอบคำถาม เข้าแถวอย่างเป็นระเบียบตามลำดับก่อนหลัง

1.2 ความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเหมาะสม และเป็นระเบียบแบบแผนในการทำสิ่งที่ได้รับมอบหมาย ในสิ่งที่ตนกระทำ ได้แก่ ทำงานเสร็จทันเวลาที่กำหนด ส่งงานตรงเวลา เข้าชั้นเรียนตรงเวลา เก็บอุปกรณ์และสิ่งของเมื่อเลิกใช้แล้ว

1.3 ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเหมาะสม และเป็นระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม ได้แก่ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องเรียน ทิ้งขยะในถังขยะ ไม่หยิบของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต ให้ความร่วมมือทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อน

2. คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 หมายถึง เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับใช้ในการพัฒนานักเรียนให้มีวินัยตามพัฒนาการแห่งวัย โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นอย่างมีระบบซึ่งใช้เทคนิคต่าง ๆ และสื่อประสมที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา หน่วยการสอน หัวเรื่อง และกิจกรรม เพื่อช่วยให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามเป้าหมาย และเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ คู่มือพัฒนาความมีวินัยประกอบด้วย

2.1 วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

2.1.1 เพื่อปลูกฝังความมีวินัยในตนเองและวินัยทางสังคม

2.1.2 เพื่อให้เด็กเห็นความสำคัญของความมีวินัย

2.1.4 เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าของความมีวินัยนำไปพัฒนาตนเอง และฝึกปฏิบัติจนเป็นนิสัยในอนาคต

2.2 แนวทางในการจัดกิจกรรม

แนวทางการจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมากกว่าการบรรยาย โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางหรือเป้าหมายหลักของการพัฒนา นักเรียนจะต้องเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่จากสถานการณ์หรือกิจกรรมต่างๆในการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมและมีส่วนในการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาความมีวินัยและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปสู่การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

เทคนิคที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรม ได้แก่ (1) การเล่านิทาน (2) การแสดงบทบาทสมมติ (3) เกม (4) สถานการณ์จำลอง และ (5) กรณีตัวอย่าง ในแต่ละเทคนิคนั้นมีลำดับขั้นตอนการพัฒนา 4 ขั้น ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่การพัฒนา ขั้นดำเนินการพัฒนา ขั้นสรุปและขั้นประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่การพัฒนา ผู้วิจัยพูดคุย สนทนา กับนักเรียนเรื่อง ความมีวินัย โดยแทรกความสนุกสนานและตื่นเต้นในระยะสั้นๆเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้โดยใช้สื่อบางประเภทประกอบด้วย เช่น การเล่นเกม การเล่านิทาน อาจเพิ่มเติมในเรื่องคำแนะนำ กติกา คำสั่งต่างๆ การแบ่งกลุ่ม การรับมอบหมายงานที่กำหนดให้ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมในขั้นต่อไปเกิดความเข้าใจตรงกัน

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการพัฒนา ผู้วิจัยชี้แจงกฎ กติกา และรายละเอียดเกี่ยวกับเทคนิคที่ใช้ ในการทำกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนทุกคนเข้าใจตรงกัน จากนั้นจึงดำเนินกิจกรรมตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ โดยเน้นให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเสมอภาคกัน

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม จากสิ่งที่ได้รับในกิจกรรมขั้นที่ 2 จากนั้นให้นักเรียน ทุกคนช่วยกันสรุป โดยเน้นคุณค่าของความมีวินัย ตลอดทั้งการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียน จากการร่วมกิจกรรมขั้นแรกถึงขั้นสุดท้ายของกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกตบันทึกพฤติกรรมความมีวินัย จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการพัฒนาความมีวินัยเพื่อการศึกษาและใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

3. นักเรียนช่วงชั้นที่ 1 หมายถึง นักเรียนชาย หญิง ที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

กรอบแนวคิดในการวิจัย

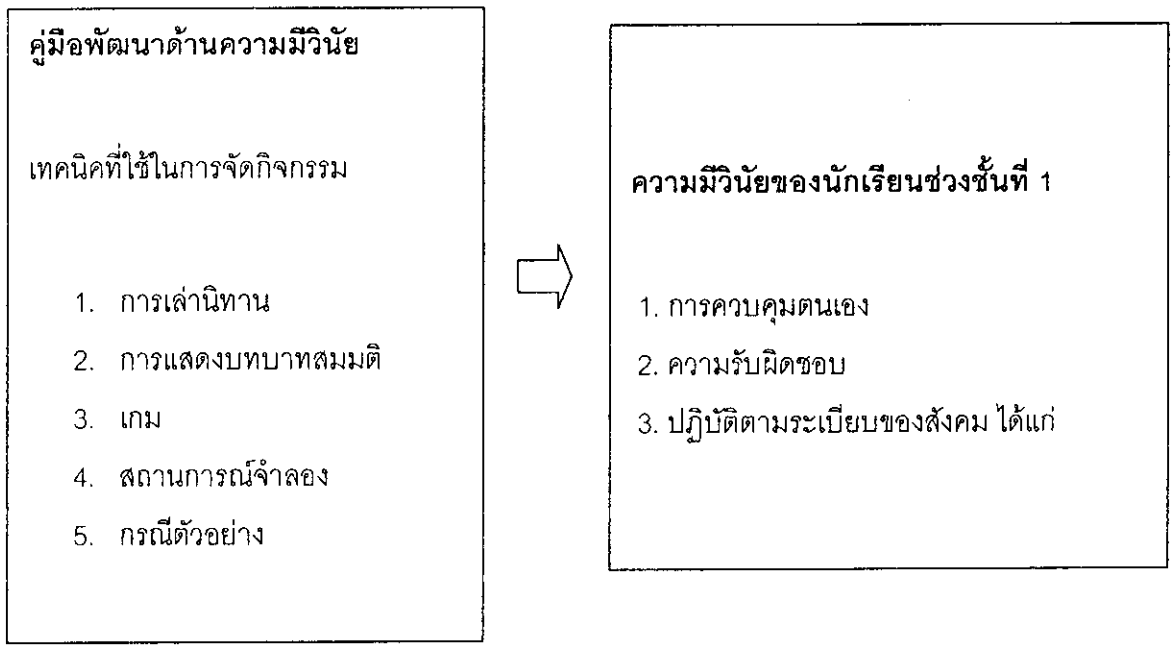

สมมุติฐานในการวิจัย

1. พฤติกรรมความมีวินัยโดยรวมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในระยะเส้นฐาน สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลอง มีความแตกต่างกัน

2. พฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที 1 จำแนกรายด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ การปฏิบัติตามระเบียบของสังคม ในระยะเส้นฐาน สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลอง มีความแตกต่างกัน

บทที่ 2
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1
   - 1.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม
   - 1.2 ทฤษฎีการเกิดวินัยแห่งตนของเมาเรอร์ (Mowrer)
   - 1.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัย
   - 2.1 ความหมายของวินัย
   - 2.2 ความสำคัญของวินัย
   - 2.3 ประโยชน์ของวินัย
   - 2.4 ลักษณะของวินัยที่ดี
   - 2.5 หลักการสร้างวินัยที่ดี
   - 2.6 วิธีการสร้างวินัยที่ดี
   - 2.7 การพัฒนาความมีวินัย
   - 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัย
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือ
   - 3.1 ความหมายของคู่มือ
   - 3.2 ประเภทของคู่มือ
   - 3.3 องค์ประกอบของคู่มือ
   - 3.4 ลักษณะที่ดีของคู่มือ
   - 3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือ
   - 3.6 เทคนิคที่นำมาใช้ในการพัฒนาความมีวินัย

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

1.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม

พัฒนาการทางสังคมของเด็กนั้นจะพัฒนาไปพร้อมกับพัฒนาการด้านอื่นๆ โดยจะดำเนินไปเป็นขั้นตอน แบบแผนของการพัฒนาการเด็กแต่ละคนจะมีพัฒนาการทางด้านสังคมในอัตราที่ต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัย วุฒิภาวะ และประสบการณ์จากการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม กฎเกณฑ์ของสังคมของเด็กแต่ละคน ดังแนวคิดของนักจิตวิทยาทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมที่จะกล่าวดังต่อไปนี้

1.1.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอีริคสัน

(Erikson'sTheory of HumanDevelopment)

อีริคสันเชื่อว่า การพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลจะได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันสังคมก็กำหนดขอบเขตให้เด็กทำสิ่งที่สังคมต้องการด้วย ในสังคมมีสถาบันต่าง ๆ ที่จะช่วยอบรมกล่อมเกลาบุคคล เช่น โรงเรียนก็สร้างบุคคลให้ดำเนินชีวิตตามแบบคนอื่นในสังคม ศาสนาและปรัชญาก็ให้คำตอบแก่มนุษย์ในสิ่งที่มนุษย์หาเหตุผลไม่ได้ รูปแบบที่สมดุลระหว่างความปรารถนาและความต้องการทางสิ่งแวดล้อม สุขภาพกายและสุขภาพจิตขึ้นอยู่กับภาวะอารมณ์ซึ่งเป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพที่เหมาะสม การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่ได้รับจะส่งผลต่อการพัฒนาทางสังคมของมนุษย์ การพัฒนาที่เกิดขึ้นจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสำเร็จในแต่ละช่วงอายุ ถ้าการพัฒนาเป็นไปด้วยดี บุคคลจะมีบุคลิกภาพที่ดี พร้อมที่จะพัฒนาขั้นต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีริคสันได้ กำหนดพัฒนาการทางสังคมออกเป็น 8 ขั้นตอน ใช้คำเรียกชื่อว่า "Sense of" โดยใช้อายุเป็นเกณฑ์เพื่อได้ครอบคลุมพัฒนาการตลอดช่วงอายุ แต่ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะ 4 ขั้นแรกที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กช่วงชั้นที่ 1 ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นความรู้สึกไว้วางใจ ความรู้สึกไม่ไว้วางใจ (Sense of Trust VS Sense of Mistrust) อายุของเด็กในขั้นนี้อยู่ระหว่าง 0 ถึง 2 ปี ถ้าเด็กได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอมั่นคงจากบิดามารดาจะช่วยพัฒนาความรู้สึกในด้านความเป็นตัวของตัวเองและความไว้วางใจผู้อื่น ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีอารมณ์ที่ดีและมีความรู้สึกปลอดภัย การที่เด็กได้รับการดูแลทางด้านร่างกายอย่างเพียงพอและได้รับความอบอุ่นอย่างมั่นคงสม่ำเสมอรวมถึงการที่เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างทันทีทันใดสิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจมีความมั่นใจต่อบุคคล ต่อสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก และยังทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจในตัวเองกล้าที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับเขาได้ตามลำพัง โดยไม่ต้องมีผู้ใหญ่คอยปกป้องดูแลอย่างสม่ำเสมอ และไม่มีความมั่นคงเด็กจะเกิดความรู้สึกไม่เชื่อมั่นขาดทักษะในการเผชิญกับความทุกข์ยากและภาวะกดดัน

ขั้นที่ 2 ขั้นความรู้สึกเชื่อมั่นในตน ความสงสัยไม่แน่ใจในความสามารถของตน(Sense of Autonomy VS Sense of Doubt and Shame) อายุเด็กขั้นนี้อยู่ระหว่าง 2 - 3 ปี เป็นระยะที่กล้ามเนื้อของเด็กแข็งแรงขึ้นและพร้อมที่จะทดลองใช้กล้ามเนื้อส่วนต่างๆของร่างกาย ดังนั้นการเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่คอยกระตุ้นและให้กำลังใจอย่างเอาใจใส่ ให้เด็กได้ทดลองทำสิ่งต่าง ๆ ตามความสามารถ และวิธีการของเด็กซึ่งจะส่งผลช่วยให้เด็กพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองกล้าคิดกล้าตัดสินใจ แก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเองต่อไปในอนาคต ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กได้รับการควบคุม จำกัดความอยากรู้อยากเห็น การฝึกฝนปฏิบัติด้วยวิธีการบังคับจะทำให้เด็กรู้สึกลังเล สงสัย ละอาย ไม่เชื่อมั่นในตนเองซึ่งจะส่งผลให้เด็กรู้สึกไม่ปลอดภัย

ขั้นที่ 3 ขั้นการเป็นผู้นำริเริ่ม ความรู้สึกผิด (Sense of Initiative VS Sense of Guilt) อายุเด็กในช่วงนี้อยู่ระหว่าง 3 - 5 ปี เป็นช่วงที่เด็กจะพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ดี ถ้าได้มีรากฐานของความเป็นตัวของตัวเองและความรู้สึกไว้วางใจในความสามารถของตนเองตั้งแต่เกิดจนถึง 3 ปี ในขั้นนี้เด็กสามารถที่จะเข้ามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมง่ายๆ บางอย่างกับผู้ใหญ่ หรือทำกิจกรรมบางอย่างด้วยตนเองโดยลำพัง ที่สำคัญก็คือในระยะนี้จะใช้ภาษาเป็นสื่อในการค้นคว้าหาความจริง หรือทำความเข้าใจกับสภาพการณ์รอบตัว ถ้าเด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ ตามลำพัง และผู้ใหญ่ให้ความสนใจในการตอบคำถามหรือให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ โดยใช้คำอธิบายที่ทำให้เด็กในวัยนี้เข้าใจได้โดยง่ายย่อมเป็นการส่งเสริมเด็กให้มีแนวโน้มที่จะค้นคว้าสำรวจ และมีความคิดริเริ่มเป็นของตนเอง ในทางตรงข้ามถ้าเด็กวัยนี้รู้สึกว่าบิดามารดาควบคุมมากเกินไป พร้อมทั้งไม่เปิดโอกาสให้ซักถามถึงสิ่งที่สนใจใคร่รู้ ย่อมจะทำให้เด็กวัยนี้รู้สึกผิด เพราะคิดว่าตนเป็นคนที่ทำให้ผู้ใหญ่เกิดความรำคาญหรือพูดในสิ่งไร้สาระ ในที่สุดก็จะรู้สึกผิดที่จะคิดทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ได้แต่คอยทำตามคำสั่งหรือทำตามคนอื่นอย่างเดียวเท่านั้น

ขั้นที่ 4 ขั้นการรู้สึกว่าตนประสบความสำเร็จหรือรู้สึกด้อย (Sense of Industry VS Sense of Inferiority) อายุเด็กในช่วงนี้อยู่ระหว่าง 6 - 12 ปี เด็กวัยนี้สามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้ใหญ่ทำได้ แต่ได้ไม่ดีเท่า เขาจึงทุ่มเทกำลังกายให้กับการทำงานเพื่อให้ได้ดีเท่ากับผู้ใหญ่ได้ โดยทำราวกับเครื่องจักรในโรงงาน ซึ่งถ้าเขาทำได้สำเร็จก็จะเกิดกำลังใจทำต่อไปไม่หยุดยั้ง แต่ความจริงก็คือ เขาอาจทำไม่ได้เนื่องจากเขายังเด็ก ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกด้อย (Feeling of inferiority)

เด็กวัย 6 - 12 ขวบนี้จะมีความกลัวมากว่าเขาจะด้อยกว่าคนอื่นๆ เขาก็จะพยายามลบความกลัวอันนี้ โดยการให้โอกาสที่เขามีอยู่เรียนรู้สิ่งต่างๆในสังคมด้วยการกระทำหรือทดลองโดยใช้ทักษะเบื้องต้นของเขาเองซึ่งเขาจะพบว่า การเรียนรู้ด้วยวิธีนี้จะทำให้เขากลายเป็นคนที่มีความสามารถมากขึ้น

เด็กวัยนี้ชอบการแข่งขันมากแต่ในการแข่งขันเด็กก็ไม่ได้แข่งเพื่อให้ตนเองชนะเสมอ แต่แข่งเพื่อตั้งใจจะวัดความสามารถของตนเอง

การเล่นของเด็กในวัยนี้ เด็กจะนำสภาพจริงในสังคมมาเป็นกิจกรรมการเล่น และทั้งสองเพศก็จะมีแนวโน้มที่จะแยกกันอยู่ถึงแม้ว่าบางโอกาสทั้งสองเพศจะมีส่วนร่วมเล่นด้วยกันได้ การเล่นจะมีความสำคัญน้อยลงในระยะท้ายๆ ของการพัฒนาขั้นนี้ เพราะเมื่อเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น (Puberty) เด็กจะทิ้งลักษณะนิสัยเดิมอย่างช้าๆ จากการทำอะไรที่ดูเหมือนเล่นก็จะค่อยๆ เป็นงานเป็นการมากขึ้น วิถีชีวิตของวัยรุ่นจึงมีแนวโน้มอยู่ระหว่างการเล่นกับการทำงานอย่างจริงจัง และระหว่างการเป็นเด็กกับการเป็นผู้ใหญ่ (พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2547: 93-94)

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางสังคมของเด็กช่วงชั้นที่ 1 นั้นเกิดจากการเรียนรู้โดยการลงมือกระทำโดยตนเอง เรียนรู้จากสภาพจริงในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่พวกเขาจะได้ทำงานอย่างจริงจังคล้ายกับผู้ใหญ่ การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมให้กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 นั้น จึงสามารถส่งเสริมได้ด้วยการจัดให้นักเรียนได้ลงมือกระทำโดยตนเอง ได้ทำงานอย่างจริงจังในสภาพที่เป็นจริง ซึ่งทำได้โดยการจัดกิจกรรม บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้คุณธรรม และจริยธรรมโดยเขาได้ลงมือกระทำจริงตลอดจนเขาได้รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะสมาชิกของสังคมนั้นด้วย

1.1.2 **ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮอร์ส**
(Havighurst's Theoryof Development)

พรรณี เจนจิต. (2537: 77-78) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮอร์ส ไว้ว่า ฮาวิกเฮอร์สได้รับอิทธิพลแนวความคิดจากอีริคสันเกี่ยวกับการพัฒนาการของแต่ละช่วงวัยของบุคคล โดยเขาได้อธิบายว่าในแต่ละช่วงวัยของชีวิตนั้นเป็นงานประจำความสำเร็จของงานพัฒนาการแต่ละช่วงวัยมีความสำคัญมากเพราะจะเป็นรากฐานของการเรียนรู้งานพัฒนาขั้นต่อไปถ้าเด็กประสบความสำเร็จในงานพัฒนาการตั้งแต่เริ่มแรกของชีวิตก็จะช่วยให้มีความก้าวหน้าและความสำเร็จในงานพัฒนาขั้นต่อไปเป็นผลให้มีความสุข ถ้าบุคคลใดไม่ประสบความสำเร็จในงานนั้น จะมีผลต่อการปรับตัว ฮาวิกเฮอร์สแบ่งงานที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางสังคมในวัยทารก และวัยเด็กตอนต้นออกเป็น 3 ประการคือ

ประการที่ 1 เด็กสามารถมีความคิดรวบยอด เกี่ยวกับความจริงทางสังคมและทางกายภาพซึ่งหมายถึง การที่เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น พ่อ แม่ โรงเรียน ครู และสิ่งของต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

ประการที่ 2 เด็กสามารถที่จะเรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนกับพี่น้อง และบุคคลอื่นๆ รวมทั้งชอบเรียนแบบบุคคลอื่น

ประการที่ 3 เด็กสามารถที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกกับสิ่งที่ผิด และเริ่มมีพัฒนาการทางจริยธรรม

จากลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมต่าง ๆ 3 ประการที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้ทราบว่าเราควรปลูกฝังและพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวเด็กตั้งแต่วัยเด็กเพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีในวัยต่อไป เพื่อทำให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขสามารถพัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสม ให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสนใจและให้ความสำคัญเห็นว่าควรปลูกฝังและพัฒนาให้เกิดขึ้นกับเด็กได้แก่ พฤติกรรมด้านความมีวินัย เพราะผู้วิจัยเห็นว่า การที่บุคคลจะมีวินัยนั้น ควรจะเริ่มจากการสร้างวินัยในตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะในช่วงประการที่ 3 นั้นเด็กจะสามารถที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสิ่งผิดกับสิ่งที่ถูกได้ และเริ่มมีพัฒนาการทางจริยธรรม เราจึงควรจัดให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ได้เรียนรู้คุณธรรมและจริยธรรม โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความมีวินัยให้เกิดขึ้นกับเด็กในวัยนี้ต่อไป

1.2 **ทฤษฎีการเกิดวินัยแห่งตนของเมาเรอร์** (Mowrer)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524: 6-9) ได้สรุปทฤษฎีของเมาเรอร์ (Mowrer) ไว้ว่าการเกิดวินัยในตนเองของบุคคลแต่ละคนนั้น นักทฤษฎีจิตวิทยาเชื่อว่า มีพื้นฐานมาตั้งแต่ระยะแรกเกิดจนกระทั่งเติบโตขึ้นมา จุดเริ่มต้นคือความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับมารดาหรือผู้เลี้ยงดู อันจะนำไปสู่ความสามารถควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้น ทารกและเด็กจะต้องเรียนรู้จากผู้ที่เลี้ยงดูโดยการเรียนรู้นี้เกิดในสภาพอันเหมาะสมเท่านั้น

การเรียนรู้ของทารกและเด็กนี้จะเกิดขึ้นหลายระดับและมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

จุดเริ่มต้นอยู่ที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการ เช่น หิวก็ได้ดื่มน้ำ ร้อนก็ได้อาบน้ำ ยุงกัดก็มีผู้ปัดให้ เมื่อทารกได้รับการบำบัดตามความต้องการจะรู้สึกสบาย พอใจและมีความสุข การรับรู้ของเด็กขั้นต่อมาก็คือ ความสุข ความพอใจของเด็กที่เกิดจากการบำบัดตามความต้องการต่าง ๆ การปรากฏตัวของมารดาทำให้เกิดความสุขใจ ความพอใจ การรักและการพอใจมารดานั้นต้องได้รับการบำบัดในทางตรงข้าม เช่น เมื่อหิวไม่ได้กิน หรือกินเมื่อไม่หิว เด็กจะไม่เกิดความพอใจ เด็กก็จะไม่มีรากฐานในการเรียนรู้ที่จะรักและพอใจมารดาของตน เมื่อการเรียนรู้ขั้นแรกเกิดขึ้นแล้วจึงเป็นรากฐานในการเรียนรู้ขั้นที่สองต่อไป กล่าวคือ มารดาย่อมควบคู่มากับการอบรมสั่งสอนเด็กด้วยคำพูดหรือการกระทำหรือทำตามที่มารดาสั่งสอนความสุขความพอใจที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นการให้รางวัลและชมเชยตนเอง โดยบุคคลไม่ต้องหวังผลจากภายนอก เด็กจะเลียนแบบผู้เลี้ยงดูทั้งทางด้านที่ดีและไม่ดีขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้ที่ตนรัก

พอใจ เช่น ถ้าเด็กเห็นมารดาสูบบุหรี่เสมอ เมื่อเด็กสูบบ้างก็จะมีความสุขพอใจ เพราะเป็นลักษณะของผู้ที่ตนรัก ลักษณะที่แสดงถึงการมีวุฒิภาวะทางจิตใจของบุคคลนั้น จะปรากฏขึ้นในปกติที่มีอายุประมาณ 8-10 ขวบ และจะพัฒนาต่อไปจนสมบูรณ์เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้นผู้ที่จะบรรลุภาวะทางจิตได้อย่างสมบูรณ์จึงเป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติอย่างมีเหตุผลในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น ในการตอบโต้ เมื่อเด็กเกิดความคับข้องใจ หรือเกิดความกลัวในการมีความรักและในการมีอารมณ์ขันผู้ที่ขาดวินัยในตนเองเพราะไม่ได้ผ่านการเรียนรู้ตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จะกลายเป็นบุคคลที่ขาดการยับยั้งชั่งใจในการกระทำและอาจจะกลายเป็นผู้ทำผิดกฎหมายของบ้านเมืองอยู่เสมอ ในรายที่รุนแรงอาจกลายเป็นอาชญากรรมเรื้อรังหมดโอกาสที่จะแก้ไข

จากทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น เราสามารถสรุปได้ว่า การส่งเสริมและพัฒนาเพื่อให้เกิดพฤติกรรมความมีวินัยกับเด็กนั้นสามารถทำได้โดยทำให้เด็กเกิดความพอใจในสภาพการณ์ต่าง ๆ ในการเรียนรู้ ดังนั้นการพัฒนาความมีวินัยให้เกิดกับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 นั้นเราสามารถทำได้โดยการจัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้ในสภาพการณ์ที่เขาจะมีความสุขและพอใจเมื่อเขาทำดีต้องได้รับการชมเชยและให้กำลังใจ ให้เขาได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีความสุขและมีความต้องการที่จะเรียนรู้คุณธรรมและจริยธรรม เพื่อพัฒนาให้เกิดความมีวินัยในลำดับต่อๆ ไป

1.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

พัฒนาการทางจริยธรรม หมายถึง การเจริญเติบโตในการเข้าสังคมของเด็ก ประกอบด้วยความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนที่มีต่อบุคคลอื่น และต่อสังคมโดยส่วนรวม จุดมุ่งหมายของการพัฒนาทางจริยธรรม หรือศีลธรรม คือการที่บุคคลจะทำให้เกิดความสงบสุข และความเจริญทั้งทางวัตถุและจิตใจในกลุ่มของตน ในสังคม หรือในโลกโดยส่วนร่วม (ลัดดาวรรณ ณ ระนอง. 2525: 7 อ้างอิงมาจาก จรรจา สุวรรณทัต และคณะ. 2521: 15)

นักทฤษฎีคนสำคัญที่ได้ศึกษาเรื่องนี้คือ เพียเจต์ (Piaget) และโคลเบิร์ก (Kohlberg) แต่ทฤษฎีของโคลเบิร์กนั้นสืบเนื่องมาจากทฤษฎีของเพียเจต์จึงจะกล่าวถึงทฤษฎีของเพียเจต์ก่อนพอสังเขป

เพียเจต์ (ลัดดาวรรณ ณ ระนอง. 2525 : 7 อ้างอิงมาจาก ถาวร รอดเทศ 2522 : 24 อ้างอิงมาจาก Piaget. 1962: 1 – 43) เป็นบุคคลแรกที่ค้นคว้าเรื่องจริยธรรมของเด็ก โดยที่จริยธรรมมีแฝงอยู่ในกฎเกณฑ์ต่างๆ ทุกชนิด และในการเล่นต่างๆ ของเด็กก็จะต้องมีกฎเกณฑ์ที่เป็นระบบซับซ้อนแฝงอยู่ ในการเล่นนั้น ๆ ดังนั้น การเล่นเกมส์ของเด็กจะเป็นไปใน 2 ลักษณะ คือ

1. เด็กยึดถือกฎเกณฑ์จากภายนอก (Heteronomous) ซึ่งจะอยู่ในช่วงอายุก่อน 8 ปี ซึ่งพ่อแม่และสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวเด็กจะมีอิทธิพลต่อจริยธรรมของเด็กอย่างเด่นชัด เด็กจะยึดมั่นเป็นกฎเกณฑ์ตายตัว ไม่คำนึงถึงแรงจูงใจ หรือสาเหตุแห่งการกระทำนั้น

2. ระยะที่เด็กมีกฎเกณฑ์เอง (Autolutism) เป็นระยะที่จริยธรรมของเด็กพัฒนาขึ้นสู่ระดับที่มีความคิดเป็นของตนเอง คำนึงถึงความยุติธรรม ซึ่งเพียเจต์เน้นว่า การที่เด็กเปลี่ยนแปลงการรับรู้กฎเกณฑ์ที่ตายตัว (Absolutism) จากอิทธิพลภายนอกเป็นกฎเกณฑ์ของตัวเอง และโยงสัมพันธ์กับผู้อื่น เนื่องมาจากพัฒนาการทางสติปัญญา อายุ และการมีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน

การพัฒนาการฝึกหัดตามกฎเกณฑ์นั้นจากอายุน้อยสู่อายุมากขึ้นจะพัฒนาขึ้นไปดังนี้

ขั้นที่ 1 เด็กจะพยายามทำตามอย่างคนอื่น เขาเล่นอะไรก็เล่นตามยังไม่รู้กฎเกณฑ์อะไรเลย

ขั้นที่ 2 เป็นขั้นที่เด็กยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง โดยก่อรูปพฤติกรรมขึ้นมาเองจากตัวเองของตัวเอง รวมกับการตามอย่างพฤติกรรมของคนที่เล่นเป็นแล้ว มุ่งเล่นเพื่อต่อสู้เอาชนะเพียงอย่างเดียว

ขั้นที่ 3 เด็กเกิดความร่วมมือกันในระหว่างผู้เล่น เด็กมุ่งความสนใจไปที่การเล่นตามกฎเกณฑ์ เพื่อตอบโต้กัน มิใช่มุ่งจะเล่นเพื่อเอาชนะแต่เพียงอย่างเดียว (อายุ 7 – 8 ปี)

ขั้นที่ 4 การเล่นในขั้นนี้มิใช่เพื่อความร่วมมือแต่เพียงอย่างเดียว แต่เด็กมีความสนใจทำตามกฎเกณฑ์ด้วยความรู้สึกผิดชอบเฉพาะของตัวเอง

ต่อมาโคลเบิร์ก (Kolhberg) (ทิศนา แขมมณี. 2546: 11) ได้พัฒนาแนวคิดต่อเนื่องจากเพียเจต์ โดยแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ (Level) แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้น (Stage) รวมเป็น 6 ขั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นการหลบหลีกการถูกลงโทษ (อายุ 2 – 7 ปี) คือการตัดสินใจโดยมุ่งที่จะหลบหลีกไม่ให้ตนเองถูกลงโทษ

ขั้นที่ 2 ขั้นการแสวงหารางวัล (7 – 10 ปี) คือการตัดสินใจโดยมีความมุ่งหมายที่จะได้ผลตอบแทนที่ตนพอใจหรือต้องการ

ขั้นที่ 3 ขั้นการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (10 – 13 ปี) คือการตัดสินใจโดยการคล้อยตามความเห็นชอบหรือการชักจูงของผู้อื่นโดยเฉพาะเพื่อน

ขั้นที่ 4 ขั้นการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13 – 16 ปี) คือการตัดสินใจโดยถือว่าตนมีหน้าที่ที่จะทำสิ่งนั้นในฐานะที่ตนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมนั้นและสังคมนั้นคาดหมายที่จะให้ตนทำหน้าที่ตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

ขั้นที่ 5 ขั้นการทำตามคำมั่นสัญญา (16 ปีขึ้นไป) คือการตัดสินใจโดยเห็นแก่ประโยชน์ของคนหมู่มากไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่นบุคคลที่มีจริยธรรมในขั้นนี้จะสามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้

ขั้นที่ 6 ขั้นการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่) คือการตัดสินใจเพื่ออุดมคติอันยิ่งใหญ่ที่เป็นหลักประจำใจของตน บุคคลที่มีจริยธรรมในขั้นนี้นับว่าเป็นผู้มีจริยธรรมในขั้นสูงสุด

บุคคลแต่ละคนจะมีหรือไม่มีการพัฒนา หรือมีการพัฒนาเร็ว – ช้าต่างกัน เราสามารถวัดระดับจริยธรรมของบุคคลได้ โดยดูจากเหตุผลเชิงจริยธรรมที่บุคคลนั้นให้ และเราสามารถที่จะส่งเสริมให้บุคคลมีการพัฒนาระดับจริยธรรมให้สูงขึ้นกว่าเดิมได้ โดยการเปิดโอกาสให้บุคคลเรียนรู้จากการตัดสินใจทางจริยธรรมและอภิปรายร่วมกับผู้อื่นการได้แสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกับผู้อื่นจะทำให้บุคคลที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำเรียนรู้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงขึ้น

ตาราง ขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมทั้ง 6 ขั้นของ Kohlberg

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	**ระดับของจริยธรรม**
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการลงโทษ (อายุ 2-7 ปี) ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (อายุ 7-10 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (0 – 10 ปี)
ขั้นที่ 3 หลักการกระทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (อายุ 10-13 ปี) ขั้นที่ 4 หลักการกระทำตามหน้าที่ทางสังคม (อายุ 13-16 ปี)	2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (10 – 16 ปี)
ขั้นที่ 5 หลักการทำตามข้อตกลงของสังคมและคำมั่นสัญญา (อายุ 16 ปีขึ้นไป) ขั้นที่ 6 หลักการยึดหลักอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป)

จากทฤษฎีของโคลเบอร์ก จะเห็นได้ว่าเด็กช่วงชั้นที่1 มีพัฒนาการทางจริยธรรมได้ 4 ขั้นคือ

ขั้นที่ 1 ขั้นหลบหลีกการถูกลงโทษ

ขั้นที่ 2 ขั้นแสวงหารางวัล

ขั้นที่ 3 ขั้นที่ทำตามความเห็นชอบ

ขั้นที่ 4 ขั้นที่ทำตามหน้าที่ทางสังคม

ดังนั้นสรุปได้ว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 1 เป็นนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 6 – 10 ปี และเมื่อพิจารณาจากทฤษฎีของเพียเจต์และโคลเบอร์ก ซึ่งอยู่ในระดับที่ 1 - 2 ในขั้นนี้เด็กจะแสดงพฤติกรรมเพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษ และต้องการของรางวัล รวมถึงการที่เราต้องนำกฎเกณฑ์มาเป็นกรอบบังคับเพื่อให้เกิดพฤติกรรมความมีวินัยในเด็ก และเพื่อให้สอดคล้องกับทฤษฎี เทคนิคที่นำมาใช้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยจึงควรกระตุ้นให้นักเรียนได้รู้จักถึงกฎเกณฑ์หรือข้อกำหนดต่างๆ ที่ตั้งขึ้น โดยเมื่อเด็กทำได้ดีก็ต้องแสดงความชมเชยหรือให้กำลังใจ

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัย

2.1 ความหมายของวินัย

การที่บุคคลจะมีวินัยนั้น นักทฤษฎีทางจิตวิทยาและสังคมวิทยาเชื่อว่าต้องมีพื้นฐานมาจากวัยแรกเริ่มของชีวิต วินัยในตนเองเป็นลักษณะที่มีความสำคัญต่อการแสดงออกทางจริยธรรมและคุณธรรมของบุคคล คำว่า "วินัย" มีความหมายที่อธิบายกันไว้หลากหลายดังนี้

วินัย หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ (ราชบัณฑิตยสถาน 2542:756)

วินัย หมายถึง การเชื่อฟัง ครู อาจารย์ ตลอดจนการประกาศคำสั่งของโรงเรียนตามระเบียบที่กำหนดไว้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2537: 4) อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2530: 51) ได้ให้ความหมายของ "วินัย" สำหรับดำเนินงานทางวัฒนธรรมไว้ว่า หมายถึง "การควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับระเบียบแบบแผนและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามเพื่อความสงบสุขในชีวิตของตนและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม"

โชติ บุญนิธิวนิช. (2541: 18) ได้กล่าวว่า วินัย เป็นระเบียบข้อบังคับที่วางไว้เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้บุคคลใช้ควบคุมความประพฤติของตนในการปฏิบัติตามแผนข้อบังคับเพื่อฝึกให้บุคคลอยู่ในความถูกต้อง มีเหตุผล ที่จะให้บุคคลเป็นคนดีเพื่อความสงบสุขในชีวิตตน

วสัน ปุนผล. (2542: 7) ได้กล่าวว่า วินัยหมายถึง ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับหรือข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมความประพฤติของบุคคลในสังคม เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถควบคุมตนเองทั้งด้านอารมณ์ พฤติกรรม และผลของการกระทำ ซึ่งจะมีผลต่อตนเองและสังคม

จากความหมายของคำว่าวินัย ที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า วินัย หมายถึง การปฏิบัติตามระเบียบ แบบแผน ข้อบังคับ ธรรมเนียม ประเพณีของสถาบัน ตลอดจนคำสั่งของครู อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น นักเรียนนั่งเรียนด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย

2.2 **ความสำคัญของความมีวินัย**

ธีราพร กุลนานันท์. (2544: 303-304) ลักษณะนิสัยในตนเองมีความสำคัญต่อการแสดงออกทางจริยธรรมและคุณธรรมของบุคคลและอาจจะสำคัญมากกว่าลักษณะทางความรู้ดีรู้ชั่วและความสามารถกระทำดีกระทำชั่วด้วย ฉะนั้นการให้ความสนใจเกี่ยวกับกำเนิด และการเจริญเติบโตของจิตลักษณะการมีวินัยแห่งตนจึงเป็นสิ่งจำเป็นในเรื่องนี้นักจิตวิทยาพัฒนาการได้ให้ความสนใจมานานแล้วและมีความเห็นว่าความมีวินัยในตนเองหรือความสามารถควบคุมตนเองอย่างถูกต้องเป็นหลักชัยของการพัฒนาการทางจิตของบุคคล นั้นคือ ความมีวินัยในตนเองเป็นลักษณะสำคัญของผู้บรรลุวุฒิภาวะทางจิต ฉะนั้นการมีวินัยในตนเองจึงสามารถจะใช้เป็นเครื่องมือวัดระดับพัฒนาการทางจิตของบุคคลได้ด้วย

เด็กต้องการวินัยเพราะวินัยทำให้เรียนรู้ที่จะประพฤติปฏิบัติตามที่สังคมปรารถนา และเมื่อทำตามแล้วสังคมก็จะยอมรับ นอกจากนี้วินัยยังช่วยให้เด็กได้รับสิ่งที่ต้องการหลายประการ

1. วินัยช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกมั่นคงเพราะวินัยบอกให้ทราบถึงสิ่งที่ทำได้และทำไม่ได้

2. วินัยช่วยให้เด็กหลีกเลี่ยงความรู้สึกผิดและความอายที่ประพฤติไม่ดี จึงทำให้มีความสุขปรับตัวได้ดี เพราะได้ประพฤติตามมาตรฐานของกลุ่มสังคมและได้รับการยกย่อง

3. วินัยช่วยให้เด็กได้รับการยกย่องชมเชย ซึ่งเด็กถือว่าเป็นเครื่องแสดงถึงความรักและการพยายามจนประสบความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนา

4. วินัยช่วยให้เด็กพัฒนาในธรรม ซึ่งเป็นเสียงจากใจเตือนให้เด็กรู้จักตัดสินด้วยตนเองและรู้จักควบคุมความประพฤติของตนเอง

แม้ว่า เด็กทุกคนต้องการวินัย แต่ความต้องการนั้นมีหลากหลายตามสภาพการณ์ต่างๆ อาทิ

1. อัตราในการพัฒนาเด็กทุกคนไม่เท่ากันเด็กอายุไม่เท่ากันไม่ได้ต้องการวินัยแบบเดียวกันเสมอไป วินัยแบบหนึ่งอาจจะใช้ได้ผลกับอีกคนหนึ่งแต่ใช้กับเด็กคนอื่นไม่ได้ผลก็อาจจะเป็นได้

2. ความต้องการวินัยของเด็กแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา เช่น

เด็ก 3 ขวบ ต้องใช้วินัยสูงสุดเวลา 12.00 น. และ 18.00 น.

เด็ก 6 ขวบ ต้องใช้วินัยสูงสุดเวลา 8.00 น. 12.00 น.และ 16.00 น.

เด็ก 9 ขวบ ต้องใช้วินัยสูงสุดเวลา 12.00 น. และ 20.00 น.

ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เด็กมักจะเหนื่อยมาก ผู้ใหญ่จึงต้องบอกต้องสั่งสอนให้ทำโน่นทำนี่มากกว่าเวลาอื่น

3. กิจกรรมของเด็กมีผลต่อความต้องการวินัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมประจำวัน เช่น การรับประทานอาหารการเข้านอนหรือเตรียมตัวไปโรงเรียนแต่ในเวลาที่เด็กเล่นด้วยความเพลิดเพลิน ผู้ใหญ่ก็ไม่ต้องใช้วินัยกับเด็กมากนัก

สรุปได้ว่า เด็กในแต่ละช่วงอายุหรือแต่ละบุคคลต้องการสภาพการณ์และช่วงเวลาในการสร้างวินัยที่แตกต่างกัน ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งมีอายุอยู่ระหว่าง 6 – 10 ปี ช่วงเวลาที่เด็กมักจะเหนื่อยและผู้ใหญ่จำเป็นจะต้องบอกกล่าวสั่งให้ทำโน่นทำนี่มากกว่าในช่วงเวลาอื่นกับเด็ก เป็นช่วงเวลา 12.00 น. ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นควรในการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ในด้านความมีวินัยในช่วงเวลา ก่อนหน้านั้นคือ 9.20 – 10.10 น.

2.3 ประโยชน์ของวินัย

ประโยชน์ของวินัยมีดังนี้

1. ช่วยสร้างและรักษาสภาพการณ์อันจำเป็นต่อความเจริญงอกงามของนักเรียน และความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน ถ้าขาดวินัยในห้องเรียนนักเรียนไม่อยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียน การดำเนินงานในโรงเรียนจะเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น ในที่สุดผลเสียจะเกิดกับนักเรียนเอง เช่น นักเรียนที่ไม่มีระเบียบหรือนักเรียนนึกอยากจะทำอะไรก็ทำไปตามใจชอบการเรียนของตนเองและของเพื่อนต้องชะงักลง

2. วินัยเป็นเครื่องเตรียมตัวนักเรียนสำหรับดำรงชีวิตในภายหน้า เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต้องมีความรับผิดชอบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของตนและสมาชิกภายในครอบครัว การช่วยกันและร่วมมือกันในการแก้ปัญหาสังคม เช่น ปัญหาการจราจร ปัญหาการรักษาระบบนิเวศน์วิทยา ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าและปัญหาการเสียภาษีอากร ตลอดจนการสร้างวินัยสำหรับหมู่คณะเพื่อรองรับกับสังคมยุคใหม่ที่เรียกว่า "นิคส์" (NICS) การมีวินัยในโรงเรียนเป็นการสร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (Sense of responsibility) และรับผิดชอบในการกระทำต่างๆ ของตนอันจะนำผลมาสู่ตนเองและหมู่คณะในอนาคต

3. วินัยเป็นเรื่องการปลูกฝังการรู้จักควบคุมบังคับใจตนเองไปทีละน้อยโรงเรียนมีหน้าที่ปลูกฝังอบรมส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะที่เป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย

(Democraticsociety) โรงเรียนจะต้องกระทำตลอดเวลาและสม่ำเสมอด้วยการมอบหมายหน้าที่ให้ทำ และให้ควบคุมตนเองให้ปฏิบัติหน้าที่นั้นให้ดีที่สุด ตามกำลังความสามารถของแต่ละคน ซึ่งมีอยู่ต่างๆ กัน โรงเรียนต้องทั้งฝึกและอบรมชี้แจงให้นักเรียนทุกคนเห็นคุณค่าและความดี ความงาม และความจำเป็นที่ต้องควบคุมให้ปฏิบัติหน้าในทางที่ชอบ จนเป็นนิสัย (Habit) มีลักษณะนิสัย (Character) ทั้งนี้นักเรียนจะต้องรู้จักนำตนเองให้ประพฤติปฏิบัติ การงานในทางที่ถูกที่ควร

2.4 **ลักษณะของวินัยที่ดี**

ลักษณะของวินัยที่ดี มีดังนี้

1. จะต้องไม่มากข้อ หยุมหยิมจนเกินไป ควรมีเฉพาะแต่ส่วนที่สำคัญเท่านั้นที่ควรวางไว้เป็นกฎ

2. กฎแต่ละกฎที่วางไว้นั้นจะต้องมีเหตุผลที่ดีพอสมควรเรื่องนี้เป็นเรื่องที่จะต้องประชุมตกลงกันเอง ระเบียบจะต้องวางไว้โดยพิจารณาถึงลักษณะธรรมชาติของนักเรียนด้วย

3. ระเบียบข้อบังคับจะต้องใช้ภาษาที่ง่าย ชัดเจนและเข้าใจได้ทั่วไป ไม่มีลักษณะสองแง่สองมุมอยู่

4. จะต้องมีข้อลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างมีเหตุผลและจะต้องให้ผู้รับโทษเข้าใจในการประพฤติของตัวเอง ด้วยบ้านกับโรงเรียนจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกันนักเรียนที่ได้รับการอบรมให้ประพฤติอย่างหนึ่งเมื่ออยู่บ้านและถูกขัดเกลาอีกอย่างหนึ่ง เมื่ออยู่โรงเรียนก็ก่อให้เกิดความลังเล ความไม่แน่ใจในการตัดสินใจ และเป็นการสร้างความลำบากใจให้กับนักเรียนซึ่งแน่นอนนักเรียนจะต้องฝ่าฝืนกฎไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

บางทีนักเรียนฝ่าฝืนกฎเพราะมีแรงกดดันทางอื่น ซึ่งในกรณีเช่นนี้ครูจะต้องรู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา มีความเมตตาปราณีในการตัดสินลงโทษ เช่น นักเรียนคนหนึ่งนั่งหลับในห้องเรียน โดยอาจเป็นเพราะเหนื่อยมาจากการทำงานบ้านอย่างหนักมากก็เป็นได้ ผู้ปกครองและครูควรจะได้พูดจากันให้รู้เรื่องและรู้เหตุผลกันด้วยในกรณีเช่นนี้

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เราทราบว่า วินัยที่ดีที่ควรสร้างให้เกิดขึ้นแก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 1 นั้นจะต้องได้รับการยอมรับและตกลงร่วมกันในกลุ่ม และเหมาะสมกับวัยของเด็ก รวมทั้งมีข้อลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนอย่างมีเหตุผล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดพฤติกรรมความมีวินัยของเด็ก คือ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ การปฏิบัติตามระเบียบของสังคม

2.5 **หลักการสร้างวินัยที่ดี**

การสร้างระเบียบวินัยที่ดี และประสิทธิภาพก่อให้เกิดประโยชน์นั้นครูจะต้องรู้จักรับผิดชอบ

ต่อกฎเกณฑ์ต่างๆ ได้ พร้อมกับครูจะต้องรู้จักแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง และนักเรียนจะนับถือครูมากขึ้นที่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ พร้อมกันครูจะต้องวางระเบียบวินัยให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน หลักการของการวางระเบียบวินัยที่สำคัญและเป็นเป้าหมายของการศึกษามีดังต่อไปนี้

1. การสร้างตามความต้องการของนักเรียนหาทางให้นักเรียนนำวิธีการที่สังคมชอบไปใช้ในการทำงานให้สำเร็จ ให้นักเรียนได้เห็นจุดประสงค์ของการทำงานหรือชี้ให้เห็นประโยชน์

2. สร้างวินัยในสิ่งที่นักเรียนทำได้ไม่เป็นเรื่องหยุมหยิมสะดวกในการปฏิบัติและเป็นประโยชน์จริง ๆ เพื่อเป็นการฝึกให้นักเรียนมีวินัยในตนเอง

3. สร้างวินัยโดยการหลีกเลี่ยงติเตียนควรใช้วิธีการชมเชย และยกย่องตน เมื่อนักเรียนกระทำอย่างถูกต้อง แต่ต้องลงโทษด้วยความเป็นธรรม

4. ต้องเป็นกันเองกับนักเรียนให้มีบรรยากาศ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในห้องเรียน วินัยดีจะช่วยเชิดชูชื่อเสียงของโรงเรียน

5. นำวิธีการประชาธิปไตยมาใช้ให้มีการเคารพนับถือความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หน้าที่ความร่วมมือร่วมใจกัน และมีใจเอื้ออารีต่อกันตามหลักสามัคคีธรรม

6. ระเบียบวินัยที่สร้างขึ้นต้องชัดเจนไม่คลุมเครือ อ่านง่าย เข้าใจง่าย

7. การใช้อำนาจการปกครองจะต้องเต็มไปด้วยพรมวิหาร4 เป็นหลักคือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

8. การให้ความรู้และประเมินผลจะต้องประเมินไปโดยถูกต้องและยุติธรรม

สรุปได้ว่า การส่งเสริมและพัฒนาความมีวินัยนั้น จะต้องมีหลักการในการสร้างวินัยที่ดี โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการสร้างให้ชัดเจน สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับเด็กเพื่อให้เป็นที่พอใจสำหรับเด็กโดยการให้คำชมเชย ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการสร้างอย่างเป็นประชาธิปไตย และประเมินผลให้ถูกต้อง

2.6 วิธีการสร้างวินัยที่ดี

1. วิธีการสร้างวินัยตามหลักพัฒนาการของเด็ก

นักปรัชญาการศึกษากลุ่มปฏิบัตินิยม (Pragmatists) คือพวกที่เชื่อในลัทธิปฏิบัติการนิยม (Pragmatism) ซึ่งเชื่อว่าเด็กจะเรียนรู้เมื่อเขายอมรับว่าจะปฏิบัติด้วยความสมัครใจ (He learns as he accepts in his own heart to act on) ดังนั้นถ้าเราต้องการให้เด็กมีพฤติกรรมหรือปฏิบัติตนอย่างไร จึงควรจะสร้างนิสัยของเด็กให้กระทำในทางที่ถูกที่ควรด้วยความสมัครใจ จนกระทั่งในระดับที่เด็กเกิดความรู้สึกว่าเวลาใดควรทำอย่างไร จึงจะถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นเราจะสามารถฝึกหัดลักษณะนิสัยของ

เด็กให้เป็นไปในแบบแผนหรือความประพฤติที่ต้องการได้ นับเป็นหลักสำคัญในการฝึกอบรมให้เด็กมีวินัยโดยไม่ต้องบังคับ ให้ได้ผลเป็นวินัยในตัวเด็กเอง วิธีการสร้างวินัยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ความรู้สึกว่าตนเป็นผู้กระทำเอง (Sense of Agency) เด็กเริ่มรู้ตัวว่าตนเคลื่อนไหวร่างกายส่วนต่าง ๆ ของตนได้ เช่น จะคืบ คลาน เกาะสิ่งต่าง ๆ ยืนขึ้นเอื้อมหยิบสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ดังใจ ลักษณะนี้เกิดแก่เด็กตั้งแต่เริ่มรู้จักใช้มือเอื้อมหยิบสิ่งของต่าง ๆ หรือเริ่มรู้จักภาษาจนถึงระยะ 4 - 5 ขวบ

ขั้นที่ 2 มีความรู้สึกว่าสิ่งใดทำได้ สิ่งใดทำไม่ได้(Sense of Accountability) เนื่องจากประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้รับ เด็กจะรู้จักจำแนกได้ว่าการกระทำอย่างเดียวกันในกรณีหนึ่งทำได้ แต่กรณีอื่นทำไม่ได้ เช่น เด็กจะทราบว่าสิ่งของต่าง ๆ นั้นขว้างไปได้ แต่ถ้าแตกจะถูกลงโทษ ถ้าขว้างของของตนไปแม้ไม่แตก แต่บังเอิญขว้างไปถูกผู้อื่นเข้าก็จะเกิดโทษแก่ตน การหยิบของเล่นของตนเองมาเล่นได้ แต่หยิบของเล่นของคนอื่นมาเล่นไม่ได้ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 ความรู้สึกรับผิดชอบ(Sense of responsibility) จากการสังเกต เปรียบเทียบ วิเคราะห์และหาเหตุผลด้วยวิธีต่างๆ เด็กจะเกิดความรู้สึกว่าตนเองต้องรับผลของการกระทำของตน ถ้าตนทำดี ผลดีจะเกิดแก่ตน ถ้าทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องจะรับผลร้าย เด็กที่ยินดีรับผิด และชอบในการกระทำของตนเป็นความรู้สึกที่จะทำให้เด็กทำตามระเบียบแบบแผนที่ต้องการโดยไม่ต้องมีการบังคับและความรู้สึกรับผิดชอบนี้จะครอบคลุมไปถึงการกระทำของกลุ่มของตนด้วยนอกจากเด็กจะระวังตนให้ดำเนินแบบแผนไปตามที่ต้องการและยังจะช่วยเหลือผู้อื่น และรับผิดชอบที่จะชักจูงให้ผู้อื่นปฏิบัติตามแบบแผนนั้นด้วย

ขั้นที่ 4 ความรู้สึกและสำนึกในสิ่งที่ควรและไม่ควร(Conscience) คือรู้จักรับผิดชอบชั่วดีที่แต่ละคน ความรู้สึกนี้เกิดขึ้นในจิตใจของแต่ละบุคคลเป็นความรู้สึกภายในตัว และเฉพาะตัว (Subjectivefeeling) ดังนั้นความรู้สึกนี้ย่อมแตกต่างกันเป็นรายบุคคล แล้วแต่พื้นฐานการอบรม และสิ่งแวดล้อมที่จะพึงอำนวย ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เกิดการเรียนรู้และการสำนึกดังกล่าว เป็นความรู้สึกผิดชอบหรือมโนธรรม (Conscience) ในระยะนี้เด็กจะมีความรู้สึกรับผิดชอบในการกระทำต่าง ๆ ทั้งในด้านการงาน ด้านความประพฤติ ศีลธรรม และในทางอื่น ๆ ด้วยเมื่อเด็กเกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดีขึ้นแล้ว เด็กก็สามารถควบคุมตนเองได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นการสร้างวินัยที่ดีนั้น เราจำเป็นต้องคำนึงถึงระดับพัฒนาการของเด็กด้วย ซึ่งในการพัฒนาความมีวินัยให้เกิดกับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 นั้น เราจำเป็นต้องสร้างวินัยให้เกิดขึ้นกับเด็กโดยให้นักเรียนเกิดการยอมรับการสร้างวินัยโดยตนเองมิได้เกิดจากการบังคับ การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมและเรียนรู้โดยตนเองเพื่อให้เกิดการยอมรับสิ่งผลที่ได้กระทำ ทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องของ

คุณธรรม ความมีวินัยได้ดีกว่าการบังคับ

2. วิธีการสร้างระเบียบวินัยตามทฤษฎี 3 มิติ

ในการเสริมสร้างวินัยนี้ ได้ใช้เทคนิคสมัยใหม่ตามแนวความคิดของทฤษฎีสร้างวินัยแบบ 3 มิติ (ศรัทธา แบบอย่าง และนิสัย) ซึ่งถือว่าการสร้างวินัยเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายแน่นอนต่อเนื่องและสม่ำเสมอกระบวนการดังกล่าวเดิมจากการผสมผสานแนวความคิดทางจิตวิทยาและการศึกษาเข้าด้วยกัน กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย 3 ขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างศรัทธา เป็นแนวความคิดของกระบวนการเสริมสร้างค่านิยมหรือการทำค่านิยมให้กระจ่าง (VALUE CLARIFICATION) ชื่อย่อว่า V.C. ซึ่งเชื่อว่าการจะให้นักเรียนทำสิ่งใดประพฤติหรือปฏิบัติตามวินัยในเรื่องใดจะต้องสร้างศรัทธา แล้วฝังลึกลงไปในจิตใจทำให้เกิดการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ อย่างอัตโนมัติ เป็นไปด้วยความเต็มใจ สมัครใจ และจะมีผลคงทนถาวรเป็นนิสัยในที่สุด

ขั้นที่ 2 การสร้างพฤติกรรมแบบอย่าง(Modeling)เป็นแนวความคิดของกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม(Social Learning) เรียกย่อว่า S.L. ซึ่งถือว่าพฤติกรรมนักเรียนจะเกิดจากการเลียนแบบพฤติกรรมในสังคม

จากแนวคิดนี้จึงใช้อิทธิพลกลุ่มช่วยกันกำหนดพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างขึ้นสำหรับนักเรียนภายในสถานศึกษาได้นำไปประพฤติปฏิบัติภายหลังจากการสร้างศรัทธาใหม่ให้เกิดขึ้น

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติจนเป็นนิสัยเป็นแนวคิดของกระบวนการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) หรือเรียกย่อว่า B.M. ซึ่งถือว่าพฤติกรรมของนักเรียนเป็นผลของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าที่เกิดขึ้น ถ้านักเรียนแสดงพฤติกรรมอะไรแล้วผลที่เกิดขึ้นเป็นที่น่าพอใจนักเรียนก็จะมีแนวโน้มจะแสดงพฤติกรรมนั้นบ่อยขึ้น ในสภาพสิ่งเร้าคล้าย ๆ กัน และจะมีผลกลับกันในสภาพที่ตรงกันข้าม จากแนวคิดนี้ทำให้เราสามารถปรับพฤติกรรมนักเรียนให้เป็นไปตามที่ต้องการได้คือ ถ้าต้องการให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมบ่อยขึ้น ก็ทำให้นักเรียนได้รับผลที่พึงพอใจ โดยใช้วิธีการเสริมแรง เช่น ชมเชย ให้รางวัล ถ้าต้องการให้หยุดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ก็ทำให้นักเรียนได้รับผลไม่เป็นที่พอใจ เสริมแรงทางลบ เช่น ตำหนิ ลงโทษ เป็นต้น

การปรับพฤติกรรมนี้จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนนักเรียนประพฤติปฏิบัติตนให้มีวินัยและกลายเป็นนิสัยในที่สุด

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การสร้างวินัยตามทฤษฎี 3 มิติ คือ การสร้างความศรัทธาให้เกิดในตัวเด็ก การสร้างพฤติกรรมแบบอย่างให้กับเด็ก การปรับพฤติกรรม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามหลักการสร้างวินัยตามทฤษฎี 3 มิติ โดยการสร้างความศรัทธาให้เกิดกับนักเรียน ให้

นักเรียนได้เห็นคุณค่า และประโยชน์ของความมีวินัย บอกกล่าววัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมกับนักเรียน และเทคนิคที่นำมาใช้เพื่อสร้างแบบอย่างให้กับนักเรียน คือ กรณีตัวอย่าง บทบาทสมมติ และเมื่อนักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างวินัยด้วยความศรัทธาและเต็มใจแล้ว หากนักเรียนทำได้ดีก็จะได้รับคำชมเชย และให้กำลังใจ เพื่อทำให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นนิสัย ซึ่งเป็นแนวคิดในการปรับพฤติกรรม

2.7 **การพัฒนาความมีวินัย**

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2537: 12) ได้แนะแนวทางในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองดังนี้

1. สร้างบรรยากาศที่มีการผ่อนคลาย
2. ให้โอกาสเด็กริเริ่มกิจกรรมอย่างอิสระ
3. สนับสนุนให้เด็กมีโอกาสคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล
4. เปิดโอกาสให้เด็กช่วยสร้างข้อตกลง
5. แสดงความชื่นชม เมื่อเด็กปฏิบัติตามข้อตกลง ให้กำลังใจ และช่วยให้เด็กที่ยังไม่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลง
6. ทบทวนสิ่งที่เด็กได้กระทำ โดยการถามหรือชมเชย

อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2542: 65-65) กล่าวว่า การฝึกวินัยนั้นเป็นสิ่งจำเป็น เพราะวินัยไม่ได้หมายถึงการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบความเข้มงวดของการอยู่ร่วมกัน แต่วินัยหมายถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสุขสบายด้วยความเข้าใจมารยาทและเหตุผลอันดี เด็กจำเป็นต้องปลูกฝังความมีวินัย เนื่องจากการสร้างวินัยไม่ใช่การลงโทษ แต่การสร้างวินัยเกิดจากการสอนอย่างมีเหตุผล การเป็นตัวอย่างที่ดี ให้โอกาสเด็กปฏิบัติด้วยความสุข การสร้างวินัยเด็กที่ดีต้องเริ่มมาตั้งแต่แรกเกิด ด้วยการตอบสนองให้เด็กรู้สึกได้ในความรักจากพ่อแม่ ต่อมาเมื่อเด็กเริ่มโต การกำหนดวินัยครอบครัว กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะให้เด็กต้องทำต้องสอดคล้องกับอายุ อารมณ์และวุฒิภาวะของเด็ก แล้วเลือกพฤติกรรมที่ควรพัฒนาเด็ก ซึ่งในเด็กเล็กก็ได้แก่ ความมีระเบียบ การช่วยเหลือเพื่อน การเล่นแบบมีกติกา การเป็นสมาชิกของสังคมที่ดี สิ่งสำคัญในการฝึกวินัยนอกจากความรักและเหตุผลแล้ว สิ่งจำเป็นคือการสอนให้เด็กรู้ขอบเขตของความประพฤติด้วย ความตระหนักว่าอิสระภาพที่แท้จริงคืออิสระภาพที่มีขอบเขต ไม่ใช่การกระทำสิ่งใดตามชอบใจ ทุกคนต้องมีขอบเขตเพื่อการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นที่ดี

สำหรับการสร้างวินัยให้กับเด็กนั้น มีดังต่อไปนี้

1. มีเจตคติที่ดีกับเด็กการสอนวินัยต้องค่อยเป็นค่อยไปใส่ใจและพยายามในการสร้างด้วยการใช้สัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก ให้คำแนะนำชี้แจงถึงการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง ฝึกให้เด็กรู้จักบังคับ

ตนเองอย่างมีเหตุผล ให้กำลังใจเมื่อเด็กทำถูกต้องและชมเชย ใช้วิธีการชักจูงใจให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติมากกว่าการบังคับ โดยคำนึงถึงความรู้สึกในจิตใจของเด็ก และความสามารถของเด็กในการพัฒนาตามระดับอายุ การสอนวินัยด้วยความรักและให้สิ่งที่ดีที่สุดกับเด็ก จะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีกับการมีวินัย

2. ให้อิสระแก่เด็กให้มีความคิดเป็นของตนเองด้วยการให้คำแนะนำปรึกษาเมื่อเด็กเล่นกับเพื่อนหรือมีปัญหาในการเล่น เด็กต้องรู้ว่าทำไมต้องมีวินัย พฤติกรรมที่ยอมรับได้และพฤติกรรมใดที่ผิดแล้วต้องแก้ไข เพราะหากเกิดซ้ำแล้วไปแก้ไขจะทำให้เด็กคับข้องใจ

3. สร้างให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมาย ด้วยการติดตามให้ข้อมูลป้อนกลับ ชี้แนะ ไม่ติ หรือว่ากล่าวให้เด็กเสียใจ ไม่เปรียบเทียบเด็กกับผู้อื่นให้เด็กรู้สึกเป็นปมด้อย แต่ประเมินให้เด็กได้เห็นถึงการพัฒนาพฤติกรรมของตนและข้อควรต้องแก้ไข

4. การยกย่องชมเชยในทันทีที่เด็กกระทำ หรือปฏิบัติดี อย่าพูดในสิ่งที่ไกลเกินไปเด็กจะไม่เข้าใจ เช่นทำดีไปเถอะโตขึ้นแล้วจะดีเอง เด็กจะไม่ทราบ หรือคำที่ยากไปเด็กจะไม่เข้าใจ คนดีเป็นคนเก่ง เป็นต้น ในขณะที่ฝึกเด็ก เด็กอาจจะดื้อรั้นบ้าง เอาแต่ใจตนเองบ้างการให้อภัย

5. การฝึกวินัยต้องทำสม่ำเสมอเราไม่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กในทันทีทันใด ต้องฝึกซ้ำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กซึมซับเป็นนิสัย เมื่อผิดต้องลงโทษทันทีเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง ถ้าเด็กทำดีต้องชมเชย

ดังนั้น การพัฒนาและส่งเสริมให้เด็กมีวินัยนั้นควรเริ่มแต่แรกเกิดเด็ก เพราะความมีวินัยเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กควรปลูกฝังให้เด็กเกิดวินัยในตนเองโดยตั้งอยู่บนรากฐานของการใช้เหตุผลและการให้ความรัก การฝึกวินัยควรกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปและต้องสม่ำเสมอฝึกจนเป็นนิสัย หรือให้เกิดความเคยชินมีการชมเชยให้กำลังใจเมื่อเด็กประพฤติดีเพื่อทำให้เด็กอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเป็นที่ยอมรับของสังคม

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัย

2.8.1 งานวิจัยภายในประเทศ

มีผู้วิจัยเกี่ยวข้องกับวินัยในตนเองหลายท่าน ดังนี้

ทัศนีย์ อินทรบำรุง (2539: 40-44) ได้ศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมการเล่านิทานก่อนกลับบ้าน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายหญิง อายุ 5 - 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 โรงเรียนหน้าวัดพระลาน ปีการศึกษา 2538 จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานก่อนกลับบ้าน มีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .01 โดยกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานก่อนหลับบ้าน มีค่าคะแนนเฉลี่ย 47.86 และกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 38.40

จันทร์ดี ถนอมคล้าย (2539: 45-56) ได้ศึกษาการพัฒนาวินัยในตนเองด้านความอดทนของเด็กก่อนประถมศึกษาที่มีสติปัญญาแตกต่างกันด้วยวิธีการเล่านิทานประกอบหุ่นมือ โดยใช้คำถามก่อน ระหว่าง และหลังการเล่านิทาน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย หญิง อายุ 5 - 6 ปี ชั้นก่อนประถมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนวัดนางนอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่า การใช้คำถามระหว่างการเล่านิทาน เด็กมีวินัยในตนเองด้านความอดทนมากกว่าการใช้คำถามก่อนเล่านิทาน ส่วนการใช้คำถามหลังการเล่านิทาน กับใช้คำถามระหว่างเล่านิทานเด็กมีวินัยในตนเองด้านความอดทนไม่แตกต่างกัน

วสัน ปุ่นผล (2542:59) ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 ของโรงเรียนบางไทรวิทยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีวินัยในตนเองสูงขึ้นหลังจากได้รับการฝึกอบรมด้วยชุดฝึกอบรมความมีวินัยในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธิติมา จักรเพชร (2544: 57) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลของการใช้ชุดการแนะแนวและการใช้ข้อสนเทศที่มีต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุเหร่าแสนแสบ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนมีวินัยในตนเองสูงขึ้นหลังจากใช้ชุดการแนะแนว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนมีวินัยในตนเองสูงขึ้น หลังจากได้รับข้อสนเทศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนที่ได้รับการใช้ชุดการแนะแนว กับนักเรียนที่ได้รับข้อสนเทศ มีวินัยในตนเองสูงขึ้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมา สรุปได้ว่าการส่งเสริมและปลูกฝังให้เด็กมีวินัยในตนเองนั้น ควรเป็นวินัยที่เกิดจากการที่ให้ความรู้และความเข้าใจ มากกว่าการมีวินัยที่เกิดจากการบังคับ และสามารถจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กได้เรียนรู้ ด้วยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเล่านิทาน การเล่นเกม ศิลปะสร้างสรรค์ บทบาทสมมุติ กิจกรรมกลุ่ม สถานการณ์จำลอง ดังนั้นการฝึกวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ให้เกิดขึ้นจึงเป็นสิ่งสำคัญและผลดีต่อเด็ก ครูจึงควรจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ และธรรมชาติของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กรู้จักทำงานร่วมกัน

เป็นหมู่คณะซึ่งจะทำให้เด็กเรียนรู้ถึงการปรับตัว รู้จักสิทธิ หน้าที่ของตนและผู้อื่น มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน สามารถควบคุมตนเองได้ อันเป็นการฝึกความมีวินัยในตนเองให้กับเด็ก เพื่อหล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกภาพของเด็กให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นที่ยอมรับในสังคม

2.8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

นอร์แมนน์ (Nauman. 1983: 354-A) ได้วิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของระเบียบวินัยในโรงเรียนมัธยมที่มีต่อบรรยากาศในโรงเรียน ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. วิธีการใช้ระเบียบวินัยไม่ใช่เป็นข้อกำหนดบรรยากาศของโรงเรียน

2. บุคลิกภาพและความแตกต่างในวิธีการของผู้รักษาวินัยเป็นตัวกำหนดแบบอย่างที่ดีของระเบียบวินัย และบรรยากาศในโรงเรียน

เชเวียคอฟ และฟริทซ์ (ปรียา ชัยนิยม.2542: 20; อ้างอิงจาก Sheviakov and Fritz.1955:8-14) ได้ศึกษาถึงประเภทของวินัยที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็กว่า ควรจะเป็นวินัยในตนเองมากกว่าที่จะเป็นวินัยที่อยู่บนรากฐานของการให้ปฏิบัติตามคำสั่ง และควรเป็นการกระทำด้วยความเต็มใจ ไม่ใช่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือลงโทษ กล่าวคือ ควรตั้งอยู่บนความรู้สึกชื่นชอบ อุดมคติ และความยึดมั่นในจุดมุ่งหมายที่ตนสร้างขึ้น

มุสเสน (สินีนาฏ สุทธจินดา. 2543: 100; อ้างอิงจาก Mussen.1969:513-514) ได้ศึกษาการฝึกวินัยให้แก่เด็กพบว่า การฝึกวินัยโดยให้ความรักจะส่งเสริมการพัฒนาการของความรู้สึกรับผิดชอบในการให้ความรักจะต้องควบคุมให้เด็กปฏิบัติตามระเบียบวินัยและคำชี้แจงให้เหตุผลเมื่อเด็กทำผิด

แทนเทกิน (Tantekin. 2002: 179-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของครูประถมในการทำหน้าที่สร้างระเบียบวินัยในโรงเรียนขนาดกลางทางตอนใต้ของรัฐฟลอริด้า จากกลุ่มประชากร 30 คน พบว่า ครูเป็นผู้มีความสัมพันธ์ในการสร้างระเบียบวินัยและให้ความรู้กับเด็กเพื่อที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม เพราะครูจะต้องฝึกให้นักเรียนมีการปรับตัวในสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยครูจะต้องหาสถานการณ์ประยุกต์มาใช้ในการฝึก ครูจะต้องปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้เด็กทั้งในสถานที่ทำงานและในสังคมเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้เด็ก โดยหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งนักเรียนจะสังเกตพฤติกรรมของครูจนมีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในการดำรงตนเองอย่างมีระเบียบวินัย นอกจากนั้นการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ครูมีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจของเด็กให้รู้จักวินัย ซึ่งความสามารถนี้ครูจะต้องฝึกมาก่อนที่จะแนะนำในการสอนกฎและวินัยแก่เด็กนักเรียน

เพค (ปรียา ชัยนิยม. 2542: 29; อ้างอิงจาก Peck. 1958: 347-350) ได้ศึกาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความรับผิดชอบและความมีวินัยในเด็ก พบว่า การที่เด็กจะมีความรับผิดชอบสูงขึ้นอยู่กับวินัย จาก

การสังเกตพฤติกรรมของพ่อแม่ พบว่า ความใส่ใจซึ่งกันและกันระหว่างพ่อแม่กับลูก การให้ความรักของพ่อแม่ การฝึกวินัยที่ได้ผลจะทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านความรู้สึกผิดชอบสูง

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากในประเทศและต่างประเทศ ชี้ให้เห็นว่าการปลูกฝังและพัฒนาให้เด็กมีวินัยนั้น ควรต้องร่วมมือกันทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน และต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จึงจะทำให้เด็กเกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือ

3.1 ความหมายของคู่มือ

คำว่า "คู่มือ" ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคนอื่น ๆ (2539: 127-132) ได้ให้ความหมายของคู่มือไว้ว่า หมายถึง หนังสือที่เป็นแนวในการปฏิบัติในสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ในส่วนคู่มือครู หมายถึง หนังสือที่ใช้เป็นแนวทางเกี่ยวกับการแนะนำ วิธีการ กิจกรรม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งข้อมูล แหล่งอ้างอิง ส่วนใหญ่แล้วใช้ควบคู่กับหนังสือเรียน และครูใช้ศึกษาด้วยตนเองได้

คีรีบูน จงวุฒิเวศย์ และคนอื่น ๆ (2543 : 14) ได้ให้ความหมายในการจัดคู่มือครูว่าต้องคำนึงถึงคู่มือที่สร้างขึ้นมานั้น มีความจำเป็นอย่างไร โดยคู่มือเป็นแหล่งของความรู้ของผู้ศึกษาและที่สำคัญ คือ จะเป็นตัวช่วยให้มีความเข้าใจมากขึ้น และสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องมากขึ้น ในการเขียนคู่มือนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องอาศัยแต่ผู้เชี่ยวชาญเท่านั้นที่จะเป็นผู้สร้างและผู้ใช้คู่มือ ก็ไม่จำเป็นอีกต่อไป ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญจะมีส่วนร่วมอย่างมากในการให้คำแนะนำต่าง ๆ เช่น แก้ไขการยกตัวอย่างเป็นต้น

อำนวย เถาตระกูล (2541 : 22) ให้ความหมายของคู่มือว่า เป็นเอกสารที่มีรายละเอียดเสนอแนะแก่ผู้ใช้ให้สามารถเข้าใจแนวทางการใช้ และข้อพึงปฏิบัติที่จะช่วยให้การนำเรื่องนั้นไปใช้ตรงตามเจตนารมณ์

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า คู่มือ หมายถึง แนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งอยู่ในรูปแบบของเอกสาร หรือหนังสือที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ที่นำไปใช้สามารถจะปฏิบัติตามให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเป้าไว้ในเอกสารหรือหนังสือนั้นได้โดยตนเอง

3.2 ประเภทของคู่มือ

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคณะ (2535 : 77) แบ่งคู่มือเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. คู่มือการสอนหรือคู่มือการจัดกิจกรรม เป็นคู่มือที่ให้ความรู้และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียน เช่น คู่มือการจัดประชาธิปไตยในโรงเรียน คู่มือปฏิบัติ

กิจกรรมสร้างนิสัยสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา คู่มือการอบรมนักเรียนหน้าเสาธง คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน เป็นต้น

2. คู่มือหนังสือเรียน เป็นคู่มือที่จัดขึ้นควบคู่กับหนังสือเรียนที่เราต้องการอธิบายให้ใช้หนังสือนั้นให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในหนังสือเรียน จึงมีลักษณะกึ่งแผนการสอนกึ่งคู่มือนักเรียน

ปรีชา ช้างขวัญยืนและคนอื่น ๆ (2539 : 127) อธิบายว่าโดยทั่ว ๆ ไป หนังสือคู่มือที่พบมีอยู่ 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. คู่มือครู เป็นหนังสือที่ให้แนวทางและคำแนะนำแก่ครูเกี่ยวกับสาระ วิธีการ กิจกรรมสื่อวัสดุ อุปกรณ์และแหล่งข้อมูลอ้างอิงต่าง ๆ ปกติใช้ควบคู่กับตำราเรียน

2. คู่มือเรียน คือ หนังสือที่ผู้เรียนใช้ควบคู่ไปกับตำราที่เรียนปกติ ประกอบด้วยสาระคำสั่งแบบฝึกหัด ปัญหาหรือคำถามที่ว่างสำหรับเขียนคำตอบและการทดสอบ

3. คู่มือทั่วไป เป็นหนังสือที่ให้ข้อความรู้เกี่ยวกับการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดแก่ผู้อ่าน โดยมุ่งหวังให้ผู้อ่านหรือผู้ใช้เข้าใจและสามารถดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ด้วยตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2534) ได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเป็นเอกสารใช้ประกอบการใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ลักษณะการดำเนินกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลกิจกรรม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษาเป็นคู่มือที่เรียบเรียงขึ้นเพื่อให้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมนักเรียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในการพัฒนาประชาธิปไตยประกอบด้วยคำชี้แจงการใช้คู่มือบทนำรูปแบบการจัดกิจกรรม ตัวอย่างกิจกรรม แนวทางการใช้ และรายงานผล

กรมวิชาการ. (2538) ได้จัดทำคู่มือการดำเนินงานโครงการส่งเสริมอาชีพ การเรียนรู้ควบคู่การทำงาน เป็นคู่มือจัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วยวัตถุประสงค์ การดำเนินงาน โรงเรียนในโครงการนักเรียนในโครงการหลักสูตร การลงทะเบียน แนวทางดำเนินงานในโรงเรียน การวิเคราะห์งานการจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินการเรียน บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการและผลที่คาดว่าจะได้รับ

อนุชิต เชิงจำเนียร. (2545: 23) กล่าวถึง คู่มือแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. คู่มือเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรเป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิควิธีการสอน การใช้สื่อ หรือนวัตกรรมที่สัมพันธ์กับรายวิชาหนึ่ง หรือระดับชั้นเรียนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนั้น ๆ เช่น คู่มือรายวิชา คู่มือระดับชั้นเรียน คู่มือการใช้สื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น

2. คู่มือการจัดกิจกรรมการสอนทั่วไป เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิควิธีการดำเนินกิจกรรมต่างๆเพื่อส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และเป็นคู่มือที่มิได้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเนื้อหาหรือคำอธิบายรายวิชาใดวิชาหนึ่งโดยตรง เช่น คู่มือการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนคู่มือปฏิบัติกิจกรรมสร้างนิสัยสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ฯลฯ

3.3 องค์ประกอบของคู่มือ

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคนอื่นๆ (2539 : 129) อธิบายองค์ประกอบของคู่มือได้ดังนี้

1. คำชี้แจงการใช้คู่มือ
2. คำชี้แจงเกี่ยวกับการเตรียมการที่จำเป็นต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อ เป็นต้น
3. เนื้อหาสาระและกระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินการ
4. ความรู้เสริมหรือแบบฝึกหัดหรือแบบฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยในการฝึกฝน
5. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา
6. แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541: 54) องค์ประกอบของคู่มือครู ควรประกอบด้วยรายละเอียดที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. คำชี้แจงการใช้คู่มือ โดยปกติจะครอบคลุมถึง
   1.1 วัตถุประสงค์ของคู่มือ
   1.2 ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการใช้คู่มือ
   1.3 วิธีการใช้
   1.4 คำแนะนำ
2. เนื้อหาสาระที่จะสอนปกติจะมีการให้เนื้อหาสาระที่จะสอนโดยมีคำชี้แจง หรือคำอธิบายประกอบและอาจมีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่จะอ่าน
3. การเตรียมการสอน ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้
   3.1 การเตรียมสถานที่ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่จำเป็น

3.2 การเตรียมวัสดุเอกสารประกอบการสอนแบบฝึกหัดและแบบปฏิบัติข้อสอบคำเฉลย

3.3 การติดต่อประสานงานที่จำเป็น ฯลฯ

4. กระบวนการวิธีการ กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญของคู่มือคู่มือครูจำเป็นต้องให้ข้อมูล หรือรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้

4.1 คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีดำเนินการสอน

4.2 คำแนะนำและตัวอย่างเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนที่จะช่วยให้การสอนบรรลุผล

4.3 คำถาม ตัวอย่าง แบบฝึกปฏิบัติ และสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอน

4.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำ ไม่ควรทำ ซึ่งมักจะมาจากประสบการณ์ของผู้เขียน

5. การวัดและประเมินผลคู่มือที่ดีควรจะให้คำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับการสอนอย่างครบถ้วนการวัดและประเมินผลการสอนนับเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสอนอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีคู่มือจำเป็นต้องให้รายละเอียดต่างๆ เช่น

5.1 เครื่องมือวัด

5.2 วิธีวัดผล

5.3 เกณฑ์การประเมินผล

6. ความรู้เสริมคู่มือครูที่ดีจะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้และสามารถคาดคะเนได้ว่าผู้ใช้มักจะประสบปัญหาในเรื่องใดและจัดหาหรือจัดทำข้อมูลที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ของครูอันจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ผู้เขียนคู่มือควรจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องที่เขียนมามากพอสมควร ซึ่งจะช่วยให้รู้ว่าในการดำเนินการในเรื่องนั้นๆ มักจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้น และจุดอ่อนในเรื่องนั้นมีอะไรบ้าง การเป็นผู้มีประสบการณ์และสามารถนำเอาประสบการณ์เหล่านั้นมาช่วยผู้ใช้หรือผู้อ่านให้สามารถกระทำสิ่งนั้นๆ ได้อย่างราบรื่นไม่เกิดอุปสรรคปัญหา นับว่าเป็นจุดเด่นของคู่มือ ผู้เขียนคู่มือครูที่สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้อ่านหรือผู้ใช้คู่มือ ถึงถือได้ว่าได้ทำหน้าที่ของผู้เขียนหนังสือที่ดี

8. แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่างๆ หนังสือที่ดีไม่ควรขาดการให้แหล่งอ้างอิง หรือแหล่งข้อมูล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการไปศึกษาค้นคว้าต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่มือครูนั้นเป็น

หนังสือที่ใช้เป็นแนวทางในการสอน หากครูได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่างๆ ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสอน

3.4 **ลักษณะที่ดีของคู่มือ**

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคณะ. (2539 : 132) ให้ทัศนะเกี่ยวกับลักษณะการเขียนคู่มือที่ดีว่า คู่มือจะต้องมีความชัดเจนให้รายละเอียดครอบคลุม เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง การเขียนคู่มือต้องครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ควรระบุให้ชัดเจนว่า คู่มือนั้นเป็นคู่มือสำหรับใคร ใครเป็นผู้ใช้
2. กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ต้องการให้ผู้ใช้ได้อะไรบ้าง
3. คู่มือนี้จะช่วยให้ผู้ใช้ได้อะไรบ้าง
4. ควรมีส่วนที่ให้หลักการหรือความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ใช้ในการใช้เครื่องมือเพื่อให้การใช้คู่มือเกิดประสิทธิภาพสูงสุด
5. ควรมีส่วนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับการเตรียมตัว การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
6. ควรมีส่วนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
7. ควรมีคำถามหรือกิจกรรมให้ผู้ใช้คู่มือทำ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในการอ่านหรือการปฏิบัติขั้นตอนที่เสนอแนะ และเว้นที่ว่างสำหรับผู้ใช้คู่มือในการเขียนคำตอบ รวมถึงมีคำถามหรือแนวในการตอบ
8. ควรใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการช่วยให้ผู้ใช้คู่มือได้โดยสะดวก เช่น การจัดทำรูปเล่มขนาดการเลือกตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร การใช้ตัวดำ การใช้สี การใช้ภาพ เน้นข้อความบางตอน เป็นต้น
9. การใช้แหล่งอ้างอิงที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นบรรณานุกรม รายชื่อชมรม รายชื่อ สื่อ รายชื่อสถาบัน รายชื่อบุคคลสำคัญเป็นต้น

สรุปได้ว่า คู่มือมีหลายชนิดขึ้นอยู่กับชนิดและวัตถุประสงค์ ดังนั้นในคู่มือแต่ละเล่มจึงต้องมีคำชี้แจงและกำหนดวัตถุประสงค์ของคู่มือให้ชัดเจน มีเนื้อหาที่อ่านง่าย มีแหล่งอ้างอิงให้ค้นคว้าได้ต่อเนื่องสำหรับผู้ที่สนใจ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เพื่อสร้างคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียน รวมถึงมีเนื้อหาของกิจกรรม และแหล่งอ้างอิงที่ชัดเจนสำหรับผู้ที่สนใจจะนำไปส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดความมีวินัยกับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ต่อไป

3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือ

ทองชุบ ศรแก้ว (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย คู่มืออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาพบว่าคู่มือมีความเหมาะสม มีความถูกต้องทั้งด้านเนื้อหาภาษาและขั้นตอนการนำไปใช้มีความเหมาะสมนำไปใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนได้

เบญจพร ผ่อนผัน (2545: 50) ได้ทำการศึกษาวิจัย คู่มืออาจารย์ที่ปรึกษาพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมโฮมรูม มีความก้าวหน้าเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านการแนะนำการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคมเพิ่มขึ้น

3.6 เทคนิคที่นำมาใช้ในการพัฒนาความมีวินัย

เทคนิคต่างๆ ที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้มีผู้ศึกษาให้ความหมาย และอธิบายขั้นตอนไว้ดังนี้

3.6.1 การเล่านิทาน

การเล่านิทาน เป็นกิจกรรมที่ครูจัดอย่างแพร่หลายสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา นับตั้งแต่เริ่มพูดได้ และฟังรู้ความ เด็กชอบฟังนิทานเป็นอย่างยิ่ง นิทานเป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์อันอบอุ่นระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก นิทานเป็นสื่อที่ช่วยแนะนำโลกกว้างให้เด็กได้ท่องเที่ยวผจญภัยไปตามจินตนาการของท้องเรื่องช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจและมโนคติจากสิ่งที่เป็นนามธรรมให้นักเรียนเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

การเล่านิทานเป็นศิลปะ เพื่อความบันเทิงเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่ผู้ใหญ่ใช้แสดงออกถึงความรัก ความเอาใจใส่ที่มีต่อเด็ก ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาอารมณ์ของเด็กให้เกิดจินตนาการที่สวยงาม สนองต่ออารมณ์รัก อยากรู้อยากเห็นของเด็ก และช่วยพัฒนาอารมณ์ด้านลบ คือ ความโกรธ ความกลัว ความอิจฉาริษยา ความเสียใจของเด็กนอกจากนี้การเล่านิทานเป็นสิ่ง ทุกคนสามารถหาความรู้ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญและถ่ายทอดกันต่อไปได้

รูปแบบของนิทาน

กรมวิชาการ. (2542: 49) ได้กล่าวถึงรูปแบบของนิทานไว้ 5 แบบดังนี้

1. นิทานปรัมปรา เป็นนิทานประเภทเจ้าหญิง เจ้าชาย เช่น เรื่องสังข์ทอง สโนไวท์กับคนแคระทั้ง 7

2. นิทานท้องถิ่น เป็นตำนานเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ในแต่ละท้องถิ่นและมักเชื่อว่าเป็นเรื่องจริง เช่น เรื่องท้าวแสนปม กล่องข้าวน้อยฆ่าแม่

3. นิทานเกี่ยวกับสัตว์ เป็นนิทานที่มีตัวละครเป็นสัตว์ หรือทั้งคนทั้งสัตว์ ตัวละครเหล่านี้สามารถพูดได้ ส่วนใหญ่เป็นนิทานคติธรรม เช่น นิทานอีสป

4. นิทานเทพนิยาย เป็นนิทานเกี่ยวกับเทวดา เทพธิดา เจ้าป่า เจ้าเขา

5. นิทานตลก มักเป็นนิทานสั้นๆ ที่แสดงไหวพริบปฏิภาณ มีเนื้อเรื่องขำขัน

กลวิธีและขั้นตอนของการเล่านิทาน

กรมวิชาการ. (2542: 50) ได้สรุปกลวิธีและขั้นตอนของการเล่านิทานดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนก่อนการเล่านิทานครูควรสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองคลายความตรึงเครียดและเตรียมนักเรียนที่ฟังเรื่องที่ครูเล่าหลักธรรมและนิทานที่เลือกมาควรเหมาะสมกับวัยของเด็ก และเป็นสิ่งที่นักเรียนสามารถคิดจินตนาการตามได้

2. การจูงใจนักเรียนให้อยากฟังนิทานด้วยการแสดงภาพ หรือทายปริศนาหรือกิจกรรมอื่น ๆ

3. ตกลงกันเรื่องการปฏิบัติตนในขณะฟังนิทาน

4. เริ่มเล่านิทาน อาจใช้วิธีเล่าได้หลายแบบตามความถนัดของบุคคล บางคนเล่านิทานสนุก บางคนต้องวาดภาพ หรือหุ่นประกอบ ครูต้องพูดด้วยถ้อยคำที่ง่าย ๆ สื่อความหมายให้แจ่มชัด เน้นเสียง เน้นจังหวะ เมื่อถึงข้อความสำคัญ ๆ สีหน้าและท่าทางของครูก็มีผลต่อการเล่าเรื่อง บางครั้งครูอาจสนทนาสอดแทรกคำถามสั้น ๆ

5. เมื่อเล่านิทานจบครูควรสนทนาและสรุปหลักธรรมจากนิทานเรื่องนั้น นักเรียนอภิปรายถึงพฤติกรรมของตัวละครในแง่ที่มีศีลธรรมความดีและไร้ศีลธรรมหรือทำความชั่วเป็นการตอกย้ำความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องหลังจากการเล่านิทาน ครูอาจเลือกทำดังนี้

5.1 นักเรียนตอบคำถามเพื่อทบทวนเรื่องราว

5.2 นักเรียนลำดับเหตุการณ์ในนิทาน

5.3 นักเรียนประดิษฐ์หุ่นประเภทต่าง ๆ แล้วแสดงเรื่องจากนิทานนั้นซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

5.4 ฝึกระบายสี โดยให้ดึงเอาภาพต่าง ๆ จากเรื่องนิทานมาวาด และให้เด็กระบายสี

5.5 นักเรียนแสดงละครสั้น โดยนำเรื่องนิทานมาต่างคิดบทพูดขึ้น

5.6 นักเรียนช่วยกันแต่งนิทานคุณธรรม และเป็นผู้เล่าเอง

6. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อปฏิบัติตน จากหลักธรรมในนิทานเรื่องนั้น โดยปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนในชีวิตประจำวัน

ประโยชน์การเล่านิทาน

1. สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนให้เกิดความสนิทสนม ใกล้ชิด เกิดขึ้นในการเล่านิทาน ซึ่งจะส่งผลต่อการปกครองเด็กและเข้าใจเด็ก

2. ช่วยให้เด็กมีความสุขทางกายและใจ เมื่อเด็กรู้สึกเหนื่อยหรือเบื่อในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มา ครูอาจเล่าเรื่องนิทานให้เด็กฟัง

3. ช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติไม่ดีบางประการให้แก่เด็ก

4. ใช้ปลูกฝังคุณธรรมต่าง ๆ ให้แก่เด็ก

5. ใช้ในการพัฒนาทางด้านภาษาทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน

6. เสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้แก่เด็ก กล่าวคือใช้ในการฝึกฝนให้เด็กรู้จักการแสดงออก มีความกล้า มั่นใจในการแสดงท่าทางประกอบการแสดง และการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ฟัง

7. ใช้ในการประกอบการสอนทุกกลุ่มวิชา และทุกขั้นตอน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่านิทานได้แพร่หลายกันมากทั้งในห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดโรงเรียน มีการจัดชั่วโมงการเล่านิทานสำหรับเด็กวัยก่อนเข้าเรียน อนุบาล และประถมศึกษา คัดเรื่องนิทานที่จะเล่าให้เหมาะสมกับวัยเด็ก ความพร้อมของเด็ก ตลอดจนจนเทคนิคการเล่านิทาน สถานที่ เวลา การดำเนินเรื่อง และการประเมินผลเพื่อให้เด็กนักเรียนกระตือรือร้นอยากรู้อยากฟัง ประสบการณ์ และเห็นคุณค่าของการพัฒนาความมีวินัยสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประวันได้

3.6.2 เกม

ความหมายของเกม

กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ. (2542: 37-38, 44) ให้ความหมาย เกม คือ เป็นกิจกรรมการเล่นที่มีข้อตกลงหรือกติกาเฉพาะเรื่อง ซึ่งผู้เล่นต้องแสดงความสามารถเฉพาะตน หรือความสามารถในการร่วมใจกันของกลุ่มเพื่อแข่งขันให้ได้ชัยชนะ การสอนโดยใช้เกมเป็นสื่อนั้นช่วยให้ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์สนิทสนมกัน นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ความคิด และคุณธรรมในจิตใจของตนเอง นักเรียนเกิดอารมณ์สนุก ตื่นเต้น การสอนโดยใช้เกมจึงทำให้นักเรียนไม่น่าเบื่อหน่ายต่อการเรียน

ลักษณะของเกม

แบ่งลักษณะของเกมที่ควรใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีดังนี้

1. เกม มีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์

2. เกม ต้องท้าทายให้รู้จักคิด ด้วยการกำหนดระยะเวลา ให้โอกาสลองทำ

3. เกม มีการเริ่มต้นและการสิ้นสุด การเริ่มต้นของเกมจะมีสัญญาณและมีการกำหนดเวลาให้หยุดด้วยสัญญาณ

4. เกม มีบริเวณ มีขอบเขตกำหนดให้เล่น บริเวณหรือขอบเขตจะกว้างหรือแคบแตกต่างไปตามลักษณะของเกม

5. เกม มีกฎ กติกา ซึ่งช่วยให้ผู้เล่นรู้วิธีเล่น การมีเสรีภาพและการถูกควบคุมในการอ่าน

6. เกม จัดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาและฝึกทักษะ

7. เกม ให้โอกาสแก่สมาชิกทุกคนได้เล่นร่วมกัน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมด้วยเกม มีดังนี้

1. เกมที่นำมาจัดกิจกรรม ควรเป็นเกมที่แฝงคุณธรรมและสอดคล้องกับบทเรียนและมุ่งใช้เกมเป็นสื่อ มิใช่มุ่งแข่งขันเพื่อเอาชนะอย่างเดียว

2. เป็นเกมที่มีวิธีการเล่นไม่ซับซ้อน และไม่ใช้เวลาเล่นนานเกินไป

3. นักเรียนมีโอกาสเล่นเกมนั้นหลายคน หรือผลัดกันเล่นได้ทั่วถึง

4. ครูอธิบายและสาธิตวิธีการเล่นอย่างชัดเจน นักเรียนเข้าใจกติกา รู้บทบาทของตนและใช้อุปกรณ์การเล่นได้ถูกต้อง

5. นักเรียนเล่นเกมตามกติกา และเวลาที่กำหนดให้ มีระเบียบวินัยและรับผิดชอบ

6. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปผล และอภิปรายผลของการเล่นเกมนั้น พร้อมทั้งจัดเก็บอุปกรณ์และจัดสถานที่ให้เรียบร้อย

7. ครูสรุป และเชื่อมโยงไปสู่คุณธรรมที่สอนในบทเรียน

สุมณฑา พรหมบุญ. (2540: 33) ได้กล่าวว่า กระบวนการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นสื่อประสมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ วิชา หน่วย หัวเรื่อง อุปกรณ์การสอน และเทคนิคต่างๆ เพื่อเป็นกระบวนการให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน คิดร่วมกัน หรือแก้ปัญหาร่วมกัน ภายใต้เงื่อนไข หลักการระเบียบ และวิธีการที่กำหนดไว้ ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

ก. ขั้นการวางแผน	1. วางแผนว่าจะใช้ยุทธศาสตร์ใดให้ประสบผลสำเร็จ
	2. วิเคราะห์เทคนิคและวิธีการ
ข. ขั้นการเลือกกิจกรรม	3. การตัดสินเลือกโดยกลุ่ม
	4. เตรียมวิธีแก้ปัญหาในระหว่างดำเนินกิจกรรม
ค. ขั้นการกำหนดกติกา	5. ทำความเข้าใจกับสมาชิกในการกำหนดกติกา
	6. ทำความเข้าร่วมกันในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง
ง. ขั้นดำเนินกิจกรรม	7. การแข่งขันกับกลุ่มอื่น
	8. ดำเนินกิจกรรมตามแผน
จ. ขั้นประเมินผล	9. ประเมินผลกิจกรรม

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกมหรือการเล่น เป็นสถานการณ์ในการเรียนการสอนอย่างหนึ่งที่กำหนดกติกาการเล่น กำหนดวิธีการเล่น เพื่อให้ผู้เล่นมีส่วนร่วมทางอารมณ์ และนำเอาความคิดจากการเล่นไปวิเคราะห์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาบุคลิกภาพของผู้เล่นและเรียนรู้พฤติกรรมของผู้เล่นที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน โดยครูตั้งสมมติขึ้น ให้ผู้เรียนเล่นด้วยตัวเองภายใต้เงื่อนไขกติกาที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนต้องตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง อันจะมีผลต่อการแพ้ชนะ ซึ่งวิธีการนี้ทำให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ และแสดงพฤติกรรมต่างๆ ในการตัดสินใจ และมีความสนุกสนานในการเล่นเกมการเรียนรู้

3.6.3 **บทบาทสมมติ**

ความหมายของการแสดงบทบาทสมมติ ที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน มีผู้รู้หลายท่านนิยามความหมายของบทบาทสมมติไว้หลายประการ กล่าวคือ

เยาวพา เดชะคุปต์. (2547: 67) ให้ความหมายการแสดงบทบาทสมมติว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้จากกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกันและยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกการแสดงความคิดเห็นและการแก้ปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

แชฟเทิล และ แชฟเทิล. (วรวรรณินี ราชสงฆ์. 2541: 26; อ้างอิงจาก Shaftel and Shaftel. 1967: 83-84) ให้ความหมายการแสดงบทบาทสมมติ หมายถึง วิธีการเรียนรู้สภาพชีวิตในสังคมแท้จริง การแสดงบทบาทสมมติเป็นแนวทางที่จะช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งแฝงไว้ในมวลประสบการณ์และกลวิธีการแก้ปัญหาด้านต่างๆ เช่น การอภิปรายปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา และการให้คำจำกัดความโดยผ่านขั้นตอนต่างๆ

เทเลอร์ และวอลฟอร์ด. (Tayler and Waford. 1977: 19 อ้างใน รุ่งรัตน์ ไกรทอง. 2537: 15) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อฝึกตนว่ามี

พฤติกรรมแบบใดจึงจะแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังให้นักเรียนรู้ความต้องการที่ซ้อนเร้นอยู่ในตัว ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจ ความเข้าใจ ความสัมพันธ์กับตนเองและคนอื่นและสังคม

จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการแสดงบทสมมติ

ทิศนา แขมมณี. (วรวรรณินี ราชสงฆ์. 2541: 31; อ้างอิงจาก ทิศนา แขมมณี. 2522: 44-47) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่ช่วยในการสอนได้มาก ครูสามารถนำบทบาทไปช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ หลายด้านดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าพฤติกรรมย่อมมีสาเหตุต่าง ๆ ผู้เรียนได้แสดงบทบาทภายในสถานการณ์ ที่ถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขบางประการ ซึ่งทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงสาเหตุ และแรงผลักดันต่าง ๆ ที่ทำให้ตนจำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างนั้น

2. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น การที่ผู้เรียนได้แสดงบทบาทเป็นบุคคลอื่น จะทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ว่า ผู้อื่นมีความคิดและความรู้สึกอย่างไร ความเข้าใจนี้จะทำให้ผู้เรียนรู้จักฝึกฝนการเอาใจเขามาใส่ใจเรา

3. ช่วยลดความตึงเครียดของผู้เรียน กล่าวคือ บางครั้งผู้เรียนอาจเกิดความตึงเครียด และทำให้แสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น กลั่นแกล้งเพื่อน ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อการเรียน การแสดงบทบาทสมมติจะช่วยให้ผู้เรียนได้ระบายความรู้สึกนั้น ๆ ออกมา ทำให้ผ่อนคลายความเครียดได้

4. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสสำรวจค่านิยมของตนเอง และหาหลักยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิตของตน ในขณะที่บทบาทสมมติผู้เรียนจะแสดงการกระทำ หรือการตัดสินใจที่แสดงให้เห็นค่านิยมของตนโดยไม่รู้ตัว

5. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดีขึ้น มีความมั่นใจมากขึ้น สามารถปรับตัวได้ รู้จักตัดสินใจด้วยตัวเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าแสดงออกกล้าคัดค้านเมื่อถึงคราวจำเป็น เมื่อผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้สึกที่เกี่ยวกับตัวเองได้ ก็นับว่าเป็นพื้นฐานของความเจริญทางจิตใจที่ส่งผลให้ผู้นั้นสามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุข และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมในหลาย ๆ บทบาท เพราะคน ๆ หนึ่งมักจะมีหลายบทบาทในชีวิตจริง เช่น เป็นพี่ เป็นลูก เป็นหลาน เป็นครู เป็นนักเรียน เป็นหัวหน้าชั้น เป็นต้น ผู้เรียนควรมีโอกาสฝึกฝนบทบาทต่าง ๆ นี้ เพื่อช่วยเหลือในการสำรวจและค้นพบพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม

7. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้การปฏิบัติตนในสังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ดังนั้นการเรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็น การแสดงบทบาทสมมติจะช่วยฝึกการปฏิบัติตนในสังคมได้มาก

8. ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการแก้ปัญหาและดารตัดสินใจ การแสดงบทบาทสมมติแทบทุกบทบาทจะมีสถานการณ์ที่ขัดแย้งอยู่ ผู้แสดงจึงต้องรู้จักแสวงหา ตั้งสมมติฐาน คาดคะเน และคิดในหลาย ๆ แง่ ทั้งต้องใช้วิจารณญาณไหวพริบแก้ปัญหา การแสดงบทบาทสมมติจึงเป็นการฝึกฝนในแง่นี้เป็นอย่างดี

9. ช่วยพัฒนาความสามัคคีในกลุ่มผู้เรียนให้ดีขึ้น การทำงานร่วมกับสมาชิกภายในกลุ่มจะมีปัญหาขัดแย้งกัน ซึ่งทำให้เกิดความไม่เข้าใจและแตกแยกกันได้ หากความสัมพันธ์ภายในกลุ่มล้มเหลวย่อมทำให้การเรียนเป็นกลุ่มไม่ได้ผลดีด้วย การแสดงบทบาทสมมติช่วยแก้ปัญหาได้ เพราะเป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนยอมรับผู้อื่น เป็นแนวทางนำไปสู่ความเข้าใจความสามัคคีในที่สุด

10. ช่วยฝึกให้ผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอน "รู้สึก คิด กระทำ" โดยปกติแล้วเมื่อผู้เรียนเผชิญปัญหาก็จะเกิด "รู้แล้วกระทำ" ไปตามความรู้สึกนั้นทันที แล้วจึงหวนกลับมา "คิด" หาวิธีที่ดีกว่า จึงเท่ากับเป็นขั้นตอน "รู้สึก กระทำ คิด" แต่การแสดงบทบาทสมมติจะช่วยให้ผู้เรียนทำตามขั้นตอนที่ดี คือ "รู้สึก คิด กระทำ" แทน

ขั้นตอนในการแสดงบทบาทสมมติ

อารี ถิระจิตร. (2534: 187-190) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนในการใช้บทบาทสมมติแบ่งเป็น5ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ

2. การกำหนดสถานการณ์สมมติหรือบทบาทสมมติ

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง แบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน คือ

1. การอุ่นเครื่อง หมายถึง การนำผู้เรียนไปสู่เรื่องที่จะศึกษา หรือปูพื้นให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตรงกันในเรื่องที่จะเรียน ครูอาจเล่าเรื่องราวหรือสถานการณ์สมมติให้ผู้เรียนฟัง

2. การเลือกตัวแสดง

3. การจัดฉากแสดง

4. การเตรียมผู้สังเกตการณ์

5. การเตรียมความพร้อมก่อนการแสดง ครูจะต้องช่วยขจัดความตื่นเต้นประหม่า และความวิตกกังวลของผู้แสดงด้วยวิธีต่าง ๆ

6. การแสดง ครูอาจเข้าไปช่วยได้ตามโอกาส

7. การตัดบท เมื่อผู้แสดงได้แสดงเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว ครูควรตัดบทหรือหยุดการแสดง หากการแสดงนั้นได้ข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาอภิปรายได้

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

การเรียนรู้ทั้งหลายจะอยู่ตรงขั้นนี้เป็นสำคัญ ครูจะช่วยกระตุ้นผู้เรียนให้คิดและหาคำตอบโดยอาจใช้วิธีตั้งคำถามช่วย

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม

หลังจากวิเคราะห์ และอภิปรายผลการแสดงแล้ว กลุ่มอาจจะเสนอแนะแนวความคิดใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจ หรือหากการแสดงครั้งแรกยังไม่ได้ผลเป็นที่พอใจ ครูอาจให้มีการแสดงซ้ำ หรือเพิ่มเติมดูผลอีกครั้งหนึ่ง หากการแสดงใหม่นี้ไม่จำเป็นครูก็สามารถ
ข้ามไปขั้นที่ 5 ได้เลย

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสรุป

หลังการอภิปรายเกี่ยวกับการแสดงแล้ว ครูควรกระตุ้นให้ผู้เรียนอภิปรายทั่วไปซึ่งโดยมากเป็นการเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องให้กันและกันฟังการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวคิดกว้างขวางขึ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นเกี่ยวข้องกับความเป็นจริงจะทำให้ผู้เรียนสามารถหาข้อสรุปหรือได้แนวคิดรวบยอดที่ตนสามารถเข้าใจได้อย่างดี

จากขั้นตอนในการใช้บทบาทสมมติดังกล่าว สรุปได้ว่า การแสดงบทบาทสมมติมีขั้นตอนใหญ่ 5 ขั้นตอน คือขั้นเตรียมการ ขั้นแสดง ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง ขั้นแสดงเพิ่มเติม ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป ในการใช้บทบาทสมมตินี้ครูจะต้องกำหนดขอบเขตของปัญหาสถานการณ์สมมติ ซึ่งครูจะต้องอธิบายให้ผู้แสดงเข้าใจบทบาทที่ตนจะต้องแสดงว่าทำอย่างไรจึงจะเหมาะสม ส่วนผู้สังเกตการณ์นั้นครูจะต้องช่วยให้รู้จักและวิเคราะห์เหตุการณ์เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในตอนอภิปรายและวิเคราะห์หลังการแสดง

3.6.4 สถานการณ์จำลอง

ทิศนา แขมมณี. (2547: 89) ได้ให้ความหมายว่า วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองเป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนได้มี

โอกาสแสดงพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งคล้ายกับสถานการณ์จริง ช่วยให้ผู้เล่นแก้ปัญหาและตัดสินใจในลักษณะเดียวกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์

ความมุ่งหมายในการสร้างสถานการณ์จำลอง

อัญชลี แจ่มเจริญ. (2522: 5) กล่าวถึงความมุ่งหมายในการสร้างสถานการณ์จำลองไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้พบและรู้จักแก้ปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิด และนำเหตุผลมาอภิปราย เพื่อประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหา

3. เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ให้รู้จักวิพากษ์วิจารณ์และอดทนต่อการถูกวิพากษ์วิจารณ์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีวินัยในตนเอง สำนึกถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

4. เพื่อเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอน จากการฟังครูสอนแต่ผู้เดียวมาเป็นการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

ข้อดีและข้อจำกัดของวิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง

ข้อดี

1. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องที่มีความสัมพันธ์ซับซ้อนได้อย่างเข้าใจ เกิดความเข้าใจเพื่องจากมีประสบการณ์ที่เห็นประจักษ์ชัดด้วยตนเอง

2. เป็นวิธีสอนที่ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกทักษะกระบวนการต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น กระบวนการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น กระบวนการสื่อสาร กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการแก้ปัญหา และกระบวนการคิดเป็นต้น

ข้อจำกัด

1. เป็นวิธีสอนที่ต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง เพราะต้องมีวัสดุอุปกรณ์และข้อมูลสำหรับผู้เล่นทุกคน และสถาณการณ์จำลองบางเรื่องมีราคาแพง

2. เป็นวิธีสอนที่ใช้เวลามาก เพราะต้องให้เวลาแก่ผู้เล่นทั้งในการเล่นและการอภิปราย

3. เป็นวิธีสอนที่ใช้เวลาในการเตรียมมาก ผู้สอนต้องศึกษารายระเอียด และลองเล่นด้วยตนเอง ในกรณีที่ต้องสร้างสถานการณ์จำลองหรือเกมจำลอง ยิ่งต้องใช้เวลาเพิ่งขึ้นอีก

4. เป็นวิธีสอนที่ต้องพึ่งสถานการณ์จำลอง ถ้าไม่มีสถานการณ์จำลองที่ตรงกับวัตถุประสงค์หรือความต้องการ ผู้สอนต้องสร้างขึ้นเอง ถ้าผู้สอนไม่มีความรู้เพียงพอก็ไม่สามารถสร้างได้

5. เป็นวิธีการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เล่นและแสดงออกอย่างหลากหลาย จึงเป็นการยากสำหรับผู้สอนในการนำการอภิปรายให้ไปสู่การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

จากขั้นตอนในการใช้สถานการณ์จำลองดังกล่าว พอสรุปได้ว่า วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองเป็นกระบวนที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งคล้ายกับสถานการณ์จริง ช่วยให้ผู้เล่นแก้ปัญหาและตัดสินใจในลักษณะเดียวกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง

3.6.5 **กรณีตัวอย่าง**

ความหมายของกรณีตัวอย่าง

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2542: 33) กล่าวถึงกรณีตัวอย่างว่าเป็น สื่อการสอนที่สร้างขึ้นง่าย มีสาระ น่าสนใจ ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรมมาก ครูสามารถสร้างกรณีตัวอย่างได้หลายรูปแบบ หลายประเภท โดยการเชื่อมโยงเอาสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมสิ่งแวดล้อม ชีวิตประจำวันที่น่าสนใจ ชวนติดตาม และยังหาข้อสรุปที่เด่นชัดไม่ได้มาปรับปรุงให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนอย่างมีกระบวน การและขั้นตอนที่เหมาะสม นักเรียนจะได้ฝึกฝนกับการเผชิญเรื่องราวปัญหาที่เกิดขึ้นของบุคคลหลายประเภทหลายเหตุการณ์ ในรูปแบบของกิจกรรมการสอนที่นำหลักกระบวนการกลุ่มมาใช้ นักเรียนจะได้ฝึกฝนกับการคิดวิเคราะห์แยกแยะประเด็นปัญหา มีความเห็นของตนเองเกิดขึ้น รู้จักประเมินค่าสิ่งต่างๆ และตัดสินใจได้อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผล นอกจากนี้นักเรียนยังได้แลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ ความรู้สึก เจตคติของตนเองต่อผู้อื่นด้วย ได้พัฒนาทักษะการเป็นผู้นำ การทำงานกลุ่ม การอภิปรายกลุ่มย่อยและมติของกลุ่ม

ทิศนา แขมมณี (2546: 75) กล่าวไว้ว่า วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นจากความเป็นจริงและตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาของคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า กรณีตัวอย่างเป็นวิธีการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นมาจากสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝน การคิดวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น การตัดสินใจอย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผล

แนวทางการสร้างกรณีตัวอย่างและข้อควรพิจารณาในการใช้

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2542: 33-35) ได้ให้แนวทางการสร้างกรณีตัวอย่างและการเรียนการสอนดังนี้

แนวทางการสร้างกรณีตัวอย่าง ได้แก่

1. กำหนดให้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง หรือมีส่วนใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

2. เรื่องที่สร้างต้องเป็นเรื่องที่ยังหาข้อยุติหรือข้อสรุปไม่ได้ มีประเด็นที่ต้องใช้ความคิดเห็นของบุคคลหลายๆ ฝ่าย ทางเลือกของคำตอบมีหลายแนวและเปิดกว้าง

3. สอดคล้องกับเนื้อหาทางจริยธรรมเหมาะสมกับวัย และประสบการณ์ของนักเรียน

4. ปรับเป็นกิจกรรมที่แสดงออกและเคลื่อนไหว

5. มีสาระน่าสนใจ สนุกสนาน แทรกข้อคิดเห็นเป็นประโยชน์

6. มีคำถามหรือประเด็นที่ใช้ในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

แนวทางการจัดการเรียนการสอนกับกรณีตัวอย่าง

1. ศึกษาแยกแยะหัวข้อคุณธรรมที่ต้องการสอน เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง การดำเนินความคิดรวบยอด และศึกษาเพิ่มเติมคุณธรรมที่ช่วยเสริมคุณธรรมที่ต้องการเน้น

2. คัดเลือกข่าว เรื่องราว ตัวอย่างเหตุการณ์ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับคุณธรรมที่สอน ปรับให้เข้ากับวัย ประสบการณ์ สิ่งแวดล้อมของผู้เรียน

3. กำหนดขั้นตอนและรายละเอียดของการนำไปใช้ จุดมุ่งหมายลำดับขั้นตอนของการแสดงออก จำนวนกลุ่มและนักเรียนในแต่ละกลุ่ม สถานที่ เวลาที่ใช้ บทบาทของนักเรียนบางคนและทั้งหมด สื่อประกอบการสอน ประเด็นที่ใช้อภิปรายแสดงความคิดเห็นตัวอย่างข้อมูลเพิ่มเติม ปัญหาอุปสรรคต่างๆ แนวทางแก้ไข ฯลฯ

4. การนำไปใช้ในชั้นเรียน เตรียมห้องเรียนและบรรยากาศให้เหมาะสมกับกรณีตัวอย่าง การอธิบาย การแบ่งกลุ่ม ข้อตกลง หรือกติกาที่นำมาใช้ การมอบหมายงานให้ศึกษา และให้ศึกษากรณีตัวอย่างด้วยตนเอง มีการอภิปรายกลุ่มย่อย เสนอความคิดเห็น การ ซักถาม การเพิ่มเติมข้อมูลตัวอย่างต่างๆ การกำหนดผู้แสดงบทบาทสมมติ การตอบปัญหาหรือประเด็นพร้อมเหตุผลท้ายกรณีตัวอย่างที่กำหนดให้

5. การเพิ่มเนื้อหาเอกสารเสริมประสบการณ์ แบบประเมินผลตนเอง หรือกลุ่มเกี่ยวกับคุณธรรมที่ต้องการสอนแนวสรุปและประเด็นที่นักเรียนควรทราบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในสิ่งที่เรียนรู้ความขัดแย้งลดน้อยลง ครูต้องจัดทำแนวสรุป และตั้งคำถามนำ เพื่อให้นักเรียนสรุปแนวคิดสาระสำคัญของคุณธรรมได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่

ลักษณะและประเภทของกรณีตัวอย่างสามารถจัดทำได้จากข่าวหนังสือพิมพ์ เหตุการณ์ เรื่องสั้น การเล่าเรื่อง รูปภาพ บทสนทนาหรือคำพูด

ข้อควรพิจารณาในการใช้กรณีตัวอย่าง

1. การสร้างกรณีตัวอย่างไม่ควรเป็นเรื่องเฉพาะของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในชั้นเรียน ควรหลีกเลี่ยงการนำมาใช้โดยตรง แต่ควรดัดแปลงใช้กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างใกล้เคียงที่สุดเท่านั้น

2. ครูต้องพยายามคลี่คลายความคิดเห็นขัดแย้งที่แตกต่างกันของนักเรียนให้ได้ โดยยึดแนวข้อสรุปที่ได้จากข้อตกลงของความคิดเห็นของกลุ่มคุณธรรมที่ต้องการเน้นและความคิดรวบยอดของการเป็นแกนสำคัญที่นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งหมด

3. ควรนำกิจกรรม หรือสื่อการสอนบางประเภท เข้าช่วยในการสอนบางครั้ง เช่น กิจกรรมบทบาทสมมติ และสถานการณ์จำลอง เป็นต้น

4. จุดประสงค์สำคัญของกรณีตัวอย่าง ควรมุ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักสร้างความคิดเห็นของตนเองให้เกิดขึ้น มีความเชื่อมั่น และกล้าแสดงออกอย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผล การสร้างกฎเกณฑ์ของกลุ่ม การรู้จักเคารพมติหรือผลการตัดสินใจของกลุ่มร่วมกัน

5. ต้องมีเทคนิคเชื่อมโยงกรณีตัวอย่างที่นำมาใช้ ให้สัมพันธ์กับสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนได้อย่างสอดคล้องและกลมกลืนกัน เพื่อประโยชน์ในการหาแนวทาง และข้อเสนอแนะแก่นักเรียนที่มีข้อบกพร่องทางความประพฤติอยู่

ข้อดีและข้อจำกัดของกรณีตัวอย่าง

ข้อดี

1. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะ การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น

2. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง และได้ฝึกแก้ปัญหาโดยไม่ต้องเสี่ยงกับผลที่จะเกิดขึ้น ช่วยให้เกิดความพร้อมที่จะแก้ปัญหาเมื่อเผชิญปัญหานั้นในสถานการณ์จริง

3. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนสูง ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและส่งเสริมการเรียนรู้จากกันและกัน

4. เป็นวิธีสอนที่ได้ผลดีมาก สำหรับกลุ่มผู้เรียนที่มีความรู้ และประสบการณ์หลากหลายสาขา

ข้อจำกัด

1. หากกลุ่มผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ไม่แตกต่างกัน การเรียนรู้อาจไม่กว้างเท่าที่ควร เพราะผู้เรียนมักมีมุมมองคล้ายกัน

2. แม้ปัญหาและสถานการณ์จะใกล้เคียงกับความเป็นจริง แต่ก็ไม่ได้เกิดขึ้นจริงๆ กับผู้เรียน ความคิดในการแก้ปัญหาจึงมักเป็นไปตามเหตุผลที่ถูกที่ควรซึ่งอาจไม่ตรงกับการปฏิบัติจริงได้

จากขั้นตอนในการใช้กรณีตัวอย่างดังกล่าว พอสรุปได้ว่า วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างเป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ และอภิปราย เพื่อสร้างความเข้าใจ และฝึกฝนหาทางแก้ปัญหานั้น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะในเรื่องการคิดวิเคราะห์ ให้เหตุผล และตัดสินใจเพื่อนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

จากเทคนิคต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า ในแต่ละเทคนิคต่างมีทั้งข้อดี และข้อจำกัด ในการนำมาใช้ ซึ่งการนำเทคนิคมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 นั้นต้องคำนึงถึงพัฒนาการของช่วงวัย รวมถึงความหลากหลายของกิจกรรม เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรมด้านความมีวินัย ซึ่งในคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 นี้ ผู้วิจัยได้นำเทคนิค การเล่านิทาน เกม สถานการณ์จำลอง กรณีตัวอย่าง และบทบาทสมมติมาใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อความหลากหลาย สนุกสนาน และไม่เบื่อหน่ายสำหรับนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม และสนใจในการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ นำมาซึ่งการส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดพฤติกรรมความมีวินัยต่อไป

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชายและหญิงช่วงชั้นที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนแอ็ดเวนตีสเอกมัย เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 71 คน ประกอบด้วย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 24 คน เป็นนักเรียนชาย 13 คน เป็นนักเรียนหญิง 11 คน

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 25 คน เป็นนักเรียนชาย 15 คน เป็นนักเรียนหญิง 10 คน

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 22 คน เป็นนักเรียนชาย 12 คน เป็นนักเรียนหญิง 10 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชายและหญิง ที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่1 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่3 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนแอ็ดเวนตีสเอกมัย เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 12 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample)โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ชาย หญิง เลือกแบบเจาะจง(Purposive Sample) มา 1 ห้องเรียนจาก จำนวนทั้งหมด 3 ห้องเรียน โดยวิธีการสังเกตและเลือกห้องเรียนที่มีวินัยน้อย

2. ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ห้องที่ได้รับการเลือกจากข้อ 1 ทำการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียน ทั้งชั้นจำนวน 22 คน โดยใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำคะแนนที่ได้จากการสังเกตมาจัดเรียงลำดับจากน้อยไปมาก คัดเลือกเด็กที่มีคะแนนน้อย จำนวน 12 คนแรกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

2.1 **แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1** ประกอบด้วย ลักษณะวินัย 3 ด้าน คือ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม

2.1.1 **ขั้นตอนในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1**

แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

2.1.1.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความมีวินัย และแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

2.1.1.2 กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัย

2.1.1.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยในข้อ 1 มาสร้างเกณฑ์การประเมินให้คลอบคลุมพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม โดยสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 แบบมาตราส่วนประเมินค่ากำหนดตัวเลข (Numberical Rating Scales)

2.1.1.4 เกณฑ์การให้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับคะแนน 2, 1, และ 0 ดังนี้

ระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัย

ระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยโดยมีครูหรือเพื่อนชี้แนะ

ระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมความมีวินัย

2.1.1.5 สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยด้านการควบคุมตนเอง

ตอนที่ 2 แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยด้านความรับผิดชอบ

ตอนที่ 3 แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยด้านการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม

แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยทั้ง 3 ตอน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่ากำหนดตัวเลข (Numerical Rating Scales) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับคะแนน 2, 1, และ 0

2.1.1.6 สร้างคู่มือประกอบคำแนะนำในการใช้ แบบสังเกตความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

2.1.1.7 นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยไปทดลองใช้กับเด็กนักเรียนชั้นประถมปีที่ 1 - 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยทำการสังเกตพร้อมทั้งบันทึกพฤติกรรมความมีวินัย เพื่อศึกษาความชัดเจนของแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัย การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

2.1.2 การหาคุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

การหาคุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 มีขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาเพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบสังเกตจำนวน 3 ท่าน ดังนี้

1.1 อาจารย์ไพศาล อั้นประเสริฐ

อาจารย์ประจำภาควิชา การแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1.2 อาจารย์ ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง

อาจารย์ประจำภาควิชา การแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1.3 อาจารย์ สมโชติ จุลกเสตต์

ผู้อำนวยการโรงเรียนแอ็ดเวนติสเอกมัย

2. นำคู่มือประกอบคำแนะนำ ในการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยไปให้ผู้ชาญทั้ง 3 ท่าน ดังรายนามข้างต้นตรวจดูความสอดคล้อง ความเหมาะสม และการใช้ภาษา

3. นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัย และคู่มือประกอบคำแนะนำที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็นตรงกัน ซึ่งถือว่าเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน

4. การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของแบบสังเกต การแสดงความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาครั้งนี้ โดยการนำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านลงคะแนน เพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วนำคะแนนที่ได้จากการลงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (Index of Congruence : IOC) มีค่า 0.67 – 1.00 จำนวน 18 ข้อความ จากนั้นนำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมปีที่ 1 - 3 ของโรงเรียนแอ็ดเวนติสเอกมัย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน

12 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI (Burry-Stock. 1996 : 256) ในการทดลองครั้งนี้ได้ค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต RAI = 0.74 ซึ่งมีค่าสูงเพียงพอสำหรับนำไปศึกษาได้

2.1.3 ตัวอย่างแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียน

แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

สัปดาห์ที่ .....วันที่.....เดือน..... พ.ศ. .....

ชื่อผู้สังเกต.....นามสกุล.....เป็นผู้สังเกตคนที่.....

ชื่อนักเรียน.....นามสกุล..... ชั้นประถมปีที่.....

คำชี้แจง สังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ตามรายละเอียดในหัวข้อต่าง ๆ แล้วขีดเครื่องหมาย √ ลงในช่องว่างระดับคะแนนตามจำนวนครั้งที่เด็กแสดงพฤติกรรม

วัน/ เดือน/ ปี	พฤติกรรมการมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่1	ระดับคะแนน			รวม คะแนน
		2	1	0	
	พฤติกรรมการควบคุมตนเอง มีมารยาทในการฟังและพูด 1. ตั้งใจฟังครูขณะที่ครูสอน				
	2. ไม่พูดแทรกครู				
	3. ใช้คำพูดที่สุภาพ				
	อดทน อดกลั้น รอคอยจนกว่าจะถึงโอกาสของตน 4. เข้าแถวเมื่อส่งงานครู				
	5. เข้าแถวเมื่อซื้อคูปอง และ อาหาร				
	6. ไม่คุย หรือ หยอกล้อกันขณะเข้าแถว				

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน

ระดับคะแนน 2 หมายถึง บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยด้วยตัวนักเรียนเอง

ระดับคะแนน 1 หมายถึง บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยโดยมีครูหรือเพื่อนชี้แนะ

ระดับคะแนน 0 หมายถึง บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมความมีวินัย

2.2 **คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1**

2.2.1 ขั้นตอนในการสร้างคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

การสร้างคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาคู่มือพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

3. ศึกษาเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการส่งเสริม การพัฒนาผู้เรียน ด้านความมีวินัยของนักเรียน ได้แก่ กา รควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม จำนวน 8 เรื่องโดยมีเกณฑ์การเลือกกิจกรรมการพัฒนาดังต่อไปนี้

3.1 เลือกเนื้อหาที่ส่งเสริมความมีวินัยให้นักเรียนในเรื่องของการควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม

3.2 เนื้อหาที่เลือกมาใช้อาจเป็นเนื้อหาที่มีผู้แต่งไว้ หรือผู้วิจัยแต่งขึ้นมาใหม่

3.3 เป็นเนื้อหาที่สั้นและใช้ภาษาที่เหมาะสมกับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 อายุ 7-9 ปี

4. นำเนื้อหาที่คัดเลือกจาก ข้อ 3. มาสร้างแผนการจัดกิจกรรมด้วยเทคนิคต่างๆ จำนวน 8 แผน โดยมีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม 3 ขั้นตอนดังนี้

4.1 ขั้นนำ (10 นาที) ครูนำเด็กสู่กิจกรรมการพัฒนาความมีวินัย โดยการแจกของให้นักเรียนเพื่อทดสอบความมีวินัยของนักเรียน ถ้านักเรียนมารับของอย่างไม่เป็นระเบียบครูใช้คำถาม และยกตัวอย่างเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ และสร้างความพร้อมเข้าสู่กิจกรรม

4.2 ขั้นดำเนินกิจกรรม (40 นาที) โดยมีขั้นตอนดังนี้

4.2.1 ขั้นดำเนินการพัฒนา (30 นาที) ครูเล่านิทาน แสดงบทบาทสมมุติ เกม กรณีตัวอย่าง และสถานการณ์จำลอง ตามเนื้อเรื่องที่คัดเลือกมาของแต่ละวันโดยการทำกิจกรรมของครูแต่ละครั้งมีการนำสื่อมาใช้ประกอบการทำกิจกรรม เช่น รูปภาพจากหนังสือ สื่อต่างๆ เมื่อครูทำกิจกรรมถึงจุดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาความมีวินัยของนักเรียน ครูจะหยุดเปิดโอกาสให้เด็กแต่ละคนบอกประโยชน์ที่จะได้รับจากนิทาน แสดงบทบาทสมมุติ เกม กรณีตัวอย่าง และสถานการณ์จำลองต่าง ๆ โดยเน้นให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

4.2.2 ขั้นสรุป (5 นาที) เด็กและครูร่วมกันสนทนาสรุป และตอบคำถามเกี่ยวกับความมีวินัยตามเนื้อเรื่องในแต่ละกิจกรรมการพัฒนา โดยเน้นความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

4.2.3 ขั้นประเมินผล (5 นาที) โดยการสังเกตจากพฤติกรรมการแสดงออกและความรู้สึกของนักเรียนตลอดทั้งการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.2.2 **การหาคุณภาพของคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่** 1

การหาคุณภาพของคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 มีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาเพื่อหาความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ เนื้อหา การดำเนินกิจกรรม ความเหมาะสมของกิจกรรม ภาษา และการประเมินผล จำนวน 3 ท่านคือ

1.1 อาจารย์ไพศาล อั้นประเสริฐ

อาจารย์ประจำภาควิชา การแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1.2 อาจารย์ ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง

อาจารย์ประจำภาควิชา การแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1.3 อาจารย์สมโชติ จุลกเสตต์

ผู้อำนวยการโรงเรียนแอ็ดเวนตีสเอกมัย

2. ปรับปรุงแก้ไขคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3. ผู้วิจัยนำคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try-Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนคริสต์ธรรมศึกษา แขวงคลองตันเหนือ เขตวัฒนา จำนวน 12 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อดูข้อบกพร่องของการจัดกิจกรรม ความเหมาะสมของเวลา สื่อ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งเพื่อให้สมบูรณ์และนำไปทดลองกับกลุ่มทดลองตามแผนพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนต่อไป

3. แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง

3.1 **แบบแผนการทดลอง** การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลอง โดยได้ดำเนินการทดลองโดยใช้การวิจัยแบบ One-Group Time-Series Design จากที่บอร์กและเกล (Barnett & Johnson. 1996:31: Citing Borg & Gail . 1989:692 *Education Research : An Introduction.* P. 31) ได้กล่าวว่า รูปแบบการทดลองกลุ่มเดียวจะมีความเหมาะสมเป็นพิเศษกับการทดลองที่ต้องการเปลี่ยนรูปแบบพฤติกรรมหรือกระบวนการภายใน และกลาส วิลสันและก็อทแมน (Glass, Willson & Gottman. 1975:

1-2) กล่าวว่า Time-Series เป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการศึกษา และสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งพฤติกรรมรายบุคคลและพฤติกรรมกลุ่ม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการทดลองโดยใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวทำการทดลอง และเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงขณะทดลองเพื่อความเหมาะสม และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการทดลองครั้งนี้

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

ก่อนการทดลอง	ขณะทดลอง
T0	X,T1, X,T2, X, T3, X,T4

T0 คือ การสังเกตก่อนการทดลอง

X คือ การจัดกิจกรรมการพัฒนาความมีวินัย

T1, T2, T3, T4 คือ การสังเกตตลอดช่วงเวลาทำการทดลองหลาย ๆ ครั้ง

3.2 วิธีดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ทำการทดลองเป็นเวลา 4 สัปดาห์ละ 2 วัน วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง รวม 8 ครั้ง มีขั้นตอนดังนี้

1. ขอความร่วมมือผู้บริหารโรงเรียนในการทำการวิจัย
2. พบครูประจำชั้นเพื่อชี้แจงรูปแบบทำการวิจัยและขอความร่วมมือ
3. จัดเตรียมสภาพแวดล้อมภายในห้องที่จะใช้เป็นสถานที่ทำการทดลองให้เหมาะสม
4. จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานทุกด้าน (Baseline Data) โดยการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัย ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตามระเบียบของสังคมของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ คือ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 1 ชั่วโมง ซึ่งในวันพฤหัสบดีใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 บันทึกการสังเกตโดยผู้ช่วยวิจัยจำนวน 2 คน
5. ดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเล่านิทาน การแสดงบทบาทสมมุติ เกม และสถานการณ์จำลองกับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 4 สัปดาห์ ๆ ละ 2 วัน ได้แก่วันอังคาร และวันพฤหัสบดี

วันละ 1 ชั่วโมง รวม 8 ครั้ง ซึ่งในวันสุดท้ายของสัปดาห์ คือ วันพฤหัสบดี ใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นบันทึกการสังเกตโดยผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน

ตาราง 2 วันและกิจกรรมที่ทำการทดลอง การสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียน

การจัดกิจกรรม	ระยะเวลาทำการทดลอง	วันที่ทำการทดลอง	เวลา
การจัดกิจกรรม แบบปกติ	1 สัปดาห์ ก่อนการทดลอง	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	09.10-10.10 น.
จัดกิจกรรมโดยคู่มือ พัฒนาความมีวินัย	4 สัปดาห์	วันอังคาร วันพฤหัสบดี	09.10-10.10 น.

6. กลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมพัฒนาความมีวินัย โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ (10 นาที) ครูนำเด็กสู่กิจกรรมการพัฒนาความมีวินัย โดยการแจกของให้นักเรียนเพื่อทดสอบความมีวินัยของนักเรียน ถ้านักเรียนมารับของอย่างไม่เป็นระเบียบครูใช้คำถามและยกตัวอย่างเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ และสร้างความพร้อมเข้าสู่กิจกรรม

ขั้นดำเนินกิจกรรม (40 นาที) ครูเล่านิทาน แสดงบทบาทสมมุติ เกม กรณีตัวอย่าง และสถานการณ์จำลองตามเนื้อเรื่องที่คัดเลือกมาของแต่ละวันโดยการทำกิจกรรมของครูแต่ละครั้งมีการนำสื่อมาใช้ประกอบการทำกิจกรรม เช่น รูปภาพจากหนังสือ สื่อต่างๆ เมื่อครูทำกิจกรรมถึงจุดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาความมีวินัยของนักเรียน ครูจะหยุดเปิดโอกาสให้เด็กแต่ละคนบอกประโยชน์ที่จะได้รับจากนิทาน แสดงบทบาทสมมุติ เกม และสถานการณ์จำลองต่าง ๆ โดยเน้นให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

ขั้นสรุป (10 นาที) เด็กและครูร่วมกันสนทนาสรุป และตอบคำถามเกี่ยวกับความมีวินัยตามเนื้อเรื่องในแต่ละกิจกรรมการพัฒนา โดยเน้นความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

7. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 กลุ่ม โดยใช้การจัดกิจกรรมเสรีเป็นเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียน แล้วจึงจัดกิจกรรมการพัฒนาความมีวินัย โดยการใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 เป็นเวลา 4

สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน ได้แก่วันอังคาร และ วันพฤหัสบดี ในช่วงเวลา 09.10-10.10 น. ซึ่งในทุกวันพฤหัสบดี ผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน ทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัย

8. เมื่อสิ้นสุดการทดลองแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยซึ่งมีหลักการการดำเนินการดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คนเป็นผู้สังเกต มีหลักการในการเลือกผู้ช่วยผู้วิจัย ดังนี้คือ เป็นครูที่มีวุฒิปริญญาตรี คณะครุศาสตร์บัณฑิต วิชาเอกประถมศึกษาและมีประสบการณ์การสอนเด็กชั้นประถมมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

2. เก็บข้อมูลพื้นฐานความมีวินัยของนักเรียนจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน จากการจัดกิจกรรมเป็นเวลา 1 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี วันละ 1 ชั่วโมง และในวันพฤหัสบดี ผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน ทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในของนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. ทำการบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียน จากการใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 เป็นเวลา 4 สัปดาห์ ในการจัดกิจกรรมแบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อยจำนวน 2 กลุ่ม ๆ 6 คน ใช้เวลาสังเกตทั้งหมด 48 นาที โดยแต่ละกลุ่มได้รับการสังเกตกลุ่มละ 6 นาที เมื่อครบทั้ง 2 กลุ่มแล้วเริ่มต้นสังเกตช่วงที่ 2 กลุ่มละ 6 นาที หมุนเวียนลำดับกลุ่มก่อนหลังจนสิ้นสุดการทดลอง ดังตารางต่อไปนี้

4. การสังเกต สังเกตเด็กทั้ง 2 กลุ่ม สังเกตทีละกลุ่ม ๆ ละ 6 คน โดยสังเกตเด็กเป็นรายบุคคลพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกัน ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 การหมุนเวียนลำดับการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

ระยะเวลา	วันพฤหัสบดี							
เวลา / สัปดาห์	09.20-09.25	09.26-09.31	09.32-09.37	09.38-09.43	09.44-09.49	09.50-09.55	09.56-10.01	10.02-10.07
Baseline	1	2	1	2	1	2	1	2
1	2	1	2	1	2	1	2	1
2	1	2	1	2	1	2	1	2
3	2	1	2	1	2	1	2	1
4	1	2	1	2	1	2	1	2

หมายเหตุ Baseline หมายถึง ก่อนการจัดกิจกรรมพัฒนาความมีวินัย

1 - 2 หมายถึง กลุ่มที่ทำการสังเกตลำดับกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2

5. เมื่อสิ้นสุดในแต่ละสัปดาห์นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐาน เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่1 ตลอดช่วงระยะเวลา 4 สัปดาห์

6. การฝึกผู้ช่วยวิจัย ผู้วิจัยฝึกให้ผู้ช่วยผู้วิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสังเกต ดังนี้

6.1 ให้ศึกษาและเข้าใจจุดมุ่งหมายของการสังเกต

6.2 ให้ศึกษานิยามศัพท์เฉพาะพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนให้เข้าใจตรงกันเพื่อสามารถบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัย

6.3 ฝึกการสังเกตและบันทึกการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน

6.4 ฝึกการสังเกตจริงในช่วงที่ผู้วิจัยทดลองใช้ (Try out) โดยผู้ช่วยผู้วิจัย 2 คน สังเกตและบันทึกสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมเล่านิทาน แสดงบทบาทสมมุติ เกม กรณีตัวอย่าง และสถานการณ์จำลองกับเด็กประถมศึกษาปีที่ 1-3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของผู้สังเกต โดยใช้ดัชนีสอดคล้องของผู้สังเกต RAI (Burry-Stock. 1966:256)

7. การบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงเวลาที่ทำการสังเกตพฤติกรรมโดยใส่เครื่องหมาย $\surd$ ลงในแบบสังเกตให้ตรงกับช่องระดับคะแนนพฤติกรรม 2, 1, และ 0 ถ้าเกิด

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองซ้ำในข้อและช่องระดับคะแนนเดิมเครื่องหมาย √ ซ้ำลงในช่องนั้นโดยทำการบันทึกดังนี้

ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัย

ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยโดยมีครูหรือเพื่อนบอก

ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

8. การให้คะแนน

8.1 ในช่วงเวลาที่สังเกตเด็ก เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนตรงกับข้อใดและช่องระดับคะแนนใดให้ใส่เครื่องหมาย √ ลงในช่องนั้น ถ้าเด็กเกิดพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนซ้ำในข้อและช่องระดับคะแนนเดิม ให้ทำเครื่องหมาย √ ซ้ำลงในช่องนั้น ตามจำนวนครั้งที่ซ้ำ

8.2 ถ้าพบเครื่องหมาย √ ในช่องระดับใดก็ให้คะแนนเท่ากับระดับนั้นและถ้าพบเครื่องหมาย √ ซ้ำในข้อและช่องคะแนนใด ให้คะแนนที่ซ้ำคูณกับช่องระดับคะแนนในช่องนั้น เช่น ในช่องคะแนน 2 แสดงความเชื่อมั่น 3 ครั้ง รวมคะแนนเท่ากับ 6 คะแนน เป็นต้น

9. เมื่อสิ้นสุดในแต่ละสัปดาห์ นำคะแนนของผู้ช่วยวิจัย จำนวน 2 คนมาหาผลรวมเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดกระทำ

5.1.1 หาค่าสถิติพื้นฐานคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในระยะเส้นฐาน, สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3, และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลอง โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.1.2 วิเคราะห์ความแปรปรวน ของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบจัดซ้ำ (One-Way Repeated-Measures ANOVA)

5.1.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยด้วยวิธีของ Tukey's (a) test

ในการคำนวณวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดในการคำนวณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Window

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ

5.2.1.1 การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2526:89) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

5.2.1.2 การหาความเชื่อมั่นของผู้สังเกตโดยการนำแบบสังเกตไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนคริสต์ธรรมศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน วิธีหาความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 2 คน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI (Burry Stock. 199-256) โดยใช้สูตร

$$RAI = 1 - \frac{\sum^{K}\sum^{N}|R_{1kn} - R_{2kn}|}{KN(I-1)}$$

เมื่อ R_{1kn}, R_{2kn} แทน ผลการสังเกตของผู้สังเกตคนที่1 และ 2 ตามลำดับ

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

K แทน จำนวนพฤติกรรมย่อย

I แทน จำนวนช่วงคะแนน (0, 1, 2)

5.2.2 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.2.1 หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2.2.2 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนโดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One-Way Repeated-Measures ANOVA)

5.2.2.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัย ด้วยวิธีของ Tukey's (a) test

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดใช้การคำนวณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS for Window

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
M	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
df	แทน	ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดลอง
**	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ .01
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ .05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

1.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย พฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จากการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

1.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คะแนนความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกรายด้าน

2.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกเป็นรายด้าน

2.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จากการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยจำแนกเป็นรายด้าน

2.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกเป็นรายด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

การวิเคราะห์ตอนนี้ได้นำคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยรวมทั้งฉบับที่ได้จากการสังเกต ในระยะเส้นฐาน สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลอง มาหาค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลในตารางที่ 4

ตาราง 4 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียน ในระยะเส้นฐาน สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลองใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัย

พฤติกรรมความมีวินัยของ	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม (สัปดาห์ที่)				
นักเรียนช่วงชั้นที่ 1	Baseline	1	2	3	4
M	22.25	25.00	28.92	32.25	34.83
S	1.48	1.04	1.51	1.22	1.03

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 ปรากฏว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในระยะเส้นฐาน มีค่า 22.25 คะแนน และระหว่างการทดลองใช้คู่มือพัฒนาตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 4 มีค่าเท่ากับ 25.00, 28.92, 32.25 และ 34.83 คะแนนตามลำดับ แสดงว่าตลอดช่วงระยะเวลา 4 สัปดาห์ คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 เพิ่มขึ้นตามลำดับ

1.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จากการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียน

การวิเคราะห์ตอนนี้ได้นำคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ทั้ง 3 ด้านในระยะเส้นฐาน สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลอง มาเปรียบเทียบกันโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ดังแสดงผลในตาราง 5

ตาราง 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

แหล่ง	SS	df	MS	F	P
ระหว่างเงื่อนไข	1266.567	4	316.642	195.494	.000
ความคาดเคลื่อน	89.083	55	1.620		

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 ปรากฏว่าพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในระยะเส้นฐาน สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลองใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 เฉลี่ยแต่ละครั้ง มีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 มีค่าแตกต่างกันอย่างน้อย 1 ช่วงสัปดาห์

ผู้วิจัยต้องการทราบว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในแต่ละช่วงสัปดาห์ใดมีความแตกต่างกัน จึงได้ดำเนินการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงต่อไป

1.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

การวิเคราะห์ในตอนนี้ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียน ในระยะเส้นฐาน สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลองใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 มาเปรียบเทียบดูการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงสัปดาห์ เป็นรายคู่ ด้วยวิธี Tukey's (a) test และนำมาแสดงผลในตาราง 6

ตาราง 6 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่1 ในแต่ละช่วงสัปดาห์

ระยะทดลอง		Baseline	สัปดาห์ที่ 1	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 3	สัปดาห์ที่ 4
	ค่าเฉลี่ย	22.25	25.00	28.92	32.25	34.83
Baseline	22.25	-	2.75**	6.67**	10.00**	12.58**
สัปดาห์ที่ 1	25.00	2.75**	-	3.92**	7.25**	9.83**
สัปดาห์ที่ 2	28.92	6.67**	3.92**	-	3.33**	5.92**
สัปดาห์ที่ 3	32.25	10.00**	7.25**	3.33**	-	2.58**
สัปดาห์ที่ 4	34.83	12.58**	9.83**	5.92**	2.58**	-

ผลการวิเคราะห์ตาราง 6 ปรากฏว่า พฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 เป็นดังนี้ ในระยะเส้นฐาน กับ ระยะทดลองของทุก ๆ สัปดาห์คือ สัปดาห์ที่ 1 , สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงนำผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่ได้ในแต่ละช่วงสัปดาห์ จากตาราง 6 นำมาแสดงเป็นเส้นภาพพัฒนาการ แสดงในภาพประกอบ 1

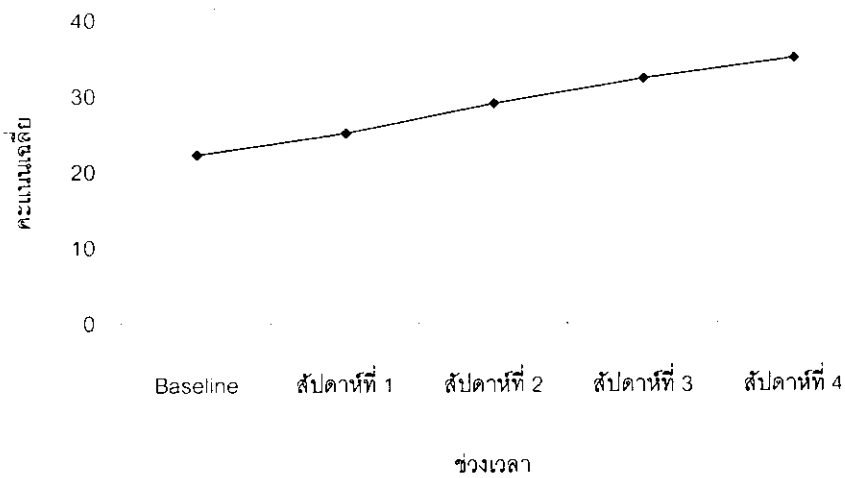

ภาพประกอบ 1 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในแต่ละช่วงสัปดาห์

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกเป็นรายด้าน

2.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 แยกรายด้าน

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้นำคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 โดยจำแนกรายด้านเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การควบคุมตนเอง ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบ และด้านที่ 3 การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ที่ได้รับจากการสังเกต ในระยะเส้นฐาน สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลอง มาหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลในตาราง 7

ตาราง 7 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกรายด้านในระยะเส้นฐาน สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลอง

พฤติกรรมความมีวินัย		ระยะเวลาจัดกิจกรรม (สัปดาห์ที่)				
จำแนกรายด้าน		Baseline	1	2	3	4
ด้านที่ 1	M	8.92	9.83	11.42	12.42	13.42
	S	0.90	0.83	0.79	0.51	0.51
ด้านที่ 2	M	8.33	9.17	10.42	11.75	12.67
	S	0.65	0.39	0.51	0.75	0.89
ด้านที่ 3	M	5.00	6.00	6.92	7.92	8.58
	S	0.43	0.43	0.67	0.51	0.51

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่ได้รับการทดลองใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในระยะเส้นฐาน สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยจำแนกรายด้านแตกต่างกันคือ

พฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในด้านการควบคุมตนเอง ในระยะเส้นฐาน นักเรียนมีคะแนนความมีวินัยเฉลี่ยเท่ากับ 8.92 คะแนน และระหว่างการใช้คู่มือพัฒนาตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.83 , 11.42 , 12.42 และ 13.42 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่าพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในด้านการควบคุมตนเองในตลอดช่วง 4 สัปดาห์เพิ่มขึ้น

พฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในด้านความรับผิดชอบ ในระยะเส้นฐาน นักเรียนมีคะแนนความมีวินัยเฉลี่ยเท่ากับ 8.33 คะแนน และระหว่างการใช้คู่มือพัฒนาตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.17 , 10.42 , 11.75 และ 12.67 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่าพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในด้านความรับผิดชอบในตลอดช่วง 4 สัปดาห์เพิ่มขึ้น

พฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในด้านการปฏิบัติตามกฎและระเบียบของสังคม ในระยะเส้นฐาน นักเรียนมีคะแนนความมีวินัยเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 คะแนน และระหว่างการใช้คู่มือพัฒนาตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.00 , 6.92 , 7.92 และ 8.58 คะแนน ตามลำดับ

แสดงว่าพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในด้านการปฏิบัติตามกฎและระเบียบของสังคมในตลอดช่วง 4 สัปดาห์เพิ่มขึ้น

2.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย พฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกรายด้าน

การวิเคราะห์ตอนนี้ได้นำคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 แต่ละด้าน ในระยะเส้นฐาน, สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลอง มาเปรียบเทียบกัน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำทำการทดสอบ ดังแสดงผลในตาราง 8

ตาราง 8 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกรายด้าน

พฤติกรรมความมีวินัย จำแนกรายด้าน	แหล่ง	SS	df	MS	F
การควบคุมตนเอง	ระหว่างเงื่อนไข	162.267	4	40.567	76.063
	ความคาดเคลื่อน	29.333	55	0.533	
ความรับผิดชอบ	ระหว่างเงื่อนไข	152.767	4	38.192	86.919
	ความคาดเคลื่อน	24.167	55	0.439	
ปฏิบัติตามกฎระเบียบ	ระหว่างเงื่อนไข	99.433	4	24.858	92.692
	ความคาดเคลื่อน	14.750	55	0.268	

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 ปรากฏว่าพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกรายด้านได้แก่ ด้านที่ 1 การควบคุมตนเอง ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบ และด้านที่ 3 การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ในระยะเส้นฐาน สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลอง นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยจำแนกรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกรายด้าน

เพื่อให้เห็นความแตกต่างของพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกรายด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การควบคุมตนเอง ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบ และด้านที่ 3 การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้นำคะแนนเฉลี่ย ในระยะเส้นฐาน สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 ของการทดลอง มาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นรายคู่ เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงด้วยวิธี Tukey's (a) test ดังแสดงผลในตาราง 9, 10 และ 11

ตาราง 9 การเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในด้านการควบคุมตนเอง ในแต่ละช่วงสัปดาห์

ระยะทดลอง		Baseline	สัปดาห์ที่ 1	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 3	สัปดาห์ที่ 4
	ค่าเฉลี่ย	8.92	9.83	11.42	12.42	13.42
Baseline	8.92	-	0.92*	2.50**	3.50**	4.50**
สัปดาห์ที่ 1	9.83	0.92*	-	1.58**	2.58**	3.58**
สัปดาห์ที่ 2	11.42	2.50**	1.58**	-	1.00*	2.00**
สัปดาห์ที่ 3	12.42	3.50**	2.58**	1.00*	-	1.00*
สัปดาห์ที่ 4	13.42	4.50**	3.58**	2.00**	1.00*	-

** แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 9 ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ด้านการควบคุมตนเอง ในระยะเส้นฐาน กับ สัปดาห์ที่ 1 , สัปดาห์ที่ 2 กับ สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 3 กับ สัปดาห์ที่ 4 นั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในระยะทดลองช่วงสัปดาห์อื่น ๆ นั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 10 การเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในด้านความรับผิดชอบในแต่ละช่วงสัปดาห์

ระยะทดลอง		Baseline	สัปดาห์ที่ 1	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 3	สัปดาห์ที่ 4
	ค่าเฉลี่ย	8.33	9.17	10.42	11.75	12.67
Baseline	8.33	-	0.83*	2.08**	3.42**	4.33**
สัปดาห์ที่ 1	9.17	0.83*	-	1.25**	2.58**	3.50**
สัปดาห์ที่ 2	10.42	2.08**	1.25**	-	1.33**	2.25**
สัปดาห์ที่ 3	11.75	3.42**	2.58**	1.33**	-	0.92*
สัปดาห์ที่ 4	12.67	4.33**	3.50**	2.25**	0.92*	-

** แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 10 ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ด้านความรับผิดชอบ ในระยะเส้นฐาน กับ สัปดาห์ที่ 1 และ สัปดาห์ที่ 3 กับ สัปดาห์ที่ 4 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในช่วงสัปดาห์อื่น ๆ นั้น นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความมีวินัยแตกต่างกันเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 11 การเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในด้านการปฏิบัติตามระเบียบของสังคมในแต่ละช่วงสัปดาห์

ระยะทดลอง		Baseline	สัปดาห์ที่ 1	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 3	สัปดาห์ที่ 4
	ค่าเฉลี่ย	5.00	6.00	6.92	7.92	8.58
Baseline	5.00	-	1.00**	1.92**	2.92**	3.58**
สัปดาห์ที่ 1	6.00	1.00**	-	0.92**	1.92**	2.58**
สัปดาห์ที่ 2	6.92	1.92**	0.92**	-	1.00**	1.67**
สัปดาห์ที่ 3	7.92	2.92**	1.92**	1.00**	-	0.67*
สัปดาห์ที่ 4	8.58	3.58**	2.58**	1.67**	0.67*	-

** แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 11 ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม ในช่วงสัปดาห์ที่ 3 กับ สัปดาห์ที่ 4 มีความแตกต่างกันโดยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในสัปดาห์อื่น ๆ นั้น มีความแตกต่างกันโดยมีคะแนนเฉลี่ยความมีวินัยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 9, 10 และ 11 เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกรายด้านที่เปรียบเทียบในแต่ละช่วงสัปดาห์ จากตารางที่ 9, 10 และ 11 นำมาแสดงเป็นเส้นภาพพัฒนาการดังแสดงในภาพประกอบ 2

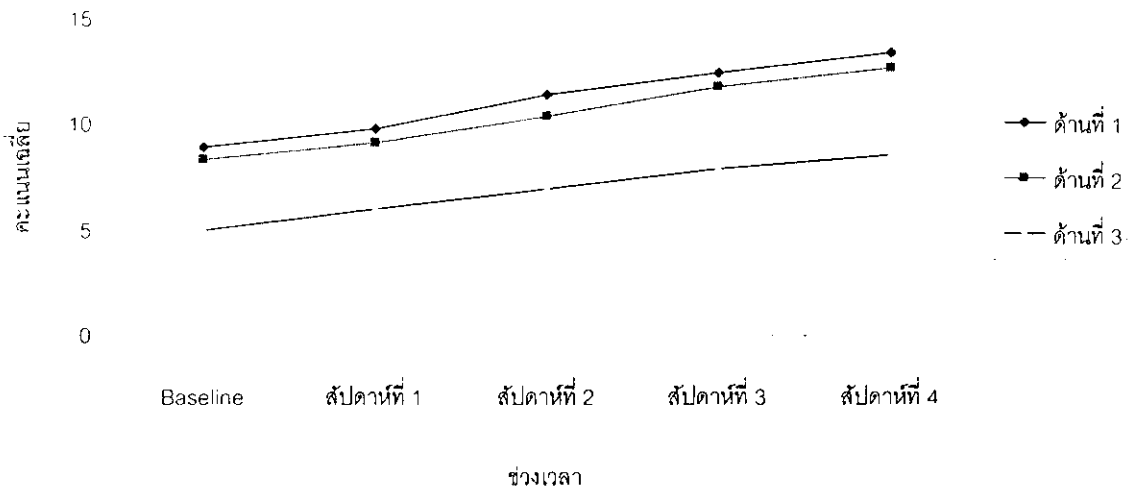

ภาพประกอบ 2 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 จำแนกรายด้านในแต่ละช่วงสัปดาห์ของการทดลอง

บทที่ 5
สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

2. เพื่อเปรียบเทียบ ความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ในระยะเส้นฐาน และระยะทดลองใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

3. เพื่อเปรียบเทียบความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกเป็นรายด้าน ที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ในระยะเส้นฐาน และระยะทดลองใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

สมมติฐานในการวิจัย

1. พฤติกรรมความมีวินัยโดยรวมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในระยะเส้นฐาน และระยะทดลองมีความแตกต่างกัน

2. พฤติกรรมความมีวินัย จำแนกรายด้าน 3 ด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในระยะเส้นฐาน และระยะทดลองมีความแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชายและหญิง ช่วงชั้นที่1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนแอ๊ดเวนตีสเอกมัย เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 71 คน ประกอบด้วย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 24 คน เป็นนักเรียน ชาย 13 คน หญิง 11 คน

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 25 คน เป็นนักเรียน ชาย 15 คน หญิง 10 คน

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 22 คน เป็นนักเรียน ชาย 12 คน หญิง 10 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชายและหญิง ที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 1 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนแอ็ดเวนตีสเอกมัย เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 12 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการสังเกตนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 2 และประถมศึกษาปีที่ 3 และเลือกนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ห้องเรียนที่มีความมีวินัยอยู่ในระดับน้อยมา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 3 ชั้นปี (ประถมศึกษาปีที่ 1 - 3) ได้นักเรียนที่มีวินัยอยู่ในระดับน้อย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2. ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับเลือก จากข้อ 1 ทำการประเมินพฤติกรรมความมีวินัย โดยจำแนกเป็นรายด้านดังนี้ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม ของนักเรียนในห้องเรียนนั้น ด้วยการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คัดเลือกเด็กที่มีคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยน้อย 12 อันดับสุดท้ายมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1
2. ตัวแปรตาม คือ ความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
   - 2.1 การควบคุมตนเอง
   - 2.2 ความรับผิดชอบ
   - 2.3 การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมพัฒนาความมีวินัยเป็นรายด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง การรับผิดชอบ และการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม รวมทั้งสิ้น 8 กิจกรรม

2. แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ประกอบด้วยพฤติกรรม 3 ด้าน คือ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ทั้งหมด 18 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับ 2, 1 และ 0 ทำการบันทึกแบบสังเกต

พฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จากการใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัย โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คนทำการบันทึก แล้วนำมาหาคุณภาพของการสังเกต ด้วยวิธีการหาความเชื่อมั่นโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI (Burry-Stock. 1996 : 256)

วิธีดำเนินการวิจัย

การทดลองในครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 เป็นเวลา 4 สัปดาห์ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ทั้ง 3 ด้าน ในช่วงกิจกรรมเสรี จากการจัดกิจกรรมแบบปกติเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ และทำการทดลองในช่วงกิจกรรมเสรี โดยการใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน วันละ 1 ชั่วโมง

2. ระหว่างดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ในทุกวันพฤหัสบดี ผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน ทำการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นเวลา 4 สัปดาห์ ๆ ละ 1 ครั้ง คือ วันพฤหัสบดี วันละ 50 นาที รวม 4 ครั้ง

3. นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตในแต่ละสัปดาห์ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติเพื่อสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ก่อนการใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยและระหว่างการใช้คู่มือพัฒนา ในแต่ละช่วงสัปดาห์ โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard)

2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One - Way Repeated – Measures ANOVA)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ในแต่ละช่วงสัปดาห์ ด้วยวิธี Tukey's (a) test

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 ขั้นตอนใช้การวิเคราะห์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS for Window

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. พฤติกรรมความมีวินัยโดยรวมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในระยะเส้นฐาน และระยะทดลองใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 มีคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. พฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกรายด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ในระยะเส้นฐาน และระยะทดลองใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 พบว่า พฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนทั้ง 3 ด้าน ที่ได้รับจากการใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในแต่ละช่วงสัปดาห์ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการวิจัยการสร้างคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

1. การเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยโดยรวมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ก่อนการใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 และระหว่างการใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัย ในแต่ละช่วงสัปดาห์ พบว่า คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยโดยเฉลี่ยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องมาจาก การดำเนินกิจกรรมในคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ได้มีการชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมายของการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาความมีวินัย โดยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการสนทนา พูดคุย โต้ตอบและแสดงความคิดเห็น ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกัน การสอนโดยการใช้คู่มือพัฒนาความวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมากกว่าการบรรยาย โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมให้ทั่วถึง และมากที่สุด มีวิธีการดำเนินกิจกรรมที่มีระบบขั้นตอน ผ่านสื่อการสอนและเทคนิคที่ใช้ในการจัดกิจกรรม คือ การเล่านิทาน เกม กรณีตัวอย่าง บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง และการกล่าวคำชมเชย การให้กำลังใจเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ดี ทำให้นักเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย มุ่งให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงโดยการให้นักเรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ทางด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทางด้านร่างกาย คือ การลงมือปฏิบัติหรือกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การแสดงบทบาทหรือหน้าที่ที่ได้รับหมอบหมาย การแสดงหน้าห้องเรียน การเลียนแบบท่าทางต่างๆ การสมมติตนเองในเหตุการณ์เรื่องราวต่างๆ

ทางด้านอารมณ์ เป็นความรู้สึกนึกคิด ความพอใจ ไม่พอใจ อันเป็นปฏิกิริยาทางด้านจิตใจและอารมณ์ต่อสิ่งที่เรียนรู้ หรือสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น ที่ผู้เรียนจะแสดงออกได้ทางสีหน้า แววตา คำพูด ความคิด การกระทำ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถระลึกและจดจำเรื่องราวที่ได้เรียนรู้นานยิ่งขึ้น ทางด้านปัญญา เป็นการใช้สติปัญญาของผู้เรียนต่อการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผล และสามารถเรียนรู้สาระข้อคิดต่างๆ ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะเรียนรู้และเกิดความเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้อย่างแม่นยำและมีหลักการเสมอ การที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับผู้อื่น ส่งผลให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง ถึงความรู้สึกนึกคิด เจตคติของผู้อื่น ทำให้พวกเขาได้เรียนรู้ทักษะในการอยู่ร่วมกัน สามารถปรับตนเองให้เข้ากับผู้อื่นและสังคมได้อย่างปกติสุข ทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาความมีวินัย และสามารถนำประสบการณ์ตรงจากการร่วมกิจกรรมพัฒนาไปสู่การมีพฤติกรรมความมีวินัยต่อไปได้เป็นอย่างดี

2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกรายด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง การรับผิดชอบ และการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม พบว่า พฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนทั้ง 3 ด้าน ที่ได้รับจากการใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ก่อนและระหว่างการใช้คู่มือพัฒนาในแต่ละช่วงสัปดาห์ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า กิจกรรมต่างๆ ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นในคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 สามารถทำให้นักเรียนมีโอกาสในการพัฒนาความมีวินัย จึงเห็นได้ว่าการส่งเสริมและการปลูกฝังความมีวินัย ถ้าหากกระทำตั้งแต่วัยเด็กจะทำให้สามารถพัฒนาเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีได้ เพื่อให้เด็กมีการพัฒนาจริยธรรมและคุณธรรมได้อย่างรวดเร็วและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จึงมุ่งกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน เช่น เล่านิทาน เกม กรณีตัวอย่าง บทบาทสมมติ เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของงานวิจัย และกิจกรรมต่าง ๆ จะเกิดผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 2 – 7) ทั้งนี้ทุกกิจกรรมของคู่มือพัฒนาความมีวินัยที่สร้างขึ้นเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวนักเรียนเหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน นักเรียนสามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงตนเอง

และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และในการดำเนินกิจกรรมนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างสนุกสนาน ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ ไม่ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย นักเรียนมีโอกาสได้แสดงออก ถึงพฤติกรรม และความคิดเห็นแก้ไขสิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน รวมทั้งบทบาทของผู้วิจัยที่คอยกระตุ้นและสอดแทรกสาระความรู้ตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม จึงทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความมีวินัยและปฏิบัติตนเองให้เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยได้ ซึ่งสอดคล้องกับมาลี จุฑา (2544: 116) ได้กล่าวว่า ควรจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการคิด คือ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูด และแสดงความคิดเห็น เพื่อส่งเสริมการคิด ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น และยังสอดคล้องกับพงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2544: 129) กล่าวว่า ในบรรยากาศการเรียนการสอนควรมีการไต่ถาม มีการอภิปราย และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น มีการรับฟังและทำความเข้าใจ ตลอดถึงการยอมรับซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของหรรษา นิลวิเชียร (2535 : 85) ที่กล่าวว่า กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางวัตถุและบุคคล จะช่วยทำให้เด็กเรียนรู้ถึงวิธีการปฏิบัติตนในสังคม ทำให้มีความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น ปรับตัวเข้ากับผู้อื่น อันเป็นหนทางในการฝึกหัดเด็กให้มีการควบคุมตนเอง ทั้งนี้ครูจะเป็นผู้ชี้แนะแนวทางส่งเสริมและกระตุ้นเด็กให้ทำภายใต้บรรยากาศที่อิสระและผ่อนคลาย โดยที่ครูไม่ได้บอกหรือออกคำสั่งให้เด็กปฏิบัติตามในการควบคุมตนเอง แต่ครูจะชวนให้เด็กเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติ ซึ่งวิธีดังกล่าวจึงส่งเสริมความมีวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นกับเด็กทั้งสิ้น และสิ่งที่สำคัญประการหนึ่งคือ บทบาทของครูในการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก กระตุ้นให้เด็กรู้จักกฎเกณฑ์ความถูกต้องในการกระทำ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2547 : 215)

จากการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นมีประสิทธิภาพ เนื่องจากความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ก่อนและหลังการทำกิจกรรมพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 มีความแตกต่างกัน เพราะหลังการทดลองทำกิจกรรมพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ดังกล่าว พบว่านักเรียนช่วงชั้นที่ 1 มีความมีวินัยสูงขึ้น โดยการวิจัยครั้งนี้ ได้มีการจัดทำกิจกรรมพัฒนาความมีวินัย ประกอบด้วยกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนต่างๆ ได้แก่ บทบาทสมมติ การเล่านิทาน การเล่นเกม กรณีตัวอย่าง ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นจากนิทานที่ได้ฟัง ร่วมเล่นเกม ร่วมแสดงบทบาทสมมติ รวมถึงวิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้พัฒนาความมีวินัยได้ และยังทำให้นักเรียนมีความสนใจและสนุกกับกิจกรรมที่จัดขึ้น และเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของการดำเนินกิจกรรม อันนำไปสู่การพัฒนาความมีวินัยให้มีมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สำหรับผู้ที่จะนำคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ไปใช้ ควรศึกษาตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในคู่มือก่อนนำไปใช้และในการจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงเวลาอาจมีการยืดหยุ่นได้ประมาณ 5 -10 นาที

2. การใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ผู้ใช้สามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาขั้นตอนการสอนและกิจกรรมให้เข้ากับกลุ่มนักเรียนและสถานการณ์ได้ตามความเหมาะสม

3. ในการใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ผู้สอนควรดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด และให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และครูควรกระตุ้นนักเรียนในการนำไปปฏิบัติจริงในสถานที่อื่น ๆ เช่น ที่บ้าน

4. ในการใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ผู้สอนควรติดตามดูพฤติกรรมของนักเรียนหลังการใช้คู่มือไปแล้ว เพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลงความประพฤติของนักเรียนว่ามีความเหมาะสมและเปลี่ยนไปจากเดิมเพียงใด หลังการพัฒนาพฤติกรรมโดยการใช้คู่มือพัฒนา พฤติกรรมความมีวินัยมีความคงทนต่อไปหรือไม่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาคู่มือพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมด้านอื่น ๆ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต เพราะคุณธรรมและจริยธรรมในด้านอื่น ๆ ก็มีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้นักเรียนได้เรียนรู้ตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อให้เติบโตเป็นบุคคลที่สมบูรณ์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และให้มีเนื้อหาเหมาะสมกับนักเรียนในระดับอื่นๆ ด้วย ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. ควรศึกษาเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบอื่นๆ ได้แก่ ชุดการสอนที่ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน สอนแบบโครงงาน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจและเกิดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น

3. ควรจัดให้มีคู่มือพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมที่ใกล้เคียงกันและสามารถนำมาใช้พัฒนาพฤติกรรมควบคู่กันไปได้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ. (2545). *เอกสารแนะแนวเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ พ่อ-แม่ ผู้ปกครอง ชุด: พัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรมและจริยธรรม ฉบับที่ 1 ส่งเสริมลูกรักให้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ศีลธรรมและจริยธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

----------. (2544). *คู่มือสาระและมาตรฐานการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ .

----------. (2542). *การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย ด้านการช่วยเหลือผู้อื่นเสียสละมุ่งพัฒนา*. กรุงเทพฯ : กองวิจัยทางการศึกษา.กระทรวงศึกษาธิการ.

----------. (2542). *การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย ด้านความรับผิดชอบ และมีวินัยในตนเอง*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

----------. (2538). *คู่มือพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต ระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

----------. (2537). *คู่มือและสื่อการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง.โครงการวิจัยและพัฒนาระบบงานแนะแนวในและนอกสถานที่, ศูนย์แนะแนวการอาชีพ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

----------. (2535). *หลักการและทฤษฎีการปลูกฝังสร้างเสริมจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศน์.

----------. (2534). *คู่มือแนะแนวตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521*. กระทรวงศึกษาธิการ. (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).

----------. (2533). *รูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยในการทำงานของนักเรียนชั้น ป.1-6*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว

----------. (2531). *รูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยในการทำงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6*. เอกสารลำดับที่ 73/2531:กองวิจัยการศึกษา. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

----------. (2530). *การตรงต่อเวลา ความมีระเบียบวินัย การประหยัด*. เอกสารรายงานการวิจัยทางการศึกษา อันดับที่ 63/2530. กระทรวงศึกษาธิการ.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2547). *รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา*. สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. พิมพ์ครั้งที่ 2. เอดิสัน เพรสโปรดักส์.

คีรีบูน จงวุฒิเวศย์; และมาเรียม นิลพันธ์. (2543). *การศึกษาและการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม (อส.มศ.)*. นครปฐม: รายงานการวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

คู่มือพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรม และจริยธรรมระดับประถมศึกษา. (2544) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. พิมพ์ครั้งที่ 2.

จันทร์ดี ถนอมคล้าย. (2539). *การพัฒนาวินัยในตนเองด้านความอดทนของเด็กประถมศึกษาที่มีสติปัญญาแตกต่างกันด้วยวิธีการเล่านิทานประกอบหุ่นมือโดยมีการใช้คำถามก่อน ระหว่าง และหลังการเล่านิทาน*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

โชติ บุญนิธีวนิช. (2541). *การเปรียบเทียบผลการใช้สัญลักษณ์เงื่อนไข ต่อการใช้หลักพรีแมคเพื่อพัฒนาการมีวินัยในการใช้ห้องสมุด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศหอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). *พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2: จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ทัศนีย์ อินทรบำรุง. (2539). *วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานก่อนกลับบ้าน*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

ทองชุบ ศรแก้ว.(2545). *คู่มืออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

ทิศนา แขมมณี. (2546). *การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมและค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กทม : โรงพิมพ์ หจก. เสริมสิน พรีเพรส ซิสเท็ม.

----------.(2547) 14 *วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธิติมา จักรเพชร. (2544). *ผลของชุดแนะแนวที่มีต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนสุเหร่าแสนแสบ กรุงเทพมหานคร.* สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ธีราพร กุลนานนท์. (2544). *การพัฒนาลักษณะนิสัยทางจริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย.* โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์. ถ่ายเอกสาร.

เบญจพร ผ่อนผัน. (2545). *การสร้างคู่มือการจัดกิจกรรมโฮมรูมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม).* สารนิพนธ์ กศ.ม(จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ปรีชา ช้างขวัญยืน; และคนอื่น ๆ. (2539). *เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรียา ชัยนิยม. (2542). *การศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร.* สารนิพนธ์ กศ.ม.(การวิจัยทางการประถมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2.

พรรณี เจนจิต. (2537). *การพัฒนาเด็กปฐมวัย, เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมการสอนปฐมวัยศึกษา* หน่วยที่ 6. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2547). *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัฒนา ชัชพงศ์. (2540,เมษายน). *โครงสร้างและการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาก่อนประถมศึกษา,* วารสารการศึกษาปฐมวัย. 1(2): 11 – 19.

ภัทรวลี นิ่มนวล. (2548). *ข่าวฟ้างจอมเหวี่ยง.* กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ(พว.).

มาลี จุฑา. (2544). *การประยุกต์จิตวิทยาเพื่อการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: อักษราพิพัฒน์.

เยาวภา เดชะคุปต์. (2547). *ประวัติความเป็นมาและทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์ ทฤษฎีแนวปฏิบัติ เล่ม 1.* กรุงเทพฯ: บูรพาศิลป์การพิมพ์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542.*

รุ่งรัตน์ ไกรทอง.(2537). *ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่องนนทรี กรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ลัดดาวรรณ ณ ระนอง. (2525). *การทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วรวรรณินี ราชสงฆ์. (2541). *การเปรียบเทียบการใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จังหวัดพัทลุง.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว).กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วสัน ปุนผล. (2542). *การพัฒนาความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางไทรวิทยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.* สารนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์; และคนอื่น ๆ (2535). *เส้นทางก้าวหน้าของข้าราชการครู: คู่มือการจัดทำผลงานทางวิชาการ.* กรุงเทพฯ: ประดิพัทธ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.* กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2537). *การสร้างเสริมวินัย คู่มือแนะแนวทางปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2534). *คู่มือการจัดกิจกรรมและสื่อเพื่อการพัฒนาจิตพิสัย ในระบบการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ:* กระทรวงศึกษาธิการ

สินีนาฏ สุทธจินดา. (2543). *การศึกษาวินัยในตนเองของนักเรียนสาขาวิชาพานิชยการโรงเรียนอาชีวะศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุมณฑา พรหมบุญ; และคณะ. (2540). *การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไอเดียสแควร์.

หรรษา นิลวิเชียร. (2535). *ปฐมวัยศึกษา : หลักสูตรและแนวปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

อนุชิต เชิงจำเนียร. (2545). *คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างลักษณะคนดีของนักเรียนนักศึกษา สังกัดกรมอาชีวะศึกษา.* สารนิพนธ์ กศ.ม (การบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

อารี ถิระจิตร.(2534). *การพัฒนาการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2542: 65-65). *สร้างวินัยให้ลูก.* กรุงเทพฯ: ซันต้าการพิมพ์.

อัญชลี แจ่มเจริญ. (2523). *หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ.

อำนวย เถาตระกูล. (2541). *คู่มือการเขียนแผนการสอนเพื่อนำไปสู่การประกันคุณภาพอาชีวศึกษา.* เชียงใหม่ : เอมพันธ์.

เอกวุฒิ ไกรมาก. (2541). *การสร้างคู่มือครูในการจัดหาและใช้ประโยชน์วิทยากรท้องถิ่นสอนวิชาช่างอุตสาหกรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(อุตสาหกรรมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

Mussen, Paul H. and John Janeay Conger. (1969). *Child Development and Personality.* New York: Harper and Row.

Nauman, James L. (1983). "*Relationship of Secondary School Discipline to school Climate*", Dissertation Abstracts International. 44 : 345 – A: August, 1983.

Tantekin, Feyza. (2002, May). "The Attitudes to Early Childhood Teachers Toward Gender Roles and Toward Discipline", *Dissertation Abstracts International.* 63(2): 179-A.

Taylor, John L. & Rex Wolfod. (1974). *Simulation in the Classroom.* Middlesex, Mormons Worth: Penguin Book.

Weisfeld, David. "*Cognitive styles of Child Discipline*" Dissertation Abstracts International. 35(4): 1930 – B October, 1974.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

- คู่มือครู
- ตารางโปรแกรมการจัดกิจกรรมการพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้น 1
- ตารางโปรแกรมการพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้น 1
- กิจกรรมการพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้น 1

แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้น 1

- แบบประเมินคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้น 1

คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1
(คู่มือครู)

จัดทำโดย
นางสาวอุดม แสงสว่าง

ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำชี้แจง

คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 แบ่งพฤติกรรมที่ต้องการพัฒนาให้แก่นักเรียนออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. การควบคุมตนเอง ได้แก่

1.1 มีมารยาทในการฟังและพูด

1.2 อดทน อดกลั้น รอคอยจนกว่าจะถึงโอกาสของตน

2 .ความรับผิดชอบ ได้แก่

2.1 เก็บอุปกรณ์ ของใช้ไว้ที่เดิมได้เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้

2.2 ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด

3. ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม ได้แก่

3.1 ปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง

3.2 ให้ความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น

เทคนิคในการจัดกิจกรรม

เทคนิคที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรม ได้แก่

1. การเล่านิทาน
2. การแสดงบทบาทสมมติ
3. เกม
4. สถานการณ์จำลอง
5. กรณีตัวอย่าง

ขั้นตอนการพัฒนา

ขั้นตอนการพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้น 1 มี 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. **ขั้นนำเข้าสู่การพัฒนา**

ครูพูดคุย สนทนา กับนักเรียนเรื่องความมีวินัย โดยแทรกความสนุกสนานและตื่นเต้นในระยะสั้นๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนตื่นตัว มีสมาธิ เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้โดยใช้สื่อบางประเภทประกอบด้วย เช่นตัวอย่างจากสถานการณ์ต่างๆ การเล่านิทาน อาจเพิ่มเติมในเรื่องคำแนะนำ กติกา คำสั่งต่างๆ การ

แบ่งกลุ่ม การรับมอบหมายงานที่กำหนดให้ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมในขั้นต่อไปเกิดความเข้าใจตรงกัน ให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการสนทนา ทบทวน และซักถามความเข้าใจด้วย

2. **ขั้นดำเนินการพัฒนา** ครูชี้แจงกฎ กติกาต่างๆ ในการทำกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนทุกคนทราบและเข้าใจตรงกัน จากนั้นจึงดำเนินกิจกรรมตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ โดยเน้นให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม

3. **ขั้นสรุป** ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม โดยการซักถาม การให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม การตอบปัญหา การเสนอแนะวิธีการต่างๆ จากสิ่งที่ได้รับในกิจกรรม จากนั้นให้นักเรียนทุกคนช่วยกันสรุป โดยเน้นคุณค่าของความมีวินัย ตลอดทั้งการนำความรู้และประสบการณ์ ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

4. **ขั้นประเมินผล** ประเมินผลจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน

ข้อควรปฏิบัติสำหรับครูในการจัดกิจกรรม

1. ต้องศึกษาเนื้อหา กิจกรรมการพัฒนา และศึกษาคู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 อย่างละเอียด โดยคำนึงถึงเทคนิควิธีการสอนที่สามารถก่อให้เกิดการเรียนรู้กับผู้เรียนมากที่สุดเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการพัฒนา

2. เตรียมอุปกรณ์ ศึกษาเนื้อหา วิธีดำเนินกิจกรรมและเทคนิคต่างๆ ทุกครั้งก่อนจัดกิจกรรม

3. จัดเตรียมสถานที่ให้เหมาะสมกับกิจกรรมการพัฒนา

4. ให้นักเรียนทุกคนได้รับทราบข้อควรปฏิบัติในการร่วมกิจกรรม

5. จัดกิจกรรมการพัฒนาให้เป็นไปตามลำดับขั้น

6. เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นก่อน แล้วจึงแสดงความคิดเห็นตาม หรือแสดง ความคิดเห็นในกรณีไม่เห็นด้วยพร้อมเหตุผลประกอบ

7. ไม่ด่วนตัดสินคำตอบของนักเรียนว่าถูกหรือผิดแต่พยายามให้แสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผลของเขา

8. ใช้อารมณ์ขัน หรือแสดงท่าทีด้วยการยิ้มแย้ม แจ่มใส เป็นมิตร ทั้งคำพูด น้ำเสียงและท่าทาง

9. สังเกตและบันทึกการสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนในกลุ่มขณะจัดกิจกรรมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกและความรู้สึก

10. กล่าวแสดงความรู้สึกชื่นชมพร้อมทั้งเหตุผลเมื่อนักเรียนกระทำพฤติกรรมเป้าหมาย หรือตอบคำถามได้ถูกต้อง

11. ถ้านักเรียนค้นหาคำตอบไม่ได้ หรือแก้ปัญหาบางอย่างไม่ได้ครูอาจยกตัวอย่างคำตอบของตนนำทางได้

ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักเรียนในการร่วมกิจกรรม

การพัฒนาความมีวินัย โดยใช้คู่มือพัฒนาความมีวินัย นักเรียนควรปฏิบัติตนในการร่วมกิจกรรมดังนี้

1. นักเรียนต้องตั้งใจทำกิจกรรมตามความสามารถ
2. นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
3. นักเรียนพูดได้ครั้งละ 1 คน
4. ขณะที่เพื่อนแสดงความคิดเห็น ถ้านักเรียนจะแสดงความคิดเห็นในทางตรงกันข้ามต้องให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นเสร็จเสียก่อน
5. นักเรียนไม่ใช้คำพูดดูถูกตนเองและรู้จักแสดงความรู้สึกชื่นชมตนเอง
6. นักเรียนไม่พูดสอดแทรก ขัดจังหวะขณะที่เพื่อนพูด หรือแสดงความคิดเห็นยังไม่เสร็จ
7. นักเรียนไม่วิพากษ์วิจารณ์คำตอบของเพื่อนๆ
8. นักเรียนแสดงออกด้วยความจริงใจ

ตารางกิจกรรมพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้น 1 (ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1-3)

กิจกรรม	ความมีวินัย	ชื่อกิจกรรม	เทคนิค
1.	การปฐมนิเทศ	มาเข้าแถวกันเถอะ	เกม
2	**การควบคุมตนเอง** -มีมารยาทในการฟังและพูด	ทักทาย-เจรจา	บทบาทสมมติ
3	**การควบคุมตนเอง** - อดทน อดกลั้น รอคอยจนกว่าจะถึงโอกาสของตน	หมา แพะ และลา	นิทาน
4	**ความรับผิดชอบ** -เก็บอุปกรณ์ ของใช้ไว้ที่เดิมได้	ข้าวฟ่างจอมเหวี่ยง	สถานการณ์จำลอง
5	เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้ **ความรับผิดชอบ**		
6	-ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด **ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม**	วัวแต้มกับวัวเผือก	นิทาน
7	-ปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง **ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม**	จี้จี้ตรงเวลา	กรณีตัวอย่าง
	-ให้ความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น	ห้องเรียนแห่งความสุข	กรณีตัวอย่าง
8	ปัจฉิมนิเทศ	ฉันทำได้	เกม

ตารางพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 (ประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 – 3)

ครั้งที่	ความมีวินัย	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วิธีดำเนินการ
1	ปฐมนิเทศ	1. เพื่อสร้างบรรยากาศความคุ้นเคยและเป็นกันเองของนักเรียนกับผู้วิจัยในการเริ่มต้นการทำกิจกรรมร่วมกัน 2. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมายของความมีระเบียบวินัย 3.เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของความมีระเบียบวินัย 4.สามารถอธิบายถึงผลที่จะเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนมีวินัย 5.สามารถปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีวินัยได้	มาเข้าแถวกันเถอะ / เทคนิคเกม	**1. ขั้นนำเข้าสู่การพัฒนา** 1.1 ผู้วิจัยนำขนมหรือลูกอมจำนวนครึ่งหนึ่งของนักเรียนทั้งชั้นวางบนโต๊ะครูพร้อมกับพูดว่า "ใครอยากได้ขนมเหล่านี้ ให้ออกมาหยิบได้เลย" 1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม เช่น - เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เป็นอย่างไร - นักเรียนรู้สึกอย่างไร - เพราะเหตุไรนักเรียนบางคนจึงไม่ได้ขนม และมีความรู้สึกอย่างไร - เพราะเหตุไรนักเรียนบางคนจึงได้ขนม คนที่ได้รับขนมนั้น มีความรู้สึกอย่างไร - นักเรียนรู้สึกอย่างไรบ้างต่อผู้ที่ไม่ได้รับขนม **2. ขั้นดำเนินการพัฒนา** 2.1 ผู้วิจัยนำขนมจำนวนเท่ากับนักเรียนวางไว้บนโต๊ะ พร้อมทั้งถามนักเรียนว่า "ครูมีขนมมาให้นักเรียน ครูจะให้นักเรียนมาหยิบขนม นักเรียนลองช่วยกันคิดซิว่า เราจะหยิบขนมอย่างไรที่จะไม่ให้เกิดความวุ่นวาย และถ้าเกิดความวุ่นวายนักเรียนจะแก้ไขอย่างไร 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนออกมาหยิบขนมหรือลูกอมตามวิธีการที่เสนอแนะ เช่น ไม่แย่งกัน และไม่แซงผู้อื่น เข้าแถวรับขนมอย่างเป็นระเบียบ พร้อมกับกล่าว

ครั้งที่	ความมีวินัย	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วิธีดำเนินการ
				ชมเชยและให้ขนมเพิ่มแก่นักเรียนที่ปฏิบัติตามคำแนะนำเพราะว่าเป็นเด็กที่มีวินัย รู้จักอดทน รอคอยจนกว่าจะถึงโอกาสของตน สำหรับผู้ที่ไม่ทำตามข้อตกลงให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะ เช่น ให้กลับมานั่งที่โดยไม่ได้รับขนม หรือให้ยืนต่อปลายแถวเพื่อรับขนม 2.3 ผู้วิจัยถามนักเรียนว่า "การออกมาหยิบขนมครั้งแรกแตกต่างกับครั้งที่สองอย่างไร" และ "นักเรียนรู้สึกอย่างไร" 2.4 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 10 คน เพื่อช่วยกันคิดหาวิธีเข้าแถวอย่างมีระเบียบ และสมาชิกในกลุ่มสาธิตการเข้าแถวของกลุ่มตัวเองที่คิดว่าเป็นระเบียบและรวดเร็วที่สุด พร้อมทั้งบอกให้นักเรียนสังเกต การเข้าแถวของตนเองและเพื่อนว่ามีปัญหาในเรื่องใดบ้าง เช่น - ออกมาเข้าแถวช้าทำให้เพื่อนรอ - การยืนไม่ตรงแถว - การเข้าแถวแซงคิวคนอื่น ฯลฯ 3. **ขั้นสรุป** ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปและบอกประโยชน์ของการเข้าแถวอย่างเป็นระเบียบทั้งต่อตนเองและสังคม และครูเขียนข้อสรุปของนักเรียนบนกระดาน และให้นักเรียนอ่านข้อสรุปเหล่านั้นพร้อมกันเพื่อเกิดความตระหนัก แล้วผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมว่าโรงเรียนเป็นสถานที่ให้การศึกษา และอบรมสั่งสอน

ครั้งที่	ความมีวินัย	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วิธีดำเนินการ
				นักเรียนทุกคน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ฝึกให้เป็นคนที่มีระเบียบวินัยและเป็นคนดี ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข คนที่มีระเบียบวินัยเป็นคนดี พ่อ แม่ ครู และเพื่อนๆ รักคนที่มีระเบียบวินัย คนที่มีระเบียบวินัยจะทำงานได้สำเร็จ เรียบร้อยและรวดเร็ว โรงเรียนของเราเป็นระเบียบเรียบร้อย เพราะทุกคนมีระเบียบวินัย และการที่เราเข้าแถวเพื่อรับบริการนั้นจะทำให้ไม่วุ่นวาย แต่ถ้าเมื่อใดเราวุ่นวายแย่งกันอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ 4. **การประเมินผล** 4.1 สังเกตจากความสนใจของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเคารพสิทธิ ของผู้อื่น มีความอดทนรอคอยได้ 4.2 สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย เสนอความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียนเกี่ยวกับความมีวินัย
2	มีมารยาทในการฟังและพูด	1. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกผลดีของความมีวินัยด้านการควบคุมตนเอง มีมารยาทในการฟังและพูด 2. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกผลเสียของความไม่มีวินัยด้านกาควบคุมตนเอง ไม่มีมารยาทในการฟัง	ทักทาย-เจรจา /เทคนิคบทบาทสมมติ	1. **ขั้นนำเข้าสู่การพัฒนา** ผู้วิจัยและนักเรียนสนทนาหรืออ่านคำกลอนที่เน้นความสำคัญของคำพูด และให้นักเรียนอภิปรายถึงคำสุภาพที่ควรใช้มีอะไรบ้าง เช่น สวัสดีครับ ขอบคุณครับ ขอโทษครับ ขออนุญาตครับ และการกล่าวลา การใช้คำสุภาพให้เหมาะสมกับบุคคล กาลเทศะ อย่างไรบ้าง ใช้แล้วจะเป็นอย่างไร จากนั้นผู้วิจัยชี้แจงและทบทวนวัตถุประสงค์ของการพัฒนาความ

ครั้งที่	ความมีวินัย	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วิธีดำเนินการ
		3. เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาความมีวินัยด้านการควบคุมตนเอง สามารถพูดทักทายและสนทนาด้วยภาษาที่สุภาพได้		มีวินัยด้านการมีมารยาทในการฟังและพูด สามารถพูดทักทายและสนทนาด้วยภาษาที่สุภาพให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตรงกัน 2. **ขั้นดำเนินการพัฒนา** 2.1 สนทนากับนักเรียนเรื่องการแสดงบทบาทสมมติแบบไม่มีบท และขออาสาสมัครที่จะแสดงบทบาทสมมติและนักเรียนที่เหลือให้เป็นผู้สังเกตการณ์ 2.2ผู้วิจัยแจกบทบาทสมมติให้นักเรียนพร้อมทั้งอ่านให้นักเรียนฟัง จากนั้นให้นักเรียนทำความเข้าใจและซักซ้อม เมื่อนักเรียนพร้อมผู้วิจัยจึงให้นักเรียนเริ่มแสดงบทบาทสมมติที่ได้รับ 2.3 เมื่อนักเรียนแสดงบทบาทสมมติจบ ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทสมมติ โดยมีคำถามดังต่อไปนี้ 1.เมื่อแดงเข้าไปหาตากับยายแล้วยกมือไหว้ พร้อมกล่าวทักทายว่า "สวัสดีครับ"ตากับยายจะรู้สึกอย่างไร 2.เมื่อแดงเห็นตากับยายแล้วแดงไม่ยอมยกมือไหว้ตากับยายเลย ตากับยายจะรู้สึกอย่างไร 3.เมื่อจ้อยร่อยเป็นเด็กดี รู้จักขอโทษเมื่อทำผิดแล้วจ้อยร่อยได้ผลตอบแทนอย่างไร กรณีที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมพึงประสงค์คือ มีการแสดงความคิดเห็นที่บ่งบอกว่าเป็นพฤติกรรมความมีวินัย สามารถควบคุมตนเอง

ครั้งที่	ความมีวินัย	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วิธีดำเนินการ
				มีมารยาทในการฟังและพูด ไม่คุย ผู้วิจัยจะให้ข้อมูลย้อนกลับและกล่าวคำชมเชยทันที แต่ถ้านักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยมีการแสดงความคิดเห็นที่บ่งบอกว่าเป็นพฤติกรรมความไม่มีวินัย ผู้วิจัยจะให้ข้อมูลย้อนกลับทันที 3. **ขั้นสรุป** ผู้วิจัยร่วมกับนักเรียนช่วยกันสรุปเพื่อเป็นข้อปฏิบัติของนักเรียนว่าควรปฏิบัติอย่างไร ในการพูดทักทายและมารยาทในการพูดแล้วนำข้อสรุปตามที่นักเรียนเสนอแนะไปใส่ในตารางการประเมิน 4. **ขั้นประเมินผล** ผู้วิจัยประเมินผลการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักเรียนโดยการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออก ของนักเรียน
3	การควบคุมตนเอง: อดทน อดกลั้น รอคอยจนกว่าจะถึงโอกาสของตน	1. ส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการควบคุมตนเอง (อดทน อดกลั้น รอคอยจนกว่าจะถึงโอกาสของตน) 2. เพื่อฝึกเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการควบคุมตนเอง	หมา ลา แพะ/เทคนิคการเล่านิทาน	1.**ขั้นนำเข้าสู่การพัฒนา** ผู้วิจัยเชิดหุ่น หมา ลา แพะ ให้เด็กดูทีละตัวและให้เด็กทายว่ามีสัตว์อะไรบ้าง ครูพูดต่อไป ว่าเด็กอยากทราบไหมค่ะว่าสัตว์ทั้งสามตัวนี้กำลังทำอะไรอยู่ ต่อไปนี้ครูจะเล่านิทานเรื่อง หมา แพะ ลา ให้เด็ก ๆ ฟัง ตั้งใจฟังให้ดีนะคะ 2. **ขั้นดำเนินการพัฒนา** ผู้วิจัยเล่านิทานเรื่องหมา ลา และแพครูสนทนากับเด็กว่า "แพะสีขาวมาถึงกลางสะพานก่อนแพะสีดำและแพะสีดำจะต้องทำอย่างไร แพะทั้งสองตัว จึงจะข้ามสะพานได้" ครูให้เด็กๆ

ครั้งที่	ความมีวินัย	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วิธีดำเนินการ
		3.เมื่อเด็กได้ฟังนิทานที่ครูเล่าแล้วเด็กสามารถแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง ได้		ช่วยกันตอบคำถาม 3. **ขั้นสรุป** เด็กและครูร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเรื่องราวในนิทาน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการควบคุมตนเองในการอดทน รอคอย เสียสละให้ผู้อื่นก่อน โดยใช้คำถามดังต่อไปนี้ -ทำไมหมาทั้งสองตัวจึงตกลง ไปในน้ำ - ทำไมลาทั้งสองตัวจึงไม่ สามารถเดินข้ามสะพานมาได้ - แพะสีขาว และแพะสีดำทำอย่างไรจึงจะ สามารถเดินข้ามสะพานมาได้ **4. ขั้นประเมินผล** 4.1 สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม 4.2 การสนทนาตอบคำถามของเด็ก 4.3 พฤติกรรมที่แสดงออกด้าน การควบคุมตนเองในอดทน อดกลั้น รอคอยจนกว่าจะถึงโอกาสของตน
4	ความรับผิดชอบ : เก็บอุปกรณ์ ของใช้ไว้ที่เดิมได้เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้	1. เพื่อให้เด็กรู้จักเก็บเก็บอุปกรณ์ ของใช้ไว้ที่เดิมได้เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้ 2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเก็บอุปกรณ์ ของใช้ไว้ที่เดิมได้เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้	ข่าวฟางจอมเหวี่ยง/ เทคนิคสถานการณ์จำลอง	**ขั้นนำ** ครูทักทาย และพูดคุยกับเด็ก ว่าใครทำความดีช่วยเหลือคุณพ่อคุณแม่ทำงานบ้างจากนั้นกล่าวชมเชยนักเรียนที่ทำความดีช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ และนักเรียนที่อยากจะช่วยเหลือพ่อแม่ในโอกาสต่อไป แล้วนำเด็กเข้าสู่กิจกรรมสถานการณ์จำลอง "เรื่องข้าวฟางจอมเหวี่ยง" **ขั้นดำเนินการ** ครูให้นักเรียนที่เตรียมตัวไว้ด้วงหน้า

ครั้งที่	ความมีวินัย	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วิธีดำเนินการ
				ออกมาแสดงสถานการณ์จำลอง เรื่อง ข้าวฟ่างจอมเหวี่ยง ครูพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับเรื่องของข้าวฟ่างกับการเก็บของเข้าที่ และเก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่น โดยเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ พูด และซักถาม ครูซักถามเด็ก ๆ ว่าใครเคยเก็บของเข้าที่และเก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่นบ้าง **ขั้นสรุป** เด็กและครูร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการเก็บอุปกรณ์ ของใช้ไว้ที่เดิมได้เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้ อีกทั้งถามคำถามเพื่อให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างการเก็บของเข้าที่ในที่ใดบ้าง ครูสรุปเพิ่มเติมโดยยกตัวอย่างการเข้าห้องสมุด เมื่อนักเรียนหยิบหนังสือจากชั้นหนังสือมาอ่านนั้น เมื่ออ่านเสร็จแล้วควรนำหนังสือไปเก็บที่เดิม เพื่อความเป็นระเบียบอีกทั้งลดภาระของคุณครูบรรณารักษ์อีกด้วย
5	ความรับผิดชอบ : ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด	1. ส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยด้านการรับผิดชอบ ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด 2. เพื่อฝึกเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยด้านการรับผิดชอบทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด		**ขั้นนำเข้าสู่การพัฒนา** ครูชูหุ่นมือวัว 2 ตัว วัวตัวหนึ่งมีลายบนตัว อีกตัวหนึ่งไม่มีลายบนตัว ครูสนทนากับเด็กว่า "เด็กลองช่วยกันตั้งชื่อวัวสองตัวนี้สิคะ" วันนี้ครูจะเล่านิทานเรื่องวัวแต้มกับวัวเผือกตั้งใจฟังให้ดีนะคะ **ขั้นดำเนินการ** ครูเล่านิทานเรื่องวัวแต้มกับวัวเผือกโดยใช้หุ่นมือวัวแต้มกับวัวเผือก

ครั้งที่	ความมีวินัย	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วิธีดำเนินการ
		3. เมื่อเด็กฟังนิทานที่ครูเล่าแล้วสามารถแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด		**ขั้นสรุป** เด็กและครูร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเรื่องราวในนิทาน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด โดยใช้คำถามดังต่อไปนี้ - ทำไมวัวเผือกจึงไม่โดนหนูเบียดด่า - ถ้าวัวแต้มต้องการให้หนูจุกใช้คำพูดที่ไพเราะ ไม่ถูกเพื่อนตี มันจะต้องทำอย่างไร - เด็ก ๆ สามารถรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตัวเองอย่างไรบ้าง **ขั้นประเมินผล** - สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม การสนทนาตอบคำถามของเด็ก - พฤติกรรมที่แสดงออกด้านการรับผิดชอบ ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
6	ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม : ปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง	1. ส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยด้านการปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง 2. เพื่อฝึกเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง 3. เมื่อเด็กได้ฟังนิทานที่ครูเล่าแล้วเด็กสามารถแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเกี่ยวกับการ	จีจี้ตรงเวลา/เทคนิคกรณีตัวอย่าง	**ขั้นนำเข้าสู่การพัฒนา** ครูนำแผนภูมิเนื้อเพลง "ตรงต่อเวลา" ให้เด็ก ๆ ดูและร้องให้เด็ก ๆ ฟังหนึ่งเที่ยว จากนั้นเด็กและครูร่วมกันร้องเพลงตรงต่อเวลาประกอบท่าทางแล้วสนทนากับเด็กถึงเนื้อหาในเพลง ครูเริ่มต้นเล่านิทานเรื่อง "จีจี้ตรงเวลา" โดยมีเนื้อหาดังนี้ **ขั้นดำเนินการ** ครูเล่ากรณีตัวอย่างเรื่องจีจี้ตรงเวลาให้นักเรียนฟัง

ครั้งที่	ความมีวินัย	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วิธีดำเนินการ
		ปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลงได้		**ขั้นสรุป** ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลดีของการปฏิบัติตามข้อตกลง และผลเสียที่จะเกิดขึ้น(เกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม : ปฏิบัติตามกติกาและข้อตกลง) โดยใช้ข้อมูลจากการตอบคำถามของนักเรียน เด็กและครูร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเรื่องราวในนิทานโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง โดยใช้คำถามดังนี้ - ทำไมน้องจีจี้จึงเป็นเด็กไม่ปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง - พี่ ๆ ของน้องจีจี้ให้บทเรียนกับน้องจีจี้อย่างไรบ้าง จึงสามารถเปลี่ยนนิสัยของจีจี้ได้ - เด็ก ๆ จะต้องปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเรียกว่าเป็นคนที่ปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง **ขั้นประเมินผล** - สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม - การสนทนาตอบคำถามของเด็ก - พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกด้านการปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง
7	ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม :ให้ความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น	1. ส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยด้านการให้ความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น	ห้องเรียนแห่งความสุข/เทคนิคกรณีตัวอย่าง	**ขั้นนำเข้าสู่การพัฒนา** ครูสนทนากับนักเรียนทั้งชั้นเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือ การปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง การไม่หยิบของของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นต้น

ครั้งที่	ความมีวินัย	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วิธีดำเนินการ
		2. เพื่อฝึกเด็กให้แสดงพฤติกรรมความมีวินัยด้านการให้ความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น 3. นักเรียนสามารถสร้างข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันได้		**ขั้นดำเนินการพัฒนา** 1. ครูนำภาพที่ 1 ขึ้นมาติดบนกระดานแล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น 2. ครูนำภาพที่ 2 ขึ้นมาติดบนกระดานแล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น 3. ครูให้นักเรียนดูภาพเปรียบเทียบทั้ง 2 ภาพ แล้วให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นและบอกถึงสภาพภายในห้องเรียนทั้ง 2 ภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้นและบอกถึงแนวทางการแก้ไข 4. ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 5- 6คน และให้ช่วยกันระดมความคิดว่า "ห้องเรียนแห่งความสุขควรเป็นอย่างไร" 5. ครูเขียนบนกระดานคำว่า "ห้องเรียนแห่งความสุขคือ....." และให้ผู้แทนของแต่ละกลุ่มออกมาเติมข้อความโดยไม่ให้ซ้ำกัน **ขั้นสรุป** 1.ครูให้นักเรียนวิเคราะห์ความคิดทั้งหมดและสรุปโดยเขียนสิ่งที่สำคัญและ ควรเร่งปฏิบัติ 3-4ประการ ใส่ลงบนแผนภูมิ และติดไว้ที่หน้าชั้นเพื่อเตือนความจำ 2. ครูให้นักเรียนอภิปรายว่าแต่ละหัวข้อมีประโยชน์อย่างไร และบอกวิธีการที่จะปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น รู้ว่าการกระทำของตนจะเกิดผลเสียต่อผู้อื่น หรือรู้สึกเป็นห่วงว่าผู้อื่นจะได้รับความเดือดร้อนหากตนละเลยที่จะปฏิบัติตามข้อตกลง และ

ครั้งที่	ความมีวินัย	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วิธีดำเนินการ
				รีบลงมือปฏิบัติตามที่คิดในทันที 3. ครูนำนักเรียนร้องเพลง "ห้องเรียนแห่งความสุข" เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนัก **ขั้นประเมินผล** 1. สังเกตจากความสนใจของนักเรียนในการเข้าร่วม กิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม การให้ความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น 2. สังเกตสภาพการณ์ภายในห้องเรียนโดยสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกด้านการให้ความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นและการสรุปของนักเรียน
8	ปัจฉิมนิเทศ	1. เพื่อให้นักเรียนสรุปทบทวนสิ่งที่ได้รับจากการพัฒนาความมีวินัย 2. เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่า และความสำคัญ ของความมีวินัย	ฉันทำได้/เทคนิคเกม	**ขั้นตอนการจัดกิจกรรม** 1. ผู้วิจัยอธิบายให้นักเรียนฟังในการทำกิจกรรมเกม ดังนี้ 1.1 ให้นักเรียนเข้าแถว ตอนลึก 2 แถว โดยแต่ละแถวให้มีจำนวนสมาชิกในแถวมีจำนวนเท่ากันทั้งสองแถว ถ้าแถวไหนขาด 1 คน ผู้วิจัยจะเป็นผู้เข้าไปยืนแทนให้เท่ากัน 1.2 ให้นักเรียนนับลำดับที่ตนยืนอยู่ทีละแถวจนครบทุกคน จากนั้นให้นักเรียนหันหลังชนกัน หันกลับมาเจอหน้ากันแล้วเปายิงชุบพร้อมกัน ทำแบบนี้จนครบทุกคู่ แล้วจะได้นักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เปายิงชุบชนะ กับกลุ่มที่เปายิงชุบแพ้

ครั้งที่	ความมีวินัย	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วิธีดำเนินการ
				1.3 ผู้วิจัยแจกกระดาษและปากกาให้นักเรียนกลุ่มละ 1 ชุด จากนั้นผู้วิจัยให้นักเรียนในกลุ่มช่วยกันตั้งชื่อกลุ่ม และเสนอรายชื่อสมาชิกในกลุ่มเพื่อทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากลุ่ม และเป็นเลขานุการกลุ่ม 1.4 ผู้วิจัยชี้แจงบทบาทหน้าที่ของหัวหน้ากลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และเลขานุการกลุ่ม ให้นักเรียนทราบ เพื่อสามารถปฏิบัติงานกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาจับฉลากหัวข้อสำหรับการปฏิบัติงานหน้าชั้นเรียนกลุ่มละ 2 หัวข้อ ซึ่งผู้วิจัยเตรียมไว้ทั้งหมด 3 หัวข้อ ดังนี้ หัวข้อที่ 1 จากที่นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความมีวินัย นักเรียนคิดว่าพฤติกรรมความมีวินัย มีอะไรบ้าง และมีผลดีอย่างไร พร้อมยกตัวอย่างประกอบอย่างน้อย 3 ตัวอย่าง หัวข้อที่ 2 จากที่นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความมีวินัย นักเรียนคิดว่า พฤติกรรมความไม่มีวินัย มีอะไรบ้าง มีผลดีและผลเสียอย่างไร พร้อมยกตัวอย่างประกอบอย่างน้อย 3 ตัวอย่าง หัวข้อที่ 3 จากที่นักเรียนได้เข้าร่วมการพัฒนาความมีวินัย นักเรียนคิดว่าสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร พร้อมยกตัวอย่างประกอบอย่างน้อย 3 ตัวอย่าง

ครั้งที่	ความมีวินัย	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วิธีดำเนินการ
				3. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม จากนั้นทำสรุปลงในกระดาษที่แจกให้ โดยผู้วิจัยจะให้คำปรึกษาและชี้แนะในกรณีที่นักเรียนต้องการความช่วยเหลือ เมื่อนักเรียนทำเสร็จแล้ว ผู้วิจัยขอตัวแทนกลุ่มออกมารายงานหน้าชั้นเรียน 4. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมหลังจากที่นักเรียนรายงานเสร็จแล้วทีละกลุ่ม และให้นักเรียนที่ฟังช่วยกันอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ จากนั้นผู้วิจัยสรุปการพัฒนาความมีวินัยและ กล่าวขอบคุณนักเรียนที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัย **การประเมินผล** 1. สังเกตจากความสนใจของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม 2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย เสนอความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
ครั้งที่ 1

ความมีวินัย ความสำคัญของความมีวินัย

ชื่อกิจกรรม มาเข้าแถวกันเถอะ

เทคนิคที่นำมาใช้ สถานการณ์จำลอง

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความสนุกสนานในการเริ่มต้นกิจกรรม
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของความมีระเบียบวินัย
3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีวินัยได้

สื่อการเรียนรู้

ขนมหรือลูกอมจำนวนครึ่งหนึ่งของนักเรียน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. **ขั้นนำเข้าสู่การพัฒนา**

1.1 ผู้วิจัยนำขนมหรือลูกอมจำนวนครึ่งหนึ่งของนักเรียนทั้งชั้นวางบนโต๊ะครูพร้อมกับพูดว่า "ใครอยากได้ขนมเหล่านี้ ให้ออกมาหยิบได้เลย"

1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม เช่น

- เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เป็นอย่างไร
- นักเรียนรู้สึกอย่างไร
- เพราะเหตุไรนักเรียนบางคนจึงไม่ได้ขนม และมีความรู้สึกอย่างไร
- เพราะเหตุไรนักเรียนบางคนจึงได้ขนม คนที่ได้รับขนมนั้น มีความรู้สึกอย่างไร
- นักเรียนรู้สึกอย่างไรบ้างต่อผู้ที่ไม่ได้รับขนม

2. **ขั้นดำเนินการพัฒนา**

2.1 ผู้วิจัยนำขนมจำนวนเท่ากับนักเรียนวางไว้บนโต๊ะ พร้อมทั้งถามนักเรียนว่า "ครูมีขนมมาให้นักเรียน ครูจะให้นักเรียนมาหยิบขนม นักเรียนลองช่วยกันคิดซิว่า เราจะหยิบขนมอย่างไรที่จะไม่ให้เกิดความวุ่นวาย และถ้าเกิดความวุ่นวายนักเรียนจะแก้ไขอย่างไร"

2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนออกมาหยิบขนมหรือลูกอมตามวิธีการที่เสนอแนะ เช่น ไม่แย่งกันและไม่แซงผู้อื่น เข้าแถวรับขนมอย่างเป็นระเบียบ พร้อมกับกล่าวชมเชยและให้ขนมเพิ่มแก่นักเรียนที่

ปฏิบัติตามคำแนะนำเพราะว่าเป็นเด็กที่มีวินัย รู้จักอดทน รอคอยจนกว่าจะถึงโอกาสของตน สำหรับผู้ที่ไม่ทำตามข้อตกลงให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะ เช่น ให้กลับมานั่งที่โดยไม่ได้รับขนม หรือให้ยืนต่อปลายแถวเพื่อรับขนม

2.3 ผู้วิจัยถามนักเรียนว่า "การออกมาหยิบขนมครั้งแรกแตกต่างกับครั้งที่สองอย่างไร" และ "นักเรียนรู้สึกอย่างไร"

2.4 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 10 คน เพื่อช่วยกันคิดหาวิธีเข้าแถวอย่างมีระเบียบ และสมาชิกในกลุ่มสาธิตการเข้าแถวของกลุ่มตัวเองที่คิดว่าเป็นระเบียบและรวดเร็วที่สุด พร้อมทั้งบอกให้นักเรียนสังเกต การเข้าแถวของตนเองและเพื่อนว่ามีปัญหาในเรื่องใดบ้าง เช่น

- ออกมาเข้าแถวช้าทำให้เพื่อนรอ
- การยืนไม่ตรงแถว
- การเข้าแถวแซงคิวคนอื่น ฯลฯ

3. **ขั้นสรุป**

ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปและบอกประโยชน์ของการเข้าแถวอย่างเป็นระเบียบทั้งต่อตนเองและสังคม และครูเขียนข้อสรุปของนักเรียนบนกระดานและให้นักเรียนอ่านข้อสรุปเหล่านั้นพร้อมกัน เพื่อเกิดความตระหนัก แล้วผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมว่าโรงเรียนเป็นสถานที่ให้การศึกษา และอบรมสั่งสอนนักเรียนทุกคน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ฝึกให้เป็นคนที่มีระเบียบวินัยและเป็นคนดี ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข คนที่มีระเบียบวินัยเป็นคนดี พ่อ แม่ ครู และเพื่อนๆ รักคนที่มีระเบียบวินัย คนที่มีระเบียบวินัยจะทำงานได้สำเร็จ เรียบร้อยและรวดเร็ว โรงเรียนของเราเป็นระเบียบเรียบร้อย เพราะทุกคนมีระเบียบวินัย และการที่เราเข้าแถวเพื่อรับบริการนั้นจะทำให้ไม่วุ่นวาย แต่ถ้าเมื่อใดเราวุ่นวายแย่งกันอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้

4. **การประเมินผล**

4.1 สังเกตจากความสนใจของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม เกี่ยวกับเคารพสิทธิ ของผู้อื่น มีความอดทนรอคอยได้

4.2 สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย เสนอความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียนเกี่ยวกับความมีวินัย

ที่มา : พัฒนาและปรับปรุงจาก " **คู่มือการจัดกิจกรรมและสื่อเพื่อการพัฒนาจิตพิสัยในระบบการเรียนการสอน ระดับประถมศึกษา**" ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. 2539 : 63.

คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
ครั้งที่ 2

ความมีวินัย	**การควบคุมตนเอง**: มีมารยาทในการฟังและพูด
ชื่อกิจกรรม	ทักทาย-เจรจา
เทคนิค	บทบาทสมมติ
เวลา	50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกผลดีของความมีวินัยด้านการควบคุมตนเอง มีมารยาทในการฟังและพูด
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกผลเสียของความไม่มีวินัยด้านการควบคุมตนเอง ไม่มีมารยาทในการฟังและพูด
3. เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาความมีวินัยด้านการควบคุมตนเอง สามารถพูดทักทายและสนทนาด้วยภาษาที่สุภาพได้

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารแสดงบทบาทสมมติ เรื่องของขวัญคุณตา จ้อยร่อยในเมืองจิ๋ว ผู้วิเศษแห่งห้องเรียน
2. ใบงาน จำนวน 4 แผ่น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

2. **ขั้นนำเข้าสู่การพัฒนา**

ผู้วิจัยและนักเรียนสนทนาหรืออ่านคำกลอนที่เน้นความสำคัญของคำพูด และให้นักเรียนอภิปรายถึงคำสุภาพที่ควรใช้มีอะไรบ้าง เช่น สวัสดีครับ ขอบคุณครับ ขอโทษครับ ขออนุญาตครับ และการกล่าวลา การใช้คำสุภาพให้เหมาะสมกับบุคคล กาลเทศะอย่างไรบ้าง ใช้แล้วจะเป็นอย่างไร

จากนั้นผู้วิจัยชี้แจงและทบทวนวัตถุประสงค์ของการพัฒนาความมีวินัยด้านการมีมารยาทในการฟังและพูด สามารถพูดทักทายและสนทนาด้วยภาษาที่สุภาพให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตรงกัน

2. **ขั้นดำเนินการพัฒนา**

2.1 สนทนากับนักเรียนเรื่องการแสดงบทบาทสมมติแบบไม่มีบท และขออาสาสมัครที่จะแสดงบทบาทสมมติ และนักเรียนที่เหลือให้เป็นผู้สังเกตการณ์

2.2 ผู้วิจัยแจกบทบาทสมมติให้นักเรียนพร้อมทั้งอ่านให้นักเรียนฟัง จากนั้นให้นักเรียนทำความเข้าใจและซักซ้อม เมื่อนักเรียนพร้อมผู้วิจัยจึงให้นักเรียนเริ่มแสดงบทบาทสมมติที่ได้รับ

2.3 เมื่อนักเรียนแสดงบทบาทสมมติจบ ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทลมมติ โดยมีคำถามดังต่อไปนี้

1.เมื่อแดงเข้าไปหาตากับยายแล้วยกมือไหว้ พร้อมกล่าวทักทายว่า "สวัสดีครับ"ตากับยายจะรู้สึกอย่างไร

2.เมื่อแดงเห็นตากับยายแล้วแดงไม่ยอมยกมือไหว้ตากับยายเลย ตากับยายจะรู้สึกอย่างไร

3.เมื่อจ้อยร่อยเป็นเด็กดี รู้จักขอโทษเมื่อทำผิดแล้วจ้อยร่อยได้ผลตอบแทนอย่างไร

กรณีที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมพึงประสงค์คือ มีการแสดงความคิดเห็นที่บ่งบอกว่าเป็นพฤติกรรมความมีวินัย สามารถควบคุมตนเอง มีมารยาทในการฟังและพูด ไม่คุย ผู้วิจัยจะให้ข้อมูลย้อนกลับและกล่าวคำชมเชยทันที แต่ถ้านักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยมีการแสดงความคิดเห็นที่บ่งบอกว่าเป็นพฤติกรรมความไม่มีวินัย ผู้วิจัยจะให้ข้อมูลย้อนกลับทันที

3. **ขั้นสรุป**

ผู้วิจัยร่วมกับนักเรียนช่วยกันสรุปเพื่อเป็นข้อปฏิบัติของนักเรียนว่าควรปฏิบัติอย่างไร ในการพูดทักทาย และมารยาทในการพูดแล้วนำมาสรุปตามที่นักเรียนเสนอแนะ

4. **ขั้นประเมินผล**

ผู้วิจัยประเมินผลการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักเรียนโดยการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออก ของนักเรียน

ที่มา : พัฒนาและปรับปรุงจาก " **คู่มือการจัดกิจกรรมและสื่อเพื่อการพัฒนาจิตพิสัยในระบบการเรียนการสอน ระดับประถมศึกษา**" ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. 2539 : 90 - 93.

ใบความรู้ บทบาทสมมติ
เรื่อง ทักทาย-เจรจา

เรื่องที่ 1

คำชี้แจง ให้นักเรียนช่วยกันแต่งเรื่องต่อไปนี้ให้จบ

ของขวัญคุณตา

แดงเป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ ถูกเลี้ยงมาอย่างตามใจ วันหนึ่งตากับยายส่งข่าวมาว่าจะมาเยี่ยมแดง พ่อแม่ของแดงดีใจมาก เพราะนาน ๆ ตากับยายจะมาเยี่ยมสักครั้ง

ตากับยายคิดถึงแดงมาก ใกล้วันเดินทางตาได้เตรียมของขวัญให้แดง เป็นเครื่องเล่นวีดีโอเกม ซึ่งแดงอยากได้มาตั้งนานแล้ว แต่พ่อไม่ยอมซื้อให้

เมื่อถึงวันเดินทาง พ่อแม่ของแดงแต่งตัวให้แดง แล้วไปรับตากับยายที่สถานีรถไฟ เมื่อแดงเห็นตากับยายก็ดีใจมาก เข้าไปหาตากับยายแล้วยกมือไหว้ พร้อมกล่าวทักทายว่า "สวัสดีครับ"

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(ให้นักเรียนช่วยกันต่อเรื่อง ว่าแดงจะเป็นอย่างไรต่อไป)

เรื่องที่ 2

คำชี้แจง ให้นักเรียนช่วยกันแต่งเรื่องต่อไปนี้ให้จบ

ของขวัญคุณตา

แดงเป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ ถูกเลี้ยงมาอย่างตามใจ วันหนึ่งตากับยายส่งข่าวมาว่าจะมาเยี่ยมแดง พ่อแม่ของแดงดีใจมาก เพราะนาน ๆ ตากับยายจะมาเยี่ยมสักครั้ง

ตากับยายคิดถึงแดงมาก ใกล้วันเดินทางตาได้เตรียมของขวัญให้แดง เป็นเครื่องเล่นวีดีโอเกม ซึ่งแดงอยากได้มาตั้งนานแล้ว แต่พ่อไม่ยอมซื้อให้

เมื่อถึงวันเดินทาง พ่อแม่ของแดงแต่งตัวให้แดง แล้วไปรับตากับยายที่สถานีรถไฟ เมื่อแดงเห็นตากับยายแล้วแดงไม่ยอมยกมือไหว้ตากับยายเลย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(ให้นักเรียนช่วยกันต่อเรื่อง ว่าแดงจะเป็นอย่างไรต่อไป)

เรื่องที่ 3

จ้อยร่อยในเมืองจิ๋ว

ในป่าแห่งหนึ่งมีเมืองเล็ก ๆ เมืองหนึ่ง สวยงามมาก ที่นี่อากาศอบอุ่นตลอดทั้งปี ไม่มีฤดูร้อนและฤดูหนาว ผู้คนที่นี่ตัวเล็กนิดเดียว แต่ทุกคนก็มีความสุข ยิ้มแย้มแจ่มใจ ทำงานกันอย่างแข็งขัน

เนื่องจากคนเมืองนี้ตัวเล็ก ๆ จึงมีนางฟ้าเฝ้าดูพฤติกรรมของจ้อยร่อยอยู่ตลอดเวลา วันหนึ่งจึงปรากฏกายขึ้นต่อหน้าจ้อยร่อย แล้วสอนจ้อยร่อยว่า "ถ้าหนูทำผิดหรือทำให้ใครเดือดร้อนแล้วหนูต้องขอโทษคนอื่นนะ"

วันหนึ่งจ้อยร่อยเผลอตัวไปแกล้งน้อง ทำให้น้องหกล้ม จ้อยร่อยนึกถึงคำสั่งของนางฟ้าแล้วจ้อยร่อยจึงขอโทษน้องทันที

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

นักเรียนช่วยกันคิดซิว่า เมื่อจ้อยร่อยเป็นเด็กดี รู้จักขอโทษเมื่อทำผิดแล้วจ้อยร่อยได้ผลตอบแทนอย่างไร ช่วยแต่งให้จบเรื่องนะคะ

เรื่องที่ 4
ผู้วิเศษแห่งห้องเรียน

นักเรียนเป็นเด็กดีมาก โอบอ้อมอารี ช่วยเหลือเพื่อนอยู่เสมอ เชื่อฟังคุณครู พ่อและแม่ ตั้งใจเรียนและเรียนเก่งมาก คืนวันหนึ่งขณะที่นักเรียนนอนหลับอยู่ได้ยินเสียงกระซิบที่หู เมื่อนักเรียนลืมตาขึ้น นักเรียนก็เห็นนางฟ้าองค์หนึ่งมาอยู่ใกล้เตียง นางฟ้าพูดว่า

"หนูเป็นเด็กดีมาก ฉันคอยดูหนูอยู่ตลอดเวลา เอาละฉันจะให้พรหนู หนูจะขอพรได้ 2 ข้อ"พูดจบนางฟ้าก็หายไปทันที

นักเรียนไม่เชื่อหูและตาตนเอง จึงคิดทดลองขอพรของนางฟ้าที่ให้ "โอม ฉันอยากได้ตุ๊กตานกบินได้" ทันใดนั้นเอง ตุ๊กตานกก็บินได้จริง นักเรียนไม่ทันระวังนกก็หายหนีออกไปทางช่องหน้าต่าง

ที่โรงเรียนตอนเช้านักเรียนเล่าให้เพื่อน ๆ ฟัง ไม่มีใครเชื่อเรื่องที่นักเรียนเล่า นักเรียนจึงคิดทดลองขอพรจากนางฟ้า จึงตั้งใจอธิษฐานว่าใครเป็นคนดี เมื่อผู้อื่นให้ของรู้จักกล่าวขอบคุณ

ขอให้ .....

.....

....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอให้นักเรียนคิดและแต่งเรื่องให้จบ ว่าควรให้พรเด็กดีที่รู้จักขอบคุณเช่นนี้อย่างไร และผลของพรที่ขอนั้นเป็นอย่างไร

คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
ครั้งที่ 3

ความมีวินัย **การควบคุมตนเอง** : อดทน อดกลั้น รอคอยจนกว่าจะถึงโอกาสของตน

ชื่อกิจกรรม หมา แพะ ลา

เทคนิค นิทาน

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการควบคุมตนเอง (อดทน อดกลั้น รอคอยจนกว่าจะถึงโอกาสของตน)
2. เพื่อฝึกเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการควบคุมตนเอง
3. เมื่อเด็กได้ฟังนิทานที่ครูเล่าแล้วเด็กสามารถแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเกี่ยวกับการควบคุมตนเองได้

สื่อการเรียนรู้

หุ่นมือ หมา แพะ ลา

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1.ขั้นนำเข้าสู่การพัฒนา

ผู้วิจัยเชิดหุ่น หมา ลา แพะ ให้เด็กดูทีละตัว และให้เด็กทายว่ามีสัตว์อะไรบ้าง ครูพูดต่อไปว่าเด็กอยากทราบไหมค่ะว่าสัตว์ทั้งสามตัวนี้กำลังทำอะไรอยู่ ต่อไปนี้ครูจะเล่านิทานเรื่อง หมา แพะ ลา ให้เด็ก ๆ ฟัง ตั้งใจฟังให้ดีนะคะ

2. ขั้นดำเนินการพัฒนา

ผู้วิจัยเล่านิทานเรื่องหมา ลา และแพะดังนี้

ณ ทุ่งหญ้าแห่งหนึ่งที่เขียวขจี อุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำสายหนึ่งไหลผ่าน แม่น้ำสายนี้กว้างและเชี่ยว มีสะพานเพียงสะพานเดียวทอดข้าม สะพานนี้ยาวและแคบจนไม่สามารถเดินสวนกันได้ สองฟากฝั่งแม่น้ำเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์นานาชนิด

วันหนึ่งมีหมาสองตัวตัวหนึ่งสีขาว ตัวหนึ่งสีดำต่างจะข้ามสะพาน หมาทั้งสองเดินมาพบกันที่กลางสะพานพอดี และไม่อาจเดินผ่านกันไปได้เพราะสะพานแคบมาก ทั้งสองต่างต้องการจะข้ามไปก่อน หมาสีดำร้องบอกว่า "เจ้าหมาสีขาวถอยหลังไปให้ข้าไปก่อน" หมาสีขาวก็ร้อง

ตอบไปว่า "เจ้าหมาสีดำถอยกลับไปให้ข้าไปก่อน" หมาสีดำไม่ยอมถอย หมาสีขาวก็ไม่ยอมถอย หมาสีดำเห่าคำราม หมาสีขาวอ้าปากกว้างเห็นเขี้ยวแหลมคม หมาสีดำกระโจนเข้ากัดหมาสีขาว ทั้งสู้ต่อสู้กันบนสะพานแคบ ๆ จนกระทั่งตกลงไปในน้ำทั้งคู่ น้ำข้างล่างสะพานที่ไหลเชี่ยวกราด พัดหมาทั้งสองหายไปทันที

ต่อมาอีกวันหนึ่งมีลาสองตัวจะข้ามสะพานนี้ ลาตัวหนุ่มสีดำ ลาตัวแก่สีขาว ต่างก็ยืนอยู่คนละฟากฝั่ง ลาสีขาวร้องบอกไปว่า "น้องลาสีดำ ขอเชิญน้องข้ามมาก่อน" ลาสีดำได้ยินดังนั้นก็ร้องตอบกลับไปว่า "ลาสีขาว ขอเชิญพี่ข้ามมาก่อนเถิด" ลาทั้งสองต่างไม่ยอมข้าม ต่างก็ยืนรอให้อีกฝ่ายหนึ่งข้ามมาก่อนจนกระทั่งตะวันตกดิน ลาทั้งสองก็ยังไม่ยอมข้ามสะพาน

อีกหนึ่งวันต่อมา มีแพะสีขาวกับสีดำจะข้ามสะพาน แพะสองตัวพบกันบนสะพาน แพะสีขาวเดินเร็วกว่าไปถึงกลางสะพานก่อน

ครูสนทนากับเด็กว่า "แพะสีขาวมาถึงกลางสะพานก่อนแพะสีดำ และแพะสีดำจะต่องทำอย่างไร แพะทั้งสองตัวจึงจะข้ามสะพานได้" ครูให้เด็ก ๆ

3. **ขั้นสรุป**

เด็กและครูร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเรื่องราวในนิทาน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการควบคุมตนเองในการอดทน รอคอย เสียสละให้ผู้อื่นก่อน โดยใช้คำถามดังต่อไปนี้

- ทำไมหมาทั้งสองตัวจึงตกลงไปในน้ำ
- ทำไมลาทั้งสองตัวจึงไม่สามารถเดินข้ามสะพานมาได้
- แพะสีขาว และแพะสีดำทำอย่างไรจึงจะสามารถเดินข้ามสะพานมาได้

4. **ขั้นประเมินผล**

4.4 สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม

4.5 การสนทนาตอบคำถามของเด็ก

4.6 พฤติกรรมที่แสดงออกด้านการควบคุมตนเอง

ที่มา : พัฒนาและปรับปรุงจาก " **รูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยในการทำงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่** 1-6" ของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2531 : 90 - 93.

คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
ครั้งที่ 4

ความมีวินัย **ความรับผิดชอบ** : เก็บอุปกรณ์ ของใช้ไว้ที่เดิมได้เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้

ชื่อกิจกรรม "ข้าวฟ่างจอมเหวี่ยง"

เทคนิค สถานการณ์จำลอง

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เด็กรู้จักเก็บเก็บอุปกรณ์ ของใช้ไว้ที่เดิมได้เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้
2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเก็บอุปกรณ์ ของใช้ไว้ที่เดิมได้เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้

สื่อการเรียนรู้

สถานการณ์จำลองเรื่อง "ข้าวฟ่างจอมเหวี่ยง"

เนื้อหา

ความมีวินัยในเรื่องของการเก็บอุปกรณ์ ของใช้ไว้ที่เดิมได้เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้เป็นพฤติกรรมที่เด็ก ๆ ควรรู้จัก และฝึกปฏิบัติให้เป็นนิสัย เพราะการปฏิบัติดังกล่าวจะช่วยให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีวินัยมีความรับผิดชอบ และยังเป็นการฝึกตนเองให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า ในชีวิตประจำวัน การอยู่ร่วมกันในสังคม ความมีวินัยเป็นเรื่องหนึ่งที่สังคมต้องการและยอมรับให้เกิดการปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทาย และพูดคุยกับเด็ก ว่าใครทำความดีช่วยเหลือคุณพ่อคุณแม่ทำงานบ้าง จากนั้นกล่าวชมเชยนักเรียนที่ทำความดีช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ และนักเรียนที่อยากจะช่วยเหลือพ่อแม่ในโอกาสต่อไป แล้วนำเด็กเข้าสู่กิจกรรมสถานการณ์จำลอง "เรื่องข้าวฟ่างจอมเหวี่ยง"

ขั้นดำเนินการ

ครูให้นักเรียนที่เตรียมตัวไว้ล่วงหน้าออกมาแสดงสถานการณ์จำลอง เรื่องข้าวฟ่างจอมเหวี่ยง โดยมีสถานการณ์ดังนี้

คุณครู เล่าและนักเรียนแสดงสถานการณ์จำลอง

คุณครู เด็กชายข้าวฟ่างมีฉายาว่า "ข้าวฟ่างจอมเหวี่ยง" เพราะเวลากลับจากโรงเรียนข้าวฟ่างก็เหวี่ยงกระเป๋านักเรียนไป.....วื้บ เวลาที่ถอดถุงเท้า ข้าวฟ่างก็เหวี่ยงถุงเท้าไป..วื้บ เวลาที่เล่นของเล่นเบื่อแล้ว ข้าวฟ่างก็เหวี่ยงของเล่นไป..วื้บ ขนาดอยู่ที่โรงเรียน ข้าวฟ่างยังชอบเล่นเหวี่ยงแชนเลย ตามปกติข้าวฟ่างนั้นเป็นเด็กเรียนดีเขามักจะตอบคำถามคุณครูได้ทุกคำถาม

คุณครู วันนี้คุณครูอยากถามนักเรียนว่า "เด็ก ๆ เคยช่วยคุณแม่ทำอะไรกันบ้างคะ"

หนูนิด ยกมือขึ้นก่อนใคร จึงได้ตอบคุณครูเป็นคนแรก "หนูนิดเคยช่วยคุณแม่เช็ดจานค่ะ"

โตโต้ ยกมือและพูดว่า "โตโต้เคยช่วยคุณแม่ถูบ้านครับ"

ป๊อป ยกมือและตอบคุณครูเสียงดังฟังชัด พูดว่า "ป๊อปเคยช่วยคุณแม่ให้อาหารแมวครับ"

ข้าวฟ่าง นั่งนิ่ง ๆ

คุณครู ข้าวฟ่างอยากตอบคุณครูบ้าง แต่ก็นึกอะไรไม่ออกเลย เพราะสิ่งที่เคยทำก็มีแต่เหวี่ยงเหวี่ยง แล้วก็เหวี่ยง เมื่อกลับถึงบ้านเหตุการณ์จึงเปลี่ยนแปลงไป

ข้าวฟ่าง ทำท่าเก็บกระเป๋านักเรียนอย่างเรียบร้อย ถอดถุงเท้าออก แล้วก็นำไปใส่ไว้ในตระกร้าอย่างเรียบร้อย เล่นของเล่นแล้วก็เก็บเข้าที่อย่างเรียบร้อย

คุณครู เมื่อคุณแม่กลับมาถึงบ้านจึงแปลกใจมาก

คุณแม่ "โอ้โฮ วันนี้บ้านดูเป็นระเบียบดีจัง"

ข้าวฟ่าง เข้าไปกอดคุณแม่และกล่าวอย่างภาคภูมิใจว่า "ข้าวฟ่างอยากช่วยคุณแม่เก็บของให้เรียบร้อยเพราะข้าวฟ่างรักคุณแม่ครับ"

ครูพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับเรื่องของข้าวฟ่างกับการเก็บของเข้าที่ และเก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่น โดยเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ พูด และซักถาม ครูซักถามเด็ก ๆ ว่า ใครเคยเก็บของเข้าที่และเก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่นบ้าง

ขั้นสรุป

เด็กและครูร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการเก็บอุปกรณ์ ของใช้ไว้ที่เดิมได้เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้ อีกทั้งถามคำถามเพื่อให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างการเก็บของเข้าที่ในที่ใดบ้าง ครูสรุปเพิ่มเติมโดยยกตัวอย่างการเข้าห้องสมุด เมื่อนักเรียนหยิบหนังสือจากชั้นหนังสือมาอ่านนั้น เมื่ออ่านเสร็จแล้วควรนำหนังสือไปเก็บที่เดิม เพื่อความเป็นระเบียบอีกทั้งลดภาระของคุณครูบรรณารักษ์อีกด้วย

ขั้นประเมินผล

- สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม พฤติกรรมความตั้งใจและใส่ใจในการเข้าร่วมกิจกรรม และการสนทนาตอบคำถามของนักเรียน

จากหนังสือนิทานเรื่อง "ข้าวฟ่างจอมเหวี่ยง" (ภัทรวลี นิ่มนวล : ผู้แต่ง)

คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
ครั้งที่ 5

ความมีวินัย **ความรับผิดชอบ** : ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด

ชื่อกิจกรรม วัวแต้มกับวัวเผือก

เทคนิค การเล่านิทาน

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยด้านการรับผิดชอบ ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
2. เพื่อฝึกเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยด้านการรับผิดชอบทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
3. เมื่อเด็กฟังนิทานที่ครูเล่าแล้วสามารถแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเกี่ยวกับความรับผิดชอบทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด

สื่อการเรียนรู้

- หุ่นมือวัวแต้ม
- หุ่นมือวัวเผือก

เนื้อหา

ความมีวินัยในเรื่องของการทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด เป็นพฤติกรรมที่เด็ก ๆ ควรรู้จัก และฝึกปฏิบัติให้เป็นนิสัย เพราะในชีวิตประจำวัน การอยู่ร่วมกันในสังคม ความมีวินัยเป็นเรื่องหนึ่งที่สังคมต้องการและยอมรับให้เกิดการปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำเข้าสู่การพัฒนา

ครูชูหุ่นมือวัว 2 ตัว วัวตัวหนึ่งมีลายบนตัว อีกตัวหนึ่งไม่มีลายบนตัว ครูสนทนากับเด็กว่า "เด็กลองช่วยกันตั้งชื่อวัวสองตัวนี้สิคะ" วันนี้ครูจะเล่านิทานเรื่องวัวแต้มกับวัวเผือกตั้งใจฟังให้ดีนะคะ

ขั้นดำเนินการ

กาลครั้งหนึ่งมีวัวอยู่ 2 ตัวตัวหนึ่งชื่อแต้ม วัวแต้มมีหนูจุกเป็นเจ้าของ ส่วนวัวเผือกเป็นวัวของหนูเปีย ทุก ๆ เช้าหนูจุกจะพาเจ้าแต้มไปกินเหล้าที่ทุ่งนา ส่วนเปียก็จะพาเจ้าเผือกไปกินหญ้าที่ทุ่งนาเมือนกัน วันนี้ก็เช่นกันเจ้าเผือกกับหนูเปียมาถึงทุ่งนา หนูเปียบอกกับเจ้าเผือกว่า " เผือกเจ้าไปหาหญ้า

กินตามสบายนะตรงใหนมีหญ้าอ่อน ๆ อร่อยเจ้าก็ไปกินให้อิ่ม ฉันจะนั่งรอตรงต้นไม้นี่นะ ถ้าได้ยินเสียงกริ่งก็รีบกลับมา" เจ้าเผือกผงกหัวรับ แต่ยังไม่ทันจะไปก็ได้ยินเสียงหนูจุกและเจ้าแต้มดังแต่ไกล " โธ่เอ๋ย ไอ้แต้มเดินให้มันเร็ว ๆ หน่อยสิ มัวแต่ไถลเวะไปเวะมาอยู่นั่นแหละ เดี๋ยวสายแดดก็ร้อนหรอก" เจ้าแต้มร้องเสียงดังและพยายามเดินฝืนตัวไม่ยอมเดินตามแรงลากของหนูจุก หนูจุกโมโหจึงเอาแส้ฟาดเข้าที่สะโพกเจ้าแต้มเจ็บมากจึงเดินตามหนูจุก หนูจุกสงสัยว่าเปียทำไมไม่เห็นต้องดุด่าเจ้าเผือกเลยจึงเข้ามาขอคำแนะนำ ส่วนแต้มก็กำลังคุยกับเผือกว่า "ทำไมเผือกไม่เห็นโดนเจ้านายดุ ด่า เฆี่ยน ตีอย่างตนเลย" ซึ่งเผือกก็อธิบายให้ฟังว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะตนเองนั้นไม่ดื้อ และรู้จักหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบว่าในแต่ละวันต้องทำอะไรบ้าง ทุกคนต้องทำงาน ทันใดนั้นหนูเปียก็สั่นกระดิ่งเรียกเจ้าเผือกและเจ้าเผือกก็รีบไปในทันที เจ้าแต้มคิดถึงคำพูดของเจ้าเผือก ทันใดนั้นเองหนูจุกก็เรียกเจ้าแต้ม ถ้าเด็ก ๆ เป็นเจ้าแต้มเด็กควรปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะเรียกว่าเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ

ขั้นสรุป

เด็กและครูร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเรื่องราวในนิทาน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด โดยใช้คำถามดังต่อไปนี้

- ทำไมวัวเผือกจึงไม่โดนหนูเปียด่า
- ถ้าวัวแต้มต้องการให้หนูจุกใช้คำพูดที่ไพเราะ ไม่ถูกฆี่ยนตี มันจะต้องทำอย่างไร
- เด็ก ๆ สามารถรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตัวเองอย่างไรบ้าง

ขั้นประเมินผล

- สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม
- การสนทนาตอบคำถามของเด็ก
- พฤติกรรมที่แสดงออกด้านการรับผิดชอบ ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด

คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
ครั้งที่ 6

ความมีวินัย **ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม** : ปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง

ชื่อกิจกรรม จีจี้ตรงเวลา

เทคนิค กรณีตัวอย่าง

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยด้านการปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง
2. เพื่อฝึกเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง
3. เมื่อเด็กได้ฟังนิทานที่ครูเล่าแล้วเด็กสามารถแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลงได้

สื่อการเรียนรู้

- เพลง "ตรงต่อเวลา"
- หุ่นมือ
- เสื้อผ้าชุดแต่งกายของตัวละคร

เนื้อหา

ความมีวินัยในเรื่องการปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง เป็นพฤติกรรมที่เด็ก ๆ ควรฝึกปฏิบัติให้เป็นนิสัย เพราะในชีวิตประจำวัน การอยู่ร่วมกันในสังคม ความมีวินัยเป็นเรื่องหนึ่งที่สังคมต้องการและยอมรับให้เกิดการปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำเข้าสู่การพัฒนา

ครูนำแผนภูมิเนื้อเพลง "ตรงต่อเวลา" ให้เด็ก ๆ ดูและร้องให้เด็ก ๆ ฟังหนึ่งเที่ยว จากนั้นเด็กและครูร่วมกันร้องเพลงตรงต่อเวลาประกอบท่าทางแล้วสนทนากับเด็กถึงเนื้อหาในเพลง ครูเริ่มต้นเล่านิทานเรื่อง "จีจี้ตรงเวลา" โดยมีเนื้อหาดังนี้

ขั้นดำเนินการ

ณ เมืองแห่งหนึ่งมีครอบครัวแสนสุขประกอบด้วยคุณพ่อ คุณแม่ และลูกทั้งสี่คน คือ พี่หนึ่ง พี่สอง พี่สาม และน้องจีจี้ น้องจีจี้เป็นน้องคนสุดท้องที่แสนสบาย มีพี่ ๆ คอยช่วยเหลือทุกอย่าง ดังนั้นน้องจีจี้จึงเป็นคนทำอะไรชักช้า ไม่เอาใจใส่ต่อหน้าที่ ตื่นนอนก็สาย ทำอะไรก็ไม่ทันพี่ ๆ ที่เป็นคนขยัน มีความกระตือรือร้นในการไปโรงเรียน

อยู่มาวันหนึ่งพี่ ๆ จึงปรึกษาวิธีแก้ไขนิสัยของน้องจีจี้เสียใหม่ เพื่อที่จะให้น้องจีจี้เป็นคนตรงต่อเวลา จึงบอกกับน้องจีจี้ว่า "พรุ่งนี้เป็นวันเสาร์เราจะไปเที่ยวสวนสนุกกัน ที่นั่นมีของเล่นมากมายและก็มีขนม ไอศกรีมที่มีรสอร่อย ๆ ขายด้วย แต่พวกเราจะต้องตื่นกันแต่เช้าสักหน่อย เพราะสวนสนุกอยู่ไกลจากบ้านของพวกเรามาก ดังนั้นจะต้องตื่นกันตั้งแต่ตีห้า ถ้าใครตื่นช้าละก็ไม่ได้ไปแน่" ทุกคนต่างก็รับคำสัญญา

เช้าวันรุ่งขึ้นน้องจีจี้ตื่นขึ้นมาเป็นเวลา 9.00 นาฬิกา น้องจีจี้คิดในใจว่า ถึงอย่างไรพี่ ๆ ก็ต้องรอตนเองแน่ จึงเปิดประตูออกไปตะโกนเรียกหาพี่ ๆ " พี่หนึ่ง พี่สอง พี่สาม" แต่เงียบไม่มีใครตอบ น้องจีจี้ชักใจคอไม่ดี ทันใดนั้นเองน้องจีจี้ก็มองเห็นกระดาษแผ่นหนึ่งติดอยู่ที่หน้าประตู เขียนไว้ว่า "นัดกันตีห้า ใครช้าอด เฝ้าบ้านเอาไว้ แล้วจะกลับมา" น้องจีจี้รู้สึกเหงาและสำนึกผิด จากวันนั้นน้องจีจี้ก็เปลี่ยนนิสัยใหม่ โดย... ครูสนทนากับเด็กว่า ถ้าเด็ก ๆ เป็นน้องจีจี้ เด็ก ๆ จะต้องทำอย่างไรบ้างจึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลง เป็นคนตรงต่อเวลา และผลของการไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มและการไม่ตรงต่อเวลาเป็นอย่างไรบ้าง ต่อไปนี้ครูจะให้เด็ก ๆ ทุกคนช่วยกันคิด

ขั้นสรุป

ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลดีของการปฏิบัติตามข้อตกลง และผลเสียที่จะเกิดขึ้น (เกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม : ปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง) โดยใช้ข้อมูลจากการตอบคำถามของนักเรียน

เด็กและครูร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเรื่องราวในนิทานโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง โดยใช้คำถามดังนี้

- ทำไมน้องจีจี้จึงเป็นเด็กไม่ปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง
- พี่ ๆ ของน้องจีจี้ให้บทเรียนกับน้องจีจี้อย่างไรบ้าง จึงสามารถเปลี่ยนนิสัยของจีจี้ได้
- เด็ก ๆ จะต้องปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเรียกว่าเป็นคนที่ปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง

ขั้นประเมินผล

- สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม
- การสนทนาตอบคำถามของเด็ก
- พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกด้านการปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง

เพลง ตรงต่อเวลา

ติ๊กตอก ติ๊กตอก ติ๊กตอก ตรงต่อเวลา พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา

ตรง ตรง ตรงเวลา พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา

ติ๊กตอก ติ๊กตอก ติ๊กตอก ติ๊กตอก ติ๊กตอก ติ๊กตอก

คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
ครั้งที่ 7

ความมีวินัย **ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม** :ให้ความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น

ชื่อกิจกรรม ห้องเรียนแห่งความสุข

เทคนิค กรณีตัวอย่าง

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยด้านการให้ความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น
2. เพื่อฝึกเด็กให้แสดงพฤติกรรมความมีวินัยด้านการให้ความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น
3. นักเรียนสามารถสร้างข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันได้

สื่อการเรียนรู้

1. รูปภาพห้องเรียนที่วุ่นวายไม่เป็นระเบียบ
2. รูปภาพห้องเรียนที่เป็นระเบียบน่าเรียน
3. แผนภูมิเพลง "ห้องเรียนแห่งความสุข"

แนวคิด

ความมีวินัยในเรื่องการปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง เป็นพฤติกรรมที่เด็ก ๆ ควรฝึกปฏิบัติให้เป็นนิสัย เพราะในชีวิตประจำวัน การอยู่ร่วมกันในสังคม ความมีวินัยเป็นเรื่องหนึ่งที่สังคมต้องการและยอมรับให้เกิดการปฏิบัติ การสร้างข้อตกลงและปฏิบัติตามข้อตกลงช่วยให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำเข้าสู่การพัฒนา

ครูสนทนากับนักเรียนทั้งชั้น เกี่ยวกับการให้ความร่วมมือ การปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง การไม่หยิบของของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นต้น

ขั้นดำเนินการพัฒนา

1. ครูนำภาพที่ 1 ขึ้นมาติดบนกระดาน แล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น
2. ครูนำภาพที่ 2 ขึ้นมาติดบนกระดาน แล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น
3. ครูให้นักเรียนดูภาพเปรียบเทียบทั้ง 2 ภาพ แล้วให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นและ

บอกถึงสภาพภายในห้องเรียนทั้ง 2 ภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้น และบอกถึงแนวทางการแก้ไข

4. ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 5- 6คน และให้ช่วยกันระดมความคิดว่า "ห้องเรียนแห่งความสุขควรเป็นอย่างไร"

5. ครูเขียนบนกระดานดำว่า "ห้องเรียนแห่งความสุขคือ....." และให้ผู้แทนของแต่ละกลุ่มออกมาเติมข้อความโดยไม่ให้ซ้ำกัน

ขั้นสรุป

1. ครูให้นักเรียนวิเคราะห์ความคิดทั้งหมดและสรุปโดยเขียนสิ่งที่สำคัญและ ควรเร่งปฏิบัติ 3-4ประการ ใส่ลงบนแผนภูมิ และติดไว้ที่หน้าชั้นเพื่อเตือนความจำ

2. ครูให้นักเรียนอภิปรายว่าแต่ละหัวข้อมีประโยชน์อย่างไร และบอกวิธีการที่จะปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น รู้ว่าการกระทำของตนจะเกิดผลเสียต่อผู้อื่น หรือรู้สึกเป็นห่วงว่าผู้อื่นจะได้รับความเดือดร้อนหากตนละเลยที่จะปฏิบัติตามข้อตกลง และรีบลงมือปฏิบัติตามที่คิดในทันที

3. ครูนำนักเรียนร้องเพลง "ห้องเรียนแห่งความสุข" เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนัก

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม การให้ความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น
2. สังเกตสภาพการณ์ภายในห้องเรียน โดยสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกด้านการให้ความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น และการสรุปของนักเรียน

ที่มา : พัฒนาและปรับปรุงจาก " **คู่มือการจัดกิจกรรมและสื่อเพื่อการพัฒนาจิตพิสัยในระบบการเรียนการสอน ระดับประถมศึกษา**" ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. 2539 : 63 - 73.

เพลงห้องเรียนแห่งความสุข

เนื้อร้อง โดย บัว บัวบูชา
ทำนอง ชื่นรัก

ห้องเรียน แสนรื่นรมย์
น่าชม สวยเรียบงาม
ทุกคนอ่อนหวาน เบิกบานแสนสุขใจ
พวกเราชอบคิดค้น สุขล้นร่วมสรรค์สร้าง
ช่วยเหลือกันทุกทาง มิปล่อยวางให้หมองหม่น
รวมพลังกันเกลียวกลม อบรมกันด้วยใจ
มุ่งหมายให้ความสุข เป็นของเรา

คู่มือพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
ครั้งที่ 8

ความมีวินัย ปัจฉิมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม ฉันทำได้

เทคนิค เกม

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนสรุปทบทวนสิ่งที่ได้รับจากการพัฒนาความมีวินัย
2. เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่า และความสำคัญของความมีวินัย

สื่อการเรียนรู้

กระดาษ และปากกา

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ผู้วิจัยอธิบายให้นักเรียนฟังในการทำกิจกรรมเกม ดังนี้

1.1 ให้นักเรียนเข้าแถว ตอนลึก 2 แถว โดยแต่ละแถวให้มีจำนวนเสมาชิกในแถวมีจำนวนเท่ากันทั้งสองแถว ถ้าแถวไหนขาด 1 คน ผู้วิจัยจะเป็นผู้เข้าไปยืนแทนให้เท่ากัน

1.2 ให้นักเรียนนับลำดับที่ตนยืนอยู่ทีละแถวจนครบทุกคน จากนั้นให้นักเรียนหันหลังชนกัน หันกลับมาเจอหน้ากันแล้วเปายิงซุบพร้อมกัน ทำแบบนี้จนครบทุกคู่ แล้วจะได้นักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เปายิงซุบชนะ กับกลุ่มที่เปายิงซุบแพ้

1.3 ผู้วิจัยแจกกระดาษและปากกาให้นักเรียนกลุ่มละ 1 ชุด จากนั้นผู้วิจัยให้นักเรียนในกลุ่มช่วยกันตั้งชื่อกลุ่ม และเสนอรายชื่อสมาชิกในกลุ่มเพื่อทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากลุ่ม และเป็นเลขานุการกลุ่ม

1.4 ผู้วิจัยชี้แจงบทบาทหน้าที่ของ หัวหน้ากลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และเลขานุการกลุ่ม ให้นักเรียนทราบ เพื่อสามารถปฏิบัติงานกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาจับฉลากหัวข้อสำหรับการปฏิบัติงานหน้าชั้นเรียนกลุ่มละ 2 หัวข้อ ซึ่งผู้วิจัยเตรียมไว้ทั้งหมด 4 หัวข้อ ดังนี้

หัวข้อที่ 1 จากที่นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความมีวินัย นักเรียนคิดว่าพฤติกรรมความมีวินัย มีอะไรบ้าง และมีผลดีอย่างไร พร้อมยกตัวอย่างประกอบอย่างน้อย 3 ตัวอย่าง

หัวข้อที่ 2 จากที่นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความมีวินัย นักเรียนคิดว่า พฤติกรรมความไม่มีวินัย มีอะไรบ้าง มีผลดีและผลเสียอย่างไร พร้อมยกตัวอย่างประกอบอย่างน้อย 3 ตัวอย่าง

หัวข้อที่ 3 นักเรียนคิดว่า ความสำคัญของความมีวินัย มีอะไรบ้าง พร้อมยกตัวอย่างประกอบ 3 ตัวอย่าง

หัวข้อที่ 4 จากที่นักเรียนได้เข้าร่วมการพัฒนาความมีวินัย นักเรียนคิดว่าสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร พร้อมยกตัวอย่างประกอบอย่างน้อย 3 ตัวอย่าง

3. เมื่อนักเรียนจับฉลากหัวข้อครบแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนอ่านหัวข้อฉลากที่จับได้ให้เพื่อนๆ ฟังหน้าชั้นเรียนอีกครั้ง จากนั้นผู้วิจัยทบทวนบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานให้นักเรียนฟังเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและสามารถปฏิบัติงานได้

4. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม จากนั้นทำสรุปลงในกระดาษที่แจกให้ โดยผู้วิจัยจะให้คำปรึกษาและชี้แนะในกรณีที่นักเรียนต้องการความช่วยเหลือ เมื่อนักเรียนทำเสร็จแล้ว ผู้วิจัยขอตัวแทนกลุ่มออกมารายงานหน้าชั้นเรียน

5. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมหลังจากที่นักเรียนรายงานเสร็จแล้วทีละกลุ่ม และให้นักเรียนที่ฟังช่วยกันอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ จากนั้นผู้วิจัยสรุปการพัฒนา ความมีวินัย และกล่าวขอบคุณนักเรียนที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัย

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย เสนอความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

คำชี้แจง

แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ประกอบด้วย ได้แก่

1. พฤติกรรมการควบคุมตนเอง 6 ข้อ
2. พฤติกรรมความรับผิดชอบ 6 ข้อ
3. พฤติกรรมการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม 6 ข้อ

พฤติกรรมการความมีวินัย หมายถึง การที่เด็กแสดงความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และปฏิบัติตนไปในทางที่ถูกต้องอย่างมีเหตุผล ประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้

1. พฤติกรรมการควบคุมตนเอง ได้แก่
   1.1 มีมารยาทในการฟังและพูด
   1.2 อดทน อดกลั้น รอคอยจนกว่าจะถึงโอกาสของตน
2. พฤติกรรมความรับผิดชอบได้แก่
   2.1 เก็บอุปกรณ์ ของใช้ไว้ที่เดิมได้เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้
   2.2 ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
3. พฤติกรรมการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม ได้แก่
   3.1 ปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง
   3.2 ให้ความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น

แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 เป็นการบันทึกทั้งในรูปแบบของความถี่ (จำนวนครั้ง) และระดับคุณภาพของพฤติกรรมจัดเป็น 3 ระดับคะแนน คือ 2 , 1 และ 0

เวลาที่ใช้ในการสังเกต การสังเกตครั้งนี้จะกระทำสัปดาห์ละ 1 ครั้ง รวมการสังเกตทั้งหมดจำนวน 5 ครั้ง

ครั้งที่ 1 ช่วงเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ในช่วงการจัดกิจกรรมเสรี โดยการจัดกิจกรรมเล่นเสรีแบบปกติ 1 สัปดาห์ ๆ ละ 3วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี ซึ่งในวันสุดท้ายของสัปดาห์ คือวันพฤหัสบดี จะทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วง

ชั้นที่ 1 เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานของสัปดาห์ โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน จะทำการสังเกตและบันทึกการสังเกตในขั้นดำเนินกิจกรรมในช่วงเวลา 09.20-10.10น. รวมสังเกตครั้งละ 50 นาที

ครั้งที่ 2 – ครั้งที่ 5 ช่วงดำเนินการทดลองด้วยการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน เกม สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ และกรณีตัวอย่างในช่วงกิจกรรมเล่นเสรี เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ ๆ ละ 2 วัน ได้แก่ วันอังคาร และวันพฤหัสบดี ในวันพฤหัสบดีทำการสังเกต และบันทึกพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนด้วยแบบสังเกตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน จะทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเวลา 09.20-10.10 น. รวมการสังเกตครั้งละ 50 นาที

ข้อปฏิบัติในการบันทึกการสังเกต

1. เขียนชื่อผู้สังเกต ชื่อผู้ถูกสังเกต (นักเรียน) วัน เดือน ปี ที่ทำการสังเกต
2. ผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน ทำการสังเกตพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกันโดยสังเกตเด็กทีละกลุ่ม ๆ ละ 6 คน เป็นรายบุคคล
3. เวลาที่ใช้ในการสังเกตในแต่ละครั้งรวมกันทั้งสิ้น 48 นาที สังเกตเด็กเป็นจำนวน 2 กลุ่ม สลับกัน โดยแบ่งการสังเกตเป็น 2 ช่วง ช่วงที่ 1 สังเกตกลุ่มละ 6 นาที เมื่อครบทั้ง 2 กลุ่มแล้ว เริ่มต้นสังเกตในช่วงที่ 2 กลุ่มละ 6 นาทีหมุนเวียนตามลำดับต่อไป เด็กแต่ละกลุ่มจะได้รับการสังเกตทั้งสิ้นกลุ่มละ 24 นาที ในทุกวันพฤหัสบดีของแต่ละสัปดาห์

การบันทึกการสังเกต

เมื่อพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ตรงกับข้อใดและช่องระดับคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ตรงกับช่องใดให้ทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องนั้น ถ้าเกิดพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 และช่องระดับคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ซ้ำช่องเดิมให้ทำเครื่องหมาย √ เพิ่มลงในช่องเดิมตามจำนวนครั้งที่เกิดพฤติกรรมซ้ำโดยทำการบันทึกดังนี้

ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยได้ด้วยตัวเอง

ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยได้โดยมีครูบอกให้ทำ

ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมความมีวินัย

<u>หมายเหตุ</u> ถ้าพบเครื่องหมาย √ ในช่องระดับคะแนนใดก็ให้คะแนนเท่ากับช่องระดับคะแนนนั้น และถ้าพบเครื่องหมาย √ ซ้ำในข้อและช่องระดับคะแนนใดให้นำจำนวนที่ซ้ำคูณกับช่องระดับคะแนนในช่องนั้นเช่น ในช่องระดับคะแนน 2 คะแนน ซ้ำ 3 ครั้ง รวมคะแนนเท่ากับ 6 คะแนน เป็นต้น

คำอธิบายเกณฑ์การให้คะแนนแบบสังเกต

พฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1	ระดับคะแนน	รายละเอียดพฤติกรรมที่สังเกต
พฤติกรรมการควบคุมตนเอง		
1. มีมารยาทในการฟังและพูด	2	เด็กตั้งใจฟังและใช้ภาษาที่สุภาพในการพูด
	1	เด็กเป็นบางเวลาที่ครูต้องคอยกระตุ้น
	0	เด็กไม่สนใจฟังและใช้ภาษาที่ไม่สุภาพในการพูด
2. อดทน อดกลั้น รอคอยจนกว่าจะถึงโอกาสของตน	2	เด็กเข้าแถวตามลำดับเมื่อรอรับบริการได้ดี
	1	เด็กเข้าแถวตามลำดับโดยมีครูบอก
	0	เด็กไม่ยอมเข้าแถวตามลำดับเมื่อรอรับบริการ
พฤติกรรมความรับผิดชอบ		
3.เก็บอุปกรณ์ ของใช้ไว้ที่เดิมได้เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้	2	เด็กเก็บสื่ออุปกรณ์เข้าที่ เมื่อเลิกใช้แล้วด้วยตนเอง
	1	เด็กเก็บสื่ออุปกรณ์เข้าที่โดยมีครู-เพื่อนบอกให้ทำ
	0	เด็กไม่สนใจในการเก็บสื่อ อุปกรณ์ที่นำมาใช้
4. ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด	2	เด็กทำการบ้าน และทำกิจกรรมตามลำดับและขั้นตอนด้วยตนเอง
	1	เด็กทำการบ้านและทำกิจกรรมได้โดยมีครูคอยกระตุ้น
	0	เด็กไม่สนใจทำการบ้านและกิจกรรม
พฤติกรรมการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม		
5.ปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง	2	เด็กสามารถปฏิบัติตามกติกา ข้อตกลงที่ทำร่วมกันในการเล่นหรือทำกิจกรรม
	1	เด็กปฏิบัติตามกติกา ข้อตกลงตามที่เพื่อนหรือครูบอก
	0	เด็กไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำร่วมกัน
6. ให้ความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น	2	เด็กเล่น และทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ดี
	1	เด็กเล่น และทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนโดยมีครูบอก
	0	เด็กไม่ยอมเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน

แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

สัปดาห์ที่ .....วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

ชื่อผู้สังเกต.....นามสกุล.....เป็นผู้สังเกตคนที่.....

ชื่อนักเรียน.....นามสกุล..... ชั้นประถมปีที่.....

<u>คำชี้แจง</u> สังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ตามรายละเอียดในหัวข้อต่าง ๆ แล้วขีดเครื่องหมาย √ ลงในช่องว่างระดับคะแนนตามจำนวนครั้งที่เด็กแสดงพฤติกรรม

วัน/เดือน/ปี ที่สังเกต	พฤติกรรมการมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่1	ระดับคะแนน			รวมคะแนน
		2	1	0	
	พฤติกรรมการควบคุมตนเอง มีมารยาทในการฟังและพูด 1. ตั้งใจฟังครูขณะที่ครูสอน				
	2. ไม่พูดแทรกครู				
	3. ใช้คำพูดที่สุภาพ				
	อดทน อดกลั้น รอคอยจนกว่าจะถึงโอกาสของตน 4. เข้าแถวเมื่อส่งงานครู				
	5. เข้าแถวเมื่อซื้อคูปอง และ อาหาร				
	6. ไม่คุย หรือ หยอกล้อกันขณะเข้าแถว				
	พฤติกรรมความรับผิดชอบ เก็บอุปกรณ์ ของใช้ไว้ที่เดิมได้เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้ 7. เก็บของเข้าที่เรียบร้อย				
	8. เก็บอุปกรณ์การเรียนเมื่อเลิกใช้				
	9. รักษาของส่วนรวม				
	ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จภายในเวลาที่กำหนด				

	10. ทำงานที่ครูมอบหมาย				
	11. ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย				
	12. ทำงานเสร็จทันเวลา				
	พฤติกรรมการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม ปฏิบัติตามกติกา และข้อตกลง 13. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องเรียน				
	14. ไม่ส่งเสียงดังขณะที่ครูสอน				
	15. แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ				
	ให้ความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น 16. ร่วมทำกิจกรรมที่ครูกำหนด				
	17. ไม่นำงานวิชาอื่นมาทำ				
	18. ยอมรับคำแนะนำ				

ภาคผนวก ข

- ค่า IOC ของแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1
- คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรม

ตาราง 12 แสดงการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ของแบบสังเกต

องค์ประกอบด้าน	ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
การควบคุมตนเอง	1	+1	+1	+1	3	1
	2	+1	+1	+1	3	1
	3	+1	+1	+1	3	1
	4	+1	+1	+1	3	1
	5	+1	+1	+1	3	1
	6	+1	+1	+1	3	1
ความรับผิดชอบ	7	+1	+1	+1	3	1
	8	+1	+1	+1	3	1
	9	+1	+1	+1	3	1
	10	+1	+1	+1	3	1
	11	+1	+1	+1	3	1
	12	+1	+1	+1	3	1
การปฏิบัติตามกฎระเบียบ	13	+1	+1	+1	3	1
	14	+1	+1	+1	3	1
	15	+1	+1	+1	3	1
	16	+1	+1	+1	3	1
	17	+1	+1	+1	3	1
	18	+1	+1	+1	3	1

ตาราง 13 คะแนนจากแบบสังเกตความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

คนที่	Baseline	สัปดาห์ที่ 1	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 3	สัปดาห์ที่ 4
1	24	26	28	30	34
2	22	24	28	32	34
3	22	26	29	32	36
4	24	26	30	32	34
5	22	24	28	32	36
6	20	24	26	31	36
7	22	26	30	32	34
8	20	24	31	34	36
9	24	26	30	34	34
10	21	24	28	32	34
11	22	24	28	32	36
12	24	26	31	34	34

ตาราง 14 คะแนนจากแบบสังเกตความมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำแนกเป็นรายด้าน

คนที่	Baseline			สัปดาห์ที่ 1			สัปดาห์ที่ 2			สัปดาห์ที่ 3			สัปดาห์ที่ 4		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
1	10	9	5	11	9	6	11	10	7	12	10	8	14	11	9
2	8	9	5	10	9	5	12	10	6	13	12	7	14	12	8
3	9	8	5	11	9	6	11	11	7	12	12	8	13	14	9
4	10	8	6	10	9	7	12	10	8	13	11	8	13	12	9
5	8	9	5	9	9	6	11	10	7	13	11	8	14	13	9
6	8	8	4	9	9	6	10	10	6	12	12	7	14	13	9
7	9	8	5	10	10	6	12	11	7	12	12	8	13	13	8
8	8	7	5	9	9	6	11	11	8	12	12	9	13	13	9
9	10	9	5	10	10	6	12	11	7	13	13	8	14	12	8
10	8	8	5	9	9	6	11	11	6	12	12	8	13	13	8
11	9	8	5	9	9	6	11	10	7	12	12	8	13	14	9
12	10	9	5	11	9	6	13	10	7	13	12	8	13	12	8

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวอุดม แสงสว่าง
วันเดือนปีเกิด	16 กันยายน 2505
สถานที่เกิด	110 หมู่ 11 ตำบลคำไฮใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	96/433 หมู่บ้านฟลอร่าวิลล์ ถนนสุวินทวงศ์ แขวงลำผักชี
	เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร 10530
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2527	ค.บ. (ภาษาอังกฤษ)
	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
พ.ศ. 2544	M.Ed. (English as a Second Language)
	Avondale College
พ.ศ. 2550	กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว)
	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ